سەرۆك احمد حسن بكر بروسكەیەكی سوپاسنامەی لەسەرۆكی پاكستانەوە پێگەیشتووە

سەركۆمار كاك احمد حسن بكر ئەم بروسكەیەی لە سەركۆماری پاكستانەوە پێگەیشتوە :

بەڕێز احمد حسن بكر سەركۆماری عیراق :

لەجیاتی گەل‌و حكومەتی پاكستان‌و بەناوی خزمەوە سوپاسی ئەو بروسكە پیرۆزباییەتان ئەكەین كە بەبۆنەی بونمان بە سەركومـاری پاكستانەوە بۆتان ناردبوین .

فضل چودری الهی
سەركۆماری پاكستان

رۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتی‌یە
لە دار الجماهیر دەرئەچێ‌و
لە دار الحریە چاپ ئەكرێ

هاوكاری

التضامن

ژمارە ١٨٣ ٧-٩-١٩٧٣

نرخی (٢٠) فلسە — تەلەفون ٢٠٣٦٥

نوێنەری سەركۆمار پێشوازی وەزیری دەرەوەی هندستانی كردووە

ئێوارەی چوارشەممەی‌ڕابوردوو نوێنەری‌سەركۆمار كاك مرتضی سعید عبدالباقی‌وەزیری دەرەوە لەشاری جەزایر چاوی بە سواران‌سینگی وەزیری دەرەوەی هندستان‌كەوتوە . وە لەودیدەنی‌یەدا هەردووكیان باسی پەیوەندی نێوان عیراق‌و هندستان‌و یەكخستنی هەڵوێستی هەردوو ولاتیان‌كردووە لە كۆبونەوەكانی كۆنفرانسەكەدا .

ئا.د.ع

گەلان لە هەڕەشەی نیكسۆن ناترسن
گۆنگرەی دەوڵەتانی بێلایەن لەنەخشەی بەگژاچوونی ئیمپریالیزم ئەكۆڵێتەوە

جەزایر : ئاژانسەكان : ئێوارەی ٥-٩ لەكۆشكی (امم) لە جەزایر چوارەمین كۆنفرانسی بەرزی ولاتانی بێلایەن گیرا . كونفرانسەكە بە وتارێكی هواری بومیدیەنی سەرۆكی جەزایر دەستی پێكرد تیایدا باسی باری ئێستای دەوڵەتانی كردوو وتی : ئەو رووداوانەی ئێستا لەئارادان ئەوە ئەگەیەنن كە گۆڕانێكی گەورە لەكاروباری نێو دەوڵەتاندا روو ئەدات .

٧٦ دەوڵەت

لە كۆنفرانسی ئەمجارەدا ٧٦ [illegible] دەوڵەت بەشێوەی ئەندام‌و ٩ دەوڵەت بەشێوەی (مراقب)و نوێنەری ١٤ بزوتنەوەی رزگاری‌خوازی نیشتمانی تیادا بەشدار بوون . هەروەها بڕیاردراوە كە كاك یاسرعرفات سەرۆكی لیژنەی بەڕێوەبردنی ریكخراوی رزگاری‌خوازی فەلەستین بەناوی بزوتنەوە رزگاری‌خوازەكانەوە لەو كۆنفرانسەدا قسە بكات .

بەرنامەی كاری كۆنفرانسەكە

وە لەو بابەتانەی لە كونفرانسەكەدا باس ئەكرێن سەرەڕای باری ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەراست ئەم خالانەی خوارەوەن :

- دانانی نەخشەی پێویست بۆ بەرەنگاری كردنی كولونیالیزم و ئیمپریالیزم .
- باری ئاسایش‌و ئاشتی دنیا .
- مەسەلەی دواكەوتویی‌و بەرەپێدانی ولاتانی سێهەمی ولاتانی بێلایەن لەنەتەوە یەكگرتوەكاندا .
- ئەو دەست درێژی‌یەی ئەمەریكا ئەیكاتە سەر كەمبودیا و باری هیندی چین .
- یارمەتی‌دانی بزوتنەوە رزگاری‌خوازەكانی ئەفەریقا .
- بەگژا چونی جم‌وجوڵ‌و چالاكی مونوپولیەكانی نەوت .
- یەكخستنی هەڵوێستی
- گیروگرفتی ئابوری‌و پەیوەندی ولاتانی پێشكەوتوو بەولاتانی تازە پێگەیشتووەوە .
- پشتگیری كردنی دەوری نەتەوە یەكگرتوەكان‌و چالاكی‌یەكانی .

بڕیاریش‌وایە كە كۆنفرانسەكە چوار رۆژ بخایەنێ .

نیكسۆن هەڕەشە ئەكات !

واشنتۆن : رویتەر : ئا.د.ع

نیكسونی سەرۆكی ئەمەریكا ئێوارەی ٥-٩ كونگرەیەكی رۆژنامەنووسی لەشاری واشنتۆن گرت . لە كونگرەكەدا هەڕەشەو گوڕەشەیەكی زۆری لەو ولاتانەی عەرەب كرد كە نەوتیان هەیە . نیكسون لەكونگرەكەدا وتی : ئەو ولاتانەی عەرەب كەداوای زیادكردنی نرخی نەوتی خاو ئەكەن وە ئەوانەی كومپانیاكانی نەوتی بێگانە میللی ئەكەن‌و تەعویزیان نادەنێ ئەبێ لەوە بترسێن كەكریارو بازاری نەوتیان لەدەست ئەچێت . هەروەها وتی :

حكومەتی ئەمەریكا ئیهتیمامێكی زۆر بە هەنگاوەكەی لیبیا ئەدات كە كومپانیاكانی نەوتی ئەمەریكاو رۆژئاوای میللی كرد لەگەڵ ئەو هەڕەشەیەی عەرەبەكان ئەیكەن بە برینی نەوت لەرۆژئاوا . سەرۆكی ئەمەریكا لەكۆتایی‌دا وتی :

ئەو مەسەلەیە پەیوەندی بە شەڕی نێوان عەرەب‌و ئیسرائیلەوە هەیەو ئەویش داوای لە هنری كیسینجەری وەزیری دەرەوەی كردووە هەوڵێكی زۆر بدات بۆ چارەسەركردنی ئەو شەڕە !!

یادی سێ ساڵەی سەركەوتنی بەرەی گەل لەشیلی

سانتیاگۆ : ٥-٩ رویتەر : سەركەوتنی بەرەی گەل لەشیلی و هاتنی دكتور ئەلێندی بۆ سەر حوكم خۆپیشاندانێكی گەورە لەشاری سانتیاگۆ رێكخراوو خۆپیشاندەران لەبەردەم كۆشكی جمهوری كۆبونەتەوەو دكتور ئەلێندی وتارێكی بەم بۆنەیەوە بۆ خوێندنەوە تیایدا داوای لەجەماهیری گەل كرد كە ئاگادارو هوشیار بن چونكە پیلانێكی ترسناك لەئارادایە دژی سیستەمی یەكێتی گەل‌و بۆ پوچەڵكردنەوەی ئەو هەنگاوە سوشیالیستی‌یانەی لەشیلی‌دا نراون .

بەڵام دكتۆر ئەلێندی باسی جۆری پیلانەكەو ئەو لایەنەی نەكردووە كە سازی ئەكات . بەڵام ئاگاداران لەوباوەڕەدان كە سەرۆكی شیلی بەم قسەیەی مەبەستی لەولایەن دەستە راستانەیە دەستیان لە مانگرتن‌و توندوتیژیەكەی ئەم دواییەدا هەبوە كە لەشیلی‌دا بەرپابووە . لەلایەكی ترەوە بەبۆنەی بیرەوەری سێ ساڵەی خۆپیشاندەران ، كە نزیكەی نیو ملیون كەس بوون رایانگەیاندووە كە ئامادەن تێبكوشن بۆ پوچەڵكردنەوەی هەر نەخشەو پیلانێك كەدژی دەسكەوتە پێشكەوتنخوازەكانی گەلی شیلی ساز ئەكرێن .

دەست‌پێ كردنی وتووێژی نێوان ئێران‌و میسر

قاهیرە : ئا.ر.ن : یەكێك بەناوی وەزارەتی دەرەوەی میسر رۆژی ٥-٩ بلاوی‌كردەوە كە رۆژی یەك شەممەی ئایندە وتوویژی نێوان عباس خلعتبری وەزیری دەرەوەی شای ئێران‌و محمد حسن زیاتی وەزیری دەرەوەی میسر لەقاهیرە دەست پێ ئەكات وە هەردوو لا لەوتووێژەكانیاندا باسی گیروگرفتی رۆژهەڵاتی ناوەراست‌و پەیوەندی دووقۆڵی قاهیرەو تاران ئەكەن . وەوتویە وەزیری دەرەوەی شا چوار رۆژ لەقاهیرە ئەمێنێتەوە .

فیدل كاسترۆ سەر لە ڤیێتنامی دیموكرات ئەدات

بڕیاروایە هەفتەی ئایندە دكتور فیدل كاسترۆ سكرتیری گشتی پارتی كۆمونیست‌و سەرەك وەزیرانی كوماری سوشیالیستی كوبا سەر لەكۆماری دیموكراتی ڤیتنام بدات . كاسترۆ لەرێگایا ١٢ سەعات لە نیودەلهی پایتەختی هندستان ئەمێنێتەوەو لەگەڵ كاربەدەستانی هندستان دەربارەی پەیوەندی دوو قۆڵی هەردوو ولات گفتوگۆ ئەكات . كاسترۆ ئێستا بە سەرۆكایەتی وەفدی كوبا لەجەزایر لەكۆنفرانسی بەرزی ولاتانی بێ‌لایەندا بەشدارە .

ئاژانسەكان

ڕەش بگیرێ لەخوارووی ئەفریقادا

بەرلین : ئەدەن : رۆژنامەی- نویس دویتشلاند - كە لە ئەڵەمانیای دیموكرات دەرئەچێ‌وتاریكی لەژێر ناونیشانی (رەگەزپەرستی شۆڕەیی سەدەی بیستەمە) بلاوكردۆتەوە تیایدا نارەزایی خۆی دەربڕیوەدژی ئەو سیاسەتە چەپەڵەی ڕژێمی رەگەزپەرستی خواروی ئەفەریقا بەرامبەر بەئەفریقاییەكان گرتویەتیە بەرو وتویە :

هەرچەندە ولاتانی رۆژئاوا یارمەتیەكی زۆرو زەبەندە بۆ ئەو ڕژێمە رەگەزپەرستە ئەنێرن بەڵام بەبێ ئەوسیاسەتی تیرۆرو توندوتیژە ناتوانێ بمێنێتەوە . وە بەپێی‌راپۆرتێك دەركەوتوە كە ساڵی بەلای‌كەمەوە ١٥٠ كەس تیرەباران‌و ٧٠ هەزار كەس جەڵدەیان لێ‌ئەدرێ‌و ٨٠٠ هەزار كەسی ئەفەریقایی لە بەندیخانەكاندا قایم ئەكرێن . وە رۆژنامەكە بەتوندی نارەزایی‌خۆی‌دەربڕیوە دژی ئەو یاسا رەگەزپەرستی‌یەی كە ٨ ملیون ئەفەریقایی ناچار ئەكات كە لە (مستوطنە) كاندا بە برسێتی‌و كولەمەرگی بژین‌و ریگا نادات كە كرێكارە رەشەكان لەنەقابەو رێكخراو پارتی‌یە سیاسیەكاندا كاربكەن

هەروەها وتویە كرێكاری رەش ٢٠٪ی ئەو رۆژانەیەی ئەدرێتی كە كرێكاری‌سپی‌وەری ئەگرێ .

خاتۆ پن ریز لە هەڵوێستی عیراق ئەنێ

جەزایر : ئاژانسەكان :رۆژی ٤-٩ دكتۆر ڕەشید رەفاعی سەرۆكی وەفدی عیراق لە كۆبونەوەی ئەنجومەنی وەزیرانی دەرەوەی ولاتانی بێ‌لایەن‌دا لەگەڵ رائول روای وەزیری دەرەوەی كوبا كۆبۆوە وە لە كۆبونەوەكەدا باسی ئەو بابەتانەیان كرد كە بڕیاروایە كۆنفرانسی بەرزی بێلایەن لێیان بكۆڵیتەوە . دكتور رەفاعی وتویە : هەروەها هەردووكیان باسی یەكخستنی هەڵوێستی عیراق‌و كوبایان كردوە سەبارەت بە بەرنامەی كۆنفرانسەكەو هەردوو وەفد لەزۆر مەسەلەدا بەیەك ئەگەن .

لەلایەكی ترەوە خاتۆ نگوین ثای پن‌وەزیری دەرەوەی‌حكومەتی وەختی شۆرشی خواروی ڤیێتنام پێشوازی وەفدە رۆژنامە نووسی‌یەكەی عیراقی كردوە كە بەسەرۆكایەتی مامۆستا سعد قاسم حمودی نەقیبی رۆژنامە- نوسانە ، وە لە دیدەنی‌یەكەدا بایەخی بەهەڵوێستی حكومەتی عیراق‌داوە لەپشتگیری كردنی خەباتی گەلی ڤیتنامدا ، ئینجا ڕێزی لەو دەورە ناوە كە دەزگاكانی راگەیاندنی عیراق ئەیگێرن دژی ئیمپریالیزمی ئەمەریكاو بەكرێ گیراوانی سایگون‌كە بێوچان‌ریككەوتننامەكەی پاریس پێشیل ئەكەن‌و لەبەرەللاكردنی شۆرشگێرە دیل‌كراوەكان پاشگەزئەبنەوە .

باڵیوزی كۆریا : هیوادارین پەیوەندی نێوان گەلی عیراق‌و كۆریا جێگیرتر بێت

بەڕێز كیم گیو باڵیوزی كوریای دیموكرات لەبەغدا بەبۆنەی بیرەوەری ٢٥ ساڵەی دامەزراندنی كۆماری دیموكراتی گەلی كوریاوە لەگەڵ رۆژنامەنووساندا رۆژی ٥-٩ كۆبووەوەو لەوكۆبونەوە- یەدا باسی ئەوەی كرد كە گەلی كوریا پشتگیری خەباتی گەلی عەرەب ئەكات دژی ئیمپریالیزمی ئەمەریكاو زایونیزم . هەروەها وتی : ئیمە پشتگیری گەلی ڤیێتنام ئەكەین لەپێناوی جێگیركردنی ریككەوتننامەكەی پاریس‌دا . وەلە كۆتایی‌دا بەڕێز باڵیوزی كۆریا وتی : هیوادارین پەیوەندی نێوان گەلی عیراق‌و گەلی كۆریا جیگیرتر بێت .

ئا.د.ع

مانگرتنی قوتابی وكرێكارانی سۆدان گەیشتە كوێ ؟!

قاهیرە : ئاژانسەكان :رۆژی ٥-٩ قوتابیانی زانستگاو ئاموژگاو قوتابخانەكانی خرطوم‌مانگرتن‌و خۆپیشاندانێكی گەورەیان رێكخست بۆنارەزایی‌دەربڕین‌دژی رژێمی فەرمانرەوای جعفر نمیری .

وە رادیوی - أم دەرمان - بەناوی لیوا محمد باقر احمدی جێگری سەركۆماری سودانەوە بەیاننامەیەكی خویندەوە تیایدا بڕیاردرا كەیاسای باری نائاسایی تاوەكو ٢٠ی ئەم مانگە بەسەر هەموو ناوچەكانی سودانیدا بچەسپێنرێ . لە لایەكی‌تریشەوە وازانراوە كە مانگرتن‌و خۆپیشاندانەكە تەشەنەی‌كردوە تاوەكو كریكارانی گرتوتەوەو خوپێشاندەران‌و هێزەكانی پولیس بەیەكگا هاتوون‌و چەند كەسێك لە هەردوو لا بریندار بووە . هەروەها كاربەدەستانی رژێمی دیكتاتوری خرطوم بڕیاریان داوە كە زانستگاو قوتابخانەكانی پایتەخت دابخەن .

لەلایەكی‌ترەوە بەناویەكێتی نەقابەی كریكارانی سودان كە رێكخراوێكە حكومەت دروستی كردووە بەیاننامەیەكی دەركردووە تیایدا داوای لە ئەنجومەنی بەڕیوەبردنی ٣٣ نەقابە كردووە كە كۆببنەوە بۆ لێكولینەوەی ئەو مانگرتنەی كەكرێكارانیش تیایدا بەشدار بوون .

گوایاناو حكومەتی كەمبۆدیا

جەزایر : ٥-٩ ئاژانسەكان: رادیوی جەزایر بلاوی‌كردەوە كە سەرەك وەزیرانی گوایانا لەشاری جەزایر چاوی بەمیر نۆردوم سیهانۆكی سەرۆكی شەرعی حكومەتی كەمبودیا كەوتوەو پێی‌وتوە كە حكومەتەكەی ، حكومەتی بەرەی نیشتمانی كەمبودیا بەتاكە حكومەتی شەرعی گەلی‌كەمبودیا ئەزانێ . رادیوكە وتویە ، لەدیدەنی‌یەكەدا هەردوو لا بڕیاریان‌داوە كە پەیوەندی دیپلوماسی لە نیوانیاندا دابمەزرێنن .

شەشی ئەیلول لاپەڕەیەكی زێڕینی خەباتی گەلی كوردە دژی ئیمپریالیزم وكۆنەپەرستان

دوێنی چل‌و سێ ساڵی رەبەق بەسەر شەشی رەشی ئەیلولدا تێپەڕی ، ئەو رۆژەی كۆنەپەرستانی عێراق بەفیتی ئیمپریالیزمی بەریتانیا لولەی شەست‌تیریان كردە جەماوەری خەڵكی سلەیمانی‌و دەیان كەسیان كوشت‌و بریندارکرد .

بێ‌گومان ئەم پەلامارە دڕندانەیە بەنیازی ئەوەكرا كە ئاواتی نەتەوەیی گەلی كورد زیندەبەچاڵ بكرێت یان هەر هیچ نەبێت بۆ ماوەیەكی‌تر بەرەو دواوە ببرێت‌و دەنگی رزگاری‌خوازان كپ‌بكرێت‌و بەرداشێكی گەورە بدرێتە بەر رەوڕەوەی تێكوشانی رەوای نەتەوەكەمان . لەگەڵ ئەوەی دوژمنانی ئاوات‌و ئامانجی گەلی كورد ئەو كارەساتە ناجوامێرانەیان بەسەر خەڵكی سلەیمانی هانی ، بەڵام خەڵكی سلەیمانی‌و هەموو جەماوەری خەڵكی كوردستان ئەو تاقی‌كردنەوە تفت‌وتاڵەیان كرد بە هەوێنی خەباتێكی درێژخایەنی نەبەزانە دژی دوژمنانی راستەقینەی گەلی كوردو بەو تاقی‌كردنەوەیە گەلێك لەجاران چاكتر دۆست‌و دوژمنیان لەیەك جیاكردەوەو رێبازێكی راستی تێكوشانیان لەپێناوی مافە نەتەوەیی‌و كۆمەلایەتی‌یەكانی ئەوسای گەلی كوردا گرتەبەر .

ئەوی راست‌بێت بایەخی ئەو راپەڕینەی گەلی كوردی عیراق لەوكاتەدا لەوەدا خۆی ئەنوێنێت كەهێشتا كێشەوبەرەی جەنگی یەكەمی جیهان لەزۆر لای سەرزەمیندا لابەلانەكرابوو وە هێشتا بەشێكی زۆری گەلان كە كوردیش یەكێكیان بوو ، لەگەڵ ئیمپریالیزمی دنیادا ، بەتایبەتی ئیمپریالیزمی فەرەنسایی‌و بەریتانیا ، لە دووبەرەكی‌و ناكۆكی‌یەكی سەخت‌و قولدابوون لەپێناوی رزگاری‌و پێكەوەنانی قەوارەی نەتەوایەتی‌دا . لەكاتێكدا بوو كە دەزگا دەوڵەتی‌یەكان‌و پەیمانی دەوڵەتە سەركەوتووەكان وەكو كۆمەڵەی نەتەوەكان - عصبە الامم -و پەیمانی « سیڤەر » گەلێ بڕیاریان سەبارەت بە مافی گەلان‌و رزگاربوون لەئیمپریالیزم‌و داگیركردن‌و مافی چارەنووسی نەتەوەكانی دنیا دابوو . وە هێشتا مەرەكەبی ئەو بەیاننامانەی كاربەدەستانی دەوڵەتە هاوپەیمانەكان وەكو بەریتانیاو فەرەنسا وشك نەبووبووەوە كەتیایدا ئەم دەوڵەتانە بەڵێنیان بەگەلاندا دوای شكانی بەرەی ئەڵەمانیاو توركیای عوسمانی‌و هاوكارەكانیان سەربەستی گەلان دەستەبەربكەن‌و خاكی گەلان بەجێ‌بهێڵن .

گەلی كوردی چەوساوەی دەستی حكومەتی عوسمانی‌و مافی نەتەوەیی زەوت‌كراو ، زۆر بەپەرۆشەوە چاوەڕوانی ئەو رۆژەی ئەكرد كە چارەنووسی خۆی بەدەستی خۆی بكێشێت‌و هەتاهەتایە لەدەست داگیركردن‌و چەوساندنەوەی نەتەوەیی رزگاری‌بێت ، كەچی ئیمپریالیزمی بەریتانیا هەر دوای تەواوبوونی جەنگ‌و تێكشكانی دەوڵەتە پیرەی عوسمانی كەوتە پیلان‌دانان‌و نەخشەكێشان دژی گەلانی دانیشتووی ولاتە ژێردەستەكانی عوسمانی وەكو گەلانی كوردو عەرەب وە كەوتە دانانی داوودەزگایەك كە بەسەد زنجیر ئاوات‌و ئامانجی ئەم گەلانە پێوەند بكات‌و مافە رەواكانیان پێشێل‌بكات .

لەبەر ئەوە راپەڕینی شەشی ئەیلول یان « شەڕی بەردەركی سەرا » سیمایەكی ئازادی پێشكەوتنخوازانەی بەخۆیەوە گرت‌و وردبینانە دژی ئیمپریالیزمی بەریتانیاو كۆنەپەرستە نۆكەرەكانی هاتەكایەوەو لاپەڕەیەكی‌زێڕینی پڕ شانازی لەمێژووی پڕخەبات‌و فیداكاری نەتەوەی كوردا نەخشاند .

هەر لەوكاتەوە ئیتر بزوتنەوەی كوردایەتی رێبازێكی نوێی گرتەبەر كە گرنگەكانی ئەمانەن ،

یەكەم : گواستنەوەی خەبات لەلادێوە بۆ شار كە بێ‌گومان سیمای پێكەوەنانی نەتەوەی تیا دەرئەكەوێت‌و نیشانەی‌پەیدابوونی شارستانی ناو هەر گەلێكە .

دووەم : گەلی كورد گەیشتە ئەو ئەنجامە راستەی كە پێوبەستە شان‌بەشانی گەلی عەرەب‌و كەمایەتی‌یەكانی عیراق دژی ئیمپریالیزم‌و نۆكەرانی خەبات بكات‌و هەر بە خەباتێكی ناوكۆیی ئەتوانێت عیراق لە ئیمپریالیزم‌و كورد لە چەوساندنەوەی نەتەوەیی‌و چینایەتی رزگاربكات . كە ئیتر گەیشتن بەم ئەنجامە راستە بوو بەرێڕەوی تێك‌نەچووی بزوتنەوەی رزگاری‌هێنەری گەلی كورد تا ئەم رۆژەی ئێستەمان .

هەروەها ئەو راپەڕینە بوو بە سەرەتایەكی بێ‌گەرد بۆ خەباتی ناوكۆیی‌و یەكگرتووی نێوان لادێ‌و شار ، نێوان جوتیارو كرێكارو كاسبكارو روشنبیرو بەشە نیشتمانپەروەكانی تری گەلی كورد . واتە بزوتنەوەی

بڕوانە ل : -٤-

هاوکاری

ئایا تاقی کردنەوەی سۆشیالیستی لە وڵاتی شیلی دا بە هۆی پەرلەمانەوە سەرئەکەوێت؟

- پرۆگرامی ئاشتیانەی بەرەی گەل سەری نەگرت ..!
- ئەلیندی ئەبێ چی بکات؟
- کۆمەڵانی گەل چەکدار بکات یان سەر بۆ کۆنەپەرستان دانەوێنێت

...

عبدالوهاب تالەبانی
لە گۆڤاری - الهدف - ەوە کردوێتی بە کوردی

-١-

هەموو ئەوانەی کە دەڕواننە ژیانی ئەمڕۆی شیلی، ئەو پرسیارە دەکەن: تۆبڵێی پاشەڕۆژی ئەم ڕژێمە سوشیالیزمەی ئێستا بگاتە کوێ؟

بەڵام پێش ئەوەی وەڵامی ئەم پرسیارە بدەینەوە، پێویستە لە ساڵی (١٩٧٠)ەوە دەست پێ بکەین، کاتێك بەرەی گەل لە ٣٠ی ئایاردا پرۆگرامە سوشیالیستیەکەی خۆی بڵاو کردەوەو ئەوە بوو توانی بچێتە سەر تەختی حوکمیش و لە پاشانا ئەوە بوو چەند ناکۆکییەك لە نێوان هەمان بەرەدا ڕووی دا لەسەر ناوەڕۆکی پرۆگرامەکە.

چونکە ئاشکرایە بەرەی چەپڕەو لەم لایەنانە پێک هاتوە: پارتی کۆمۆنیستی شیلی و پارتی سۆشیالیست و پارتی مابۆو چەپڕەوە رادیکالیەکان و پارتی سۆشیال دیموکرات و چەند ڕێکخراوێکی سۆشیالیستی وردتر ... ئەم لایەنانە هەموو چوونە جەنگێکی ئایدیۆلۆژییەوە بەرامبەر بزوتنەوەی شۆڕشگێڕی چەپڕەو (ئەلمیر) و مەبەستیشیان ئەوەبوو (ئەلمیر) بهێننە سەر ئەو بڕوایەی کە لە توانایاندا هەیە لە ڕێگەی هەڵبژاردنی پەرلەمانیەوە بچنە سەر حوکم و ڕژێمێکی سۆشیالیست دامەزرێنن. کەچی لەولاوە (ئەلمیر) بڕوای هەربەوە هەبوو کە تەنیا بە خەباتی چەکداری لە توانایاندا دەبێ دەست بەسەر حوکمدا بگرن.

ئەو پرسیارەش کە ئێستا باوە ئەوەیە:

ئایا تاقی کردنەوەی سۆشیالیستی لە وڵاتی شیلیدا لە ڕێگەی پەرلەمانەوە سەردەکەوێ؟ یان ڕووداوەکان بیروڕای خەباتی چەکدارانەی بزوتنەوەی (ئەلمیر) ئەچەسپێنن؟

پێگەیشتنی دیموکراتیتی لەشیلیدا

پێش ئەوەی وەڵامی ئەو پرسیارەوە بدەینەوە پێویستە ئاوڕێك لە مێژووی نەش‌ونماکردنی دیموکراتیەتی لە شیلیدا بدەین.

لە ساڵی ١٩٢١داو لەپاش جەنگی ناوخۆیی دەستورێکی هەمیشەیی بۆ دەوڵەت دانراو تیایا دانرا بە هەموو سەربەستییە بنەڕەتیەکانی خەڵکی شیلیدا ... ڕژێم بەشێوەیەك جێگەی خۆی گرت و کە هەر بوو بە بەشێك لە ژیانی ڕۆژانەی خەڵکی و تیایا هەستیان کرد کە بەڕاستی لەسایەی سەربەستیدا دەژین، نزیکەی ١٤ پارتیش دامەزران و شیلی بوو بە تەنیە دەوڵەت لە ئەمەریکای لاتیندا کە دیموکراتیتی لیبرالی بەشێوەیەکی فراوان تیا چەسپابێت بۆ نموونە کەس بەخۆڕایی نەئەگیرا و هیچ دام و دەزگایەکی دیموکراتیش دا دانەئەخرا بەبێ بڕیاری پەرلەمان و ئەنجومەنی سەنا.

هەروەها هەموو پارتیەکان لە دەنگدان و هەڵبژاردندا بەشداریان دەکردو هەر یەکە بە ئەوپەڕی سەربەستییەوە پرۆگرامی خۆی بڵاودەکردەوەو واش باو بوو کە هەر پارتیە ڕاستڕەوەکان وەکو پارتی نیشتمانی بە سەرۆکایەتی ئەلیساندەری هەر سەردەکەوت وە لە ساڵی ١٩٦٤دا پارتی دیموکراتی مەسیحی بە سەرۆکایەتی «فرای» توانی هەڵبژاردنەکان بەرێتەوەو بچێتە سەر تەختی حوکم، ئینجا پرۆگرامێکی ئیسلاحی دەربارەی چارەسەرکردنی کشتوکاڵ خستە ڕوو، یان ئەتوانین بڵێین بۆرژوازی شارەکان کەوتنە بەربەرەکانی کردنی دەرەبەگەکانی لادێ و ئەم پارتیە لەم ڕێڕەوەیدا ئارادەیەك سەرکەوت بەڵام لەلایەکی ترەوە نەیتوانی دەستکاری دەزگا ئابورییە گەورەکانی وڵات بکا کە سەرمایەکانی وا بەدەست کۆمپانیا ئەمەریکاییەکان و عەرەبە ئاوارەکان و ... لەکانەوە.

«فرای» هیچ هەوڵێکی نەدا دەست بەسەر بانق و تروستە ئابورییە گەورەکاندا بگرێ .. واتە ڕژێمی ئابوری سەربەست بە هەموو خراپییەکانی و دەستەڵاتی چەوسێنەرەوەکانەوە خۆیان مانەوە.

پارتی کۆمۆنیستیش لە ڕێگای نەقابەکانی کرێکارانەوە خەباتی خۆی دەگێڕاو بەتەواوی خۆی نوساندبوو بەداواکاری ڕۆژانەی چینی کرێکارانەوەو ئەم پارتە بە گەورەترین پارتی کۆمۆنیست دەژمێررێ لە هەموو کیشوەری ئەمەریکای لاتیندا، وە لە ناوچەی (فلبرایسو) زۆرباش دەستی دەڕوا بەڵام لە لادێکاندا ڕێکخستنی زۆر لاوازە.

بەڵام پارتی سۆشیالیست، بەتەواوی پشت ئەستورە بەو بنکە بەهێزەی کە لە لادێکاندا هەیەتی و هەمیشە بەگژ ڕژێمەی دەرەبەگایەتیدا چوە، نوێنەری ئەم پارتیە کە بە (سلڤادۆر ئەلیندی) ناسراوە چوار جار خۆی لە دەنگدانەکاندا هەڵبژاردوە بەڵام تا پێش ساڵی

بڕوانە ل ٧

بەبۆنەی تێپەڕبوونی پێنج ساڵ بەسەر شەهیدبوونی

مەلا ئاوارەو هەڤاڵەکانی

ڕوژبێ

ڕۆژی هەینی ٣١ی ئابی ١٩٧٣ بیرەوەری پێنج ساڵەی تیرەباران کردنی مەلا ئاوارەو هەڤاڵەکانی بوو. لە ٩ی مانگی شەهریوەری ١٣٤٧ی کۆچی بەرامبەر بە ١٩٦٨ی زایینی پیاوکوژەکانی حکومەتی بەکرێ گیراوی ئێران سێ نیشتمان پەروەری کوردیان لە شاری سەردەشتی کوردستانی ئێران دایەبەر دەستڕێژی تفەنگ و شەستیر و گیانی پاک و خاوێن و بێگەردی سێ قارەمانی شۆڕشگێڕیان لەدەفتەری ژینی سەرزەمیندا کوژاندەوەو خەم و پەژارەیان خستە دلی نەتەوەی کوردەوە.

مەلا ئاوارە ناوی مەلا ئەحمەدە کوڕی مەلا محەمەد ئەمینی هەمەوەندییە لە ساڵی ١٩٣٤ لە گوندی شلماشی ناوچەی سەردەشتی کوردستانی ئێران لەدایك بووە. لەسەرەتادا لەلای باوکی و ئنجا لە حوجرەی فەقێیاندا دەستی بە خوێندن کردوە، لە تەمەنی ٢٢ ساڵیدا چۆتە ناو ڕیزی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و وەکو ئەندامێکی تێکۆشەری حیزبی ئەرك و فرمانەکانی حیزبی بەجێ هێناوە.

لەدوای شۆڕشی ١٤ی تەمووزی عێراق، ڕژێمە خوێنڕێژەکەی حەمەڕەزاشای ئێران دەستی کرد بە گرتن و ڕاونانی ئەندامانی (ح،د،ك) مەلا ئاوارەش لەبەر زوڵم و زۆرو ستەمی کاربەدەستانی دەوڵەتی دیکتاتۆری ئێران ناچار بوو بۆ خوێندن قۆناخی خۆی بگوێزێتەوە بۆ کوردستانی عێراق. تا ساڵی ٦٠-١٩٦١ لە کوردستانی عێراق و لە حوجرەدا خەریکی خوێندن بو. ئەو کاتەش شیعری نوسیوەو نازناوی شاعیری (شادی) بووە پاشان دەستی لە خوێندن هەڵگرتوەو لە کۆتایی ساڵی ١٩٦١دا چۆتە ناحیەی ماوەت و ماوەیەك بووە بە پێشمەرگە لە کوردستانی عێراقدا دوای ئەوە لەگەڵ چەند ئەندامێکی دەربەدەرکراوی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران وەکو شەهید قادری شریف و سید فتاحی نیزامی و .. پەیمانیان بۆ نەتەوەی کوردو (ح.د.ك)ی ئێران نوێ کردەوەو بڕیاریان دا تا دواهەناسە بۆ ئازادی کوردستانی ئێران خەبات بکەن و لە پێناوی سەرخستنی ئەو فەرمانە پیرۆزە بڕیاریان بەیەکتریدا یەکبگرن و خەباتی سیاسی خۆیان بەرنە ناو کۆمەڵانی خەڵکی چەوساوەی کوردستانی ئێران.

مەلا ئاوارە بەو جۆرە وەکو شۆڕشگێڕێك دەستی بە تێکۆشانی ڕاستەقینە کرد دژی ڕژێمی حەمەڕەزا شای دیکتاتۆرو ئیمپریالیزمی ئاغای، وە بۆ بەجێ گەیاندنی ئەو کارە پیرۆزە شەهید ئاوارە لەگەڵ چەند هەڤاڵێکی تریدا دەچووە ناو جوتیارو چینە

چەوساوەو ستەم لێکراوەکانی کوردستان و ڕێگای دەخستن و دەرسی سیاسی و ئازادیخوازی پێ دەگوتن، تا ساڵی ١٩٦٧، بەو جۆرە شەهید ئاوارە بەهەزاران دەردی سەری و کوێرەوەرییەوە دەگەڕایەوە ناو کوردی زوڵم لێکراوی ئێران و ئەو ئەرکە پیرۆزەی لەسەر هەموو کوردێکی ئازادیخواز فەرزە بەجێی دەهێنا ئنجا بۆ دواجار لە بەهاری ساڵی ١٩٦٧دا شەهید ئاوارە لەگەڵ چەند شۆڕشگێڕێکی تردا لە کوردستانی عێراقەوە بەیەکجاری گەڕانەوە بۆ ناو خاکی پاکی کوردستانی ئێران و خەباتی سیاسی و چەکدارانەیان دەستپێکرد بۆ ڕزگارکردنی کوردستان لەژێر چنگی ڕژێمی فاشیزمی حەمەڕەزا شا کەدوژمنی سەرسەختی گەلانی زوڵم لێکراوی ئێرانە.

ئاوارە لەلایەن حیـزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانەوە کرابوو بە کادری ناوچەی سەردەشت. هەروەها وەکو شۆڕشگێڕێك ئەرکی سەردەستەیی، دەستەیەك لە پێشمەرگە جەنگاوەرەکانی کوردستانی ئێرانی گرتبووە ئەستۆی خۆی. مەلا ئاوارە لەناو کۆمەڵانی کورددا بەشێوەیەکی زانستییانە خەباتی دەکرد، بۆ ڕاپەڕین دژی چەوساندنەوەی چینایەتی و ستەمی نەتەوایەتی تێی دەگەیاندن و وریای دەکردنەوە ڕاستی و داوێن پاکی و دلسۆزی ئاوارە ببوە جێگای ئومێد و هیوای گەلی کوردی ستەم لێکراو. مەلا ئاوارە ئەوەندە چووبووە ناو دڵ و دەروونی کۆمەڵانی هەژارو ڕەنجکێشی کوردەوە، بەجۆرێك کە وێنەی کەم بوو. لەولایشەوە خەباتی ئەو پێشمەرگە تێکۆشەرە ترس و لەرزێکی زۆری خستبۆ دڵی کاربەدەستانی ڕژێمی بەکرێگیراوی ئێرانەوە جا بۆیە ڕژێم دەیان پیلان و نەخشەی ئەکێشا بۆ لەناوبردنی ئەو قارەمانەو هەڤاڵەکانی.

گورد ئەڵێ: دار پوازەی لەخۆی نەبێ ناقلیشێ ...

ئەوەبو هەندێك زۆڵە کوردی نیشتمان فرۆش و خائن بەگەل بەدەسیسەو تەحریکی سازمانی خوێناوی ئەمن پیلانیان بۆ مەلا ئاوارە نایەوەو لە [illegible] بەهاری ساڵی ١٣٤٧-١٩٦٨ وە لە ڕۆژی ٢٨ی خورداد (جۆزەردان) واتە ٧١ ڕۆژ پێش تیرەباران کردنی لە گوندی دیوالانی ناوچەی سەردەشت بەگرتیان داو کەوتە بەردەستی جەردەکانی خوێنخۆری سازمانی ئەمنیەت. پاش ئەوەی کەبردیانە زیندانی - جلدیان - و ئازار و ئەشکەنجەیەکی زۆریان کرد لەگەڵ ئەو دوو هەڤاڵەی کە لەگەڵیا گیرابوون، ئەوێ دادگایەکی داتاشراوی نیزامیان بۆ دانان و حوکمی تیرەباران کردنیان بەسەردا سەپاندن. ئەوکاتە ئاوارە تەمەنی ٤٢ ساڵ بوو .. بەیانییەکی زوو ڕۆژی ٩ی شەهریوەری ١٣٤٧ی کۆچی، ١٩٦٨ی زایینی لە جلدیانەوە بەفڕۆکە هێنایانەوە بۆ سەردەشت و زۆر بەپەلە لە دەشتاییەکەی سەرکەنەکانی قەراخ شاری سەردەشت لە کاتێکدا تازە خەڵکی لەخەو خەبەریان دەبۆوە مەلا ئاوارەو مەلا ئەحمەد ڕەحمانی وەتمان چاوشین کە هەڤاڵی ڕێگای یەکتری بوون، درانەبەر دەستڕێژی گوللەو تفەنگ و شەستیرە تانی ژاندارمە خوێن ڕێژەکانی دەوڵەتی ئێران و شەهیدکران. بەم جۆرە جارێکی تریش بۆ گەلی کوردمان ڕوون بۆوە کە ڕژێمی حەمە ڕەزا شای نۆکەری ئیمپریالیزمی ئەمەریکا دوژمنی ئازادی و مرۆڤایەتییە.

خوێنی بەناحەق ڕژاوی شەهید ئاوارەو هەڤاڵەکانی و هەموو شەهیدانی تری ڕێگای ئازادی و نەخشێنەری ڕێگای ئازادی و سەربەخۆیی گەلی کوردو هەموو نەتەوە زوڵم لێکراوەکانی تری ئێرانە.

بەرهەمەکانی شەهید ئاوارە

شەهید ئاوارە شیعری زۆر بەکەڵکی داناوە کە بەزمانی سادەی جوتیارو زەحمەتکێشان دایناوەو لەمانە هەڵبەستی (هەواری توتنەوانێکی ناوچەی سەردەشت) کە بەزمانی توتنەوانەکانی ئەو ناوچەیە لە چنگی کاربەدەستانی (ئینحیصاری) توتنی ئێران هاوار دەکا .. هەروەها (ڕەش

بڕوانە ل -٧-

سەربەستی ئافرەت

-٥-

چۆن ئافرەت لەڕووی ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتییەوە سەربەست ئەبێ

کەواتە، بەتەنها گۆڕینی پەیوەندییەکانی بەرهەم هێنان دەستەبەری ڕزگاری تەواوی مرۆڤ ناکات لە قۆناغی یەکەمدا بەتایبەتی چونکە چ پیاو چ ژن لە جەوهەردا بەدەوره کلاسیکییەکەی خۆیان هەڵئەستن بۆ نموونە: ئافرەت لە ئاستی پیاوا خۆی بەنزمتر ئەبینێ و گەرەکی نییە بەشداری بکات لە هەڵسوڕاندنی ئەو ئیشو کارانەدا کە لەسەر دەمێکی دیاری کراوا بە ئیشی پیاو ناسراون، لەولاشەوە پیاو مەبەستی نییە دەست لەو «امتیاز»ە هەڵبگرێت کە کۆمەڵی بورژوازی پێی بەخشیوە بۆیە خۆی بەگەورەترو لێهاتووتر لە قەڵەم ئەدات لە ئاستی ئافرەتدا. سەبارەت بەم هۆیانە پێویستە خەباتی ئافرەتان توندو تۆڵ بە خەباتی پیاوانەوە گرێ بدرێت، بۆ لەناو بردنی خەو خەیاڵ و بیروڕای کۆنی پەڕپووت و دواجاریش بۆ هەڵتەکاندنی بنچینە ماددییەکەی ڕژێمی سەرمایەداری کە ژن و پیاو بەیەکەوە ئەچەوسێنێتەوە، وەك **مارکس ئەڵێت «.. چەند پیاو زەلیلی دەستی سەرمایەداری بێت، ئەوە ناگەیەنێت سوودی لەڕژێمی بطریرکی وەرنەگرتووە چونکە ئەو ڕژێمە ئەوەندەی دەسەڵات داوەتێ ئافرەتی پێ سەرکوت بکات و بێبەشی بکات لە هەموو مافێکی ڕەوای و بیکات بە ئامرازێك بۆ دەستخستنی لەزەتی خۆی ..»**

هەرجی سەرکەی بۆ سەرفرازی ئافرەت گۆڕینی بنچینەی ئابوورییە لەتایبەتییەوە بۆ گشتی و بەشداری کردنی پیاوە لە ئیشوکاری ناومالدا، تایەکسانی تەواو دروست ئەبێت لەنێوان ئافرەت و پیاودا. چونکە تەنها کارکردن و بەرهەم هێنانی سامانی ماددی شان بەشانی پیاو ئافرەت ناخاتە ڕیزی پیاوەوە.

جێگای داخە لە کۆمەڵی ئێمەدا کەم پیاوی پرولیتاری ئەبینین، بەرگی خۆپەرستی لەخۆی داماڵی وەك ڕۆفیکی بەویژدان یارمەتی هاوسەرەکەی بدات و بەشداریی بکات لە هەڵسوڕاندنی کاروباری ناومالدا.

لەم چەند ساڵەی دواییدا لەووڵاتە سەرمایەدارییەکان و ووڵاتانی دنیای سێدا وە لە ئەنجامی خەباتی دیموکراسیخوازانەی ئافرەتاندا توانییان چەند سەرکەوتنێك وەدەست بینن. ئەمە جگە لەوەی گەشەکردنی تەکنیکی کارێکی ئەوتۆی کرد قەوارەی ئافرەتانی لە مەیدانی پیشەسازیدا گەیاند ٣٠-٤٠٪ی کرێکاران لە لایەکی تریشەوە هەوڵ و مەرجی لەباری بۆ خۆلقاو کە سود لە جوولانەوەی کرێکاران وەربگرن و داوای مافی ڕەوای خۆیان بکەن.

جا وەنەبێ، ئافرەتان تەنها لە ڕیزی حزبە پرولیتاری و دیموکراسیخوازەکاندا خۆیان ساز دابێت و بەشداریی خەباتی سیاسی و نقابییان کردبێت بەڵکو پێ بەپێی ئەوەهەوڵی پێکەوەنانی کۆمەڵ و یەکێتییان داوە بە مەبەستی پەرەپێدانی بزوتنەوەی دیموکراتیخوازانە دژی ئیمپریالیزم و ڕژێمی چەوسانەوەو ڕەگەز پەرستی، لەوانە یەکێتی ئافرەتانی دیموکرات کە لە ساڵی ١٩٢٥داو دوابە دوای بەستنی کۆنگرێسێکی جیهانی لە پاریس دامەزرا.

یەکێتیی ئافرەتانی ڕوسیش دەورێکی باشیان هەبوو لە پشت گیریی کردنی شۆڕش و دەستخستنی مافەکانیان بەزۆر. بەم بۆنەیەوە بە پێویستی ئەزانین ئەو کارەساتە بخەینە پێش چاو کە دژی بزوتنەوەی ئافرەتان کرا لە ساڵی ١٩٢٨دا. «زریال هالیدفا» کچێکی بیست ساڵەی ڕووسی بووە، لەدوای ئەوەی لە زوڵم وزۆری خێزانەکەی دەرباز بوو؛ بێ ترس و سڵەمینەوە بەشداریی هەموو کۆبوونەکانی ئافرەتانی کردو دەستیدایە خەباتێکی بێ ووچان لە پێناو وەدەست هێنانی مافە ڕەواکانی ئافرەتاندا باوك و براو کەس و کارەکانی دادگایەکیان لەخۆیان پێك هێنا و بڕیاری لەتوپەت کردنیاندا بە زیندوویی .. ئەم کارەساتە بووە هۆی ناڕەزایی و ڕەزیی گشت ئافرەتانی ڕووسیاو دەم و دەست یەکێتیی ئافرەتان دادگایەکیان ڕێك خست و بڕیاری دەرهێنانی تەرمی

بڕوانە ل ٧

یادی دامەزراندنی حیزبی دیموکراتی کوردستان

بیست و هەشت ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ی هەتاوی ڕێکەوتی ١٦ی ئووتی ١٩٤٥ی زایینیدا حیزبی پێشڕەوی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران حیزبی دیموکراتی کوردستان دامەزرا. دامەزرێنەرانی حیزب لە ئاگادارییەکی ڕەسمیدا دامەزرانی ئەو حیزبە و ئاوات ئامانجەکانیان بە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و بەگەلانی دنیا ڕاگەیاند.

دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان پێویستییەکی مێژوویی و نوختە گۆڕانێك بوو لە مێژووی خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران دا بەدامەزرانی ئەو حیزبە خەباتی گەلی کورد پێی نایە قۆناخێکی نوێ و ڕێبازێکی تازەی پێشکەوتوانەی گرتە بەر کە لەگەڵ قۆناخی تازەی خەباتی گەلانی دیموکرات و پێشکەوتووی دنیادا ڕێك بکەوێ. لەژێر ڕابەرایەتی ئەو حیزبەدا بوو کە گەلی کورد لە کوردستانی ئێران بۆ یەکەمجار لە مێژووی تازەی نەتەوەکەمان دا حکومەتێکی میللی لە بەشێکی نیشتمانەکەمان دامەزراند و یەکێك لە پیرۆزترین ئاواتەکانی هێنایە دی. هەرچەندە ئەو حکوومەتە کەمتر لە ساڵێك خۆی ڕاگرت و بە پەلاماری ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی ڕووخێنرا، بەڵام بوو بە سەمبولی خەباتی گەلی کورد و ئێستاش گەلی کورد بۆ وەدی هێنانی ئاواتەکانی ئەو حکوومەتە نیشتمانیە خەبات دەکا.

حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ماوەی ٢٨ ساڵی تەمەنی پڕفیداکاری خۆیدا، زۆرجار کەوتۆتە بەر پەلاماری بێ ڕەحمانەی دوژمن و بەسەدان ڕۆڵەی قارەمانی لە پێناوی بیروباوڕی خۆیاندا شەهید کراون یان کەوتوونە بەر ئەشکنجە و زیندان و دورخرانەوەو دەربەدەری، بەڵام هەرگیز ئاڵای خەباتی گەلەکەمانی نەوی نەکردوە و بێ سڵەمینەوە و چاوترسان هەنگاوی بەرەو پێش ناوە.

لەماوەی ئەو بیست و هەشت ساڵە دا زۆرجار و هەرجارە لە ڕێگایەکەوە هەوڵ دراوە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ڕێبازی پێشکەوتوانەی خۆی بترازێ و بکەوێتە سەر کوێرە ڕێیەك کە نەتوانی خزمەتی ئامانجەکانی گەلی کورد و یارمەتی بە پتەوبوونی برایەتی و دۆستایەتی گەلی کورد و گەلانی تری ئێران و هێزە ئازادیخواز و پێشکەوتوەکانی دنیا بکا. بەڵام حیزبی ئێمە سەرەڕای هەموو هەوڵ و تەقەلایەکی ناحەزانی، ڕێبازی پێشکەوتوانەی خۆی بریوە و خەباتی گەلی کوردی لەگەڵ خەباتی گەلانی ئێران لێك گرێ داوە و تەنانەت ئەوخەباتەی

بڕوانە ل ٧

Institut kurde de paris

ریالیزم لە شیعری شێخ سەلامدا

بۆ: سولاف بایز

شێخ سەلام لە شاعیرە نیشتمانپەروەرو نەتەوەییەکانی کورد دەژمێردرێت . لە شیعردا بە رێچکەیەکی تایبەتیدا رۆیشتووە بەرێوە .. شیعرەکانیشی چۆنێتی بیرکردنەوەو نیشتمانپەروەرێتی ئەو کاتەی ئەنوێنن . بێگومان شیعری سیاسی جۆرە تایبەتییەکی لە شێوەو دارشتندا ئەوێت بۆ سەرنج راکێشانی خوێندەواران . هەر ئەم سۆزە نیشتمانییەش بۆتە هۆی تەسككردنەوەی خەیاڵ لە دارشتنی شیعرەکانیدا وە کەوتۆتە بەر سایەی ریالیزمەوە .

ماموستا رەفیق حیلمی لەم بارەیەوە دەڵێ :-

لە خەیاڵ زیاتر شوێن ئەو شتانە کەوتووە کە هەیەو هەستی پێئەکرێ وە بەبەرچاویا تێپەڕێ وە یا ڕوودەدا . واتە لەو شاعیرانەوە نزیکترە کەپێیان ئەڵێن واقیعی

- شیعرو ئەدەبیاتی کوردی - بەرگی دووەم - بەغدا ١٩٥٦ ل ٩١ .

هەروەها دکتور عیزەدین مستەفا دەربارەی شیعرەکانی سەلام پاڵپشتی رایەکەی ماموستا رەفیق حیلمی ئەکات و ئەڵێ :

لە هەڵسەنگاندنی شیعرەکانی شێخ سەلامدا وەکو شاعیرێکی راستەقینەی ریالیزم باس دەکات . الواقعیە فی الادب الکردی ص٢٦ . بەلام **دکتور مارف خەزنەدار لە پێشەکی دیوانەکەیدا دەڵێ :- ئەم دیوانە گوزارێکە ... پڕە لەگیانی راستەقینەی ئادەمزاد.** دیوانی سەلام چاپخانەی تەمەدون - بەغدا ١٩٥٨ ل٣و١ .. ئنجا ئەگەر سەرنجێك لە شیعرەکانی ئەم شاعیرە بدەین زۆر بە ئاشکرا چۆنێتی شیعرەکانیمان بۆ روون دەبێتەوە .. بۆ نموونە لە شیعری بۆ کۆمەڵی ئەقوام - عصبە الامم - دائەڵێت :-

لە عەدالەتتان واقم وورماوە لە سیاسەتتان سەرم سوڕماوە
خوێنی ملیۆنێ کورد ئەرژێنێ بۆ ئەوەی تۆزێ .. بترسێنێ
لە سلێمانی جادەی بەرسەرا بە خوێناوی کورد ئاوڕشێن کرا

ئەوی راست بێ شێخ سەلام زۆر زیرەکانە توانیویەتی

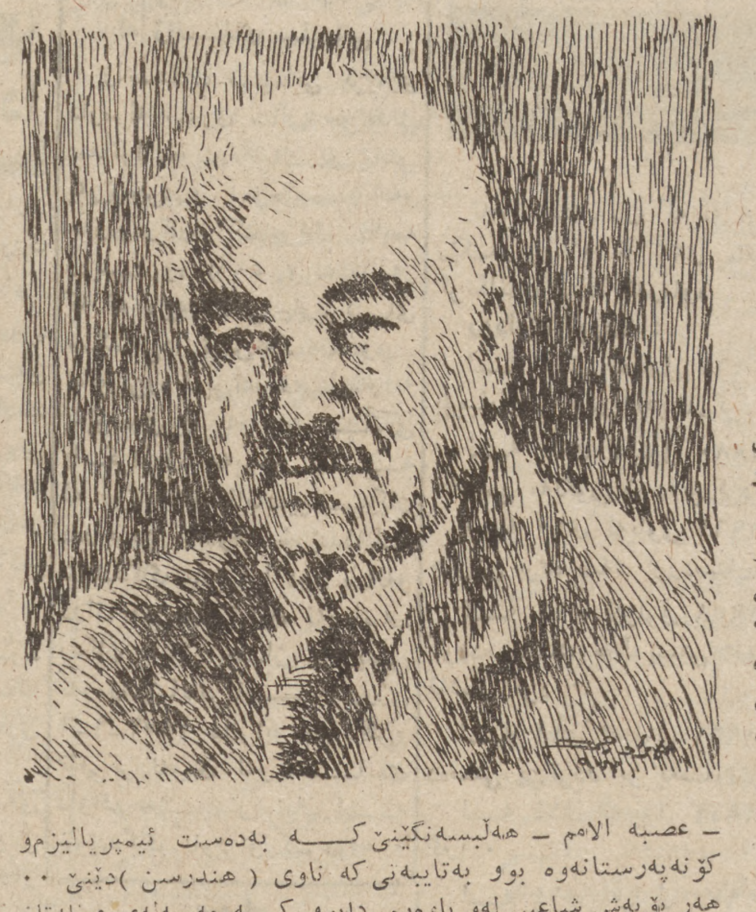

- عصبە الامم - هەڵبەستێکی کە بەدەست ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستانەوە بوو بەتایبەتی کە ناوی (هندرسن)دێنێ .. هەر بۆیەش شاعیر لەو باوەڕەدابوو کە مەسەلەی میللەتان لەوێ چارەسەر ناکرێت .. جالیرەدا پەنجەی رەخنەگرتن بۆ ئەوانە رائەکێشێ کە وا ئەزانن چارەنوسی گەلان بە دەست ئەم رێکخراوە دیاری ئەکرێ و ئەڵێ :-

چۆن عاجز نابێ لەم خوێن رشتنە .
لەلای تۆ ئەڵبەت حقوق کوشتنە .

شێخ سەلام لە لایەکی ترەوە باسی ئاغاو کۆنەپەرستان ئەکات و بۆ خەڵکی روون ئەکاتەوە کە ئەم چینە هیچ کاتێك دڵی بە رەش و رووت ناسووتێ و بەزەیی پیادا نایەتەوە :

رەش و رووتم زۆر خۆش ئەوێ اقطاعی نابێ سەرکەوێ
هێزی هۆزم قەت ناوەوێ باسەرکەوێ ، باسەرکەوێ

سەرەرای ئەمەش شاعیر ئەیەوێ نارەزایی خۆی بەرامبەر داوو دەزگای بورجوازی دەربڕی و پاڵپشتی رەش و رووتانی گەلەکەمان بکات . ئەی رەش و رووتانەی دوازۆژی وڵات دائەنێن :

دەس راکێشە بۆ کرێکار بۆ فەلاح و بۆ جوتیار
یەکیان بخە بۆ ئیستعماردەری ئەکەن بەنۆکەدار

شتێکی ئاشکرایە لەم قوناغەی ئێستای کوردستاندا پیویستمان بەیەکگرتن هەیە . شاعیر بەڕوونی دەستی بۆ ئەم مەبەستە درێژ کردووە هەروەکو ئەزانین کرێکارو جوتیار بنچینەی راستەقینەی شۆڕشین یەکگرتنی کرێکارو جوتیار شۆڕش بەتەوژم بەرەوپێش ئەبات .. ئەم جوره بیرکردنەوەیەش لەگەڵ واقیعی گەلی کوردماندا ئەگونجێ :

مەژین بمرن بۆ ئازادی
نەوەك ئەسیری و بێدادی

بەرای من ئەم جۆرە بەرهەمە ئەدەبیانە بەئەدەبێکی زیندوو ئەژمێردرێن چونکە لەسنوری کوردستان ئەچنە دەرەوەو شۆڕشی کورد بەبەشێك لەشۆڕشی رزگاری جیهانی دائەنێن .. وە بانگی سەربەستی بۆ هەموو گەلێکی ژێردەستەو زوڵێکراو ئەدەن .. شاعیری سەرکەوتوش ئەو شاعیرەیە هەست بە ئازاری هەموو گەلانی چەوساوەی دنیا بکات .. ئەگەر پێشمەرگەیەك لەهەر گۆشەیەکی دنیادا لەپێناوی رزگاریدا شەهید دەکرا بەپێشمەرگەیەکی وڵاتەکەی خۆی بزانێ . سەلامی شاعیری کورد وریایانە بۆ ئەم مەسەلەیە چووەو ئەڵێ :

رۆم و عەجەم ، هندی چینی
شەرق و غەرب ، سەرزەمینی
هەموو بەشەر چەبێ دینی
کەتۆ لێیان زۆر بەقینی
تێکرا برای هاوپشتمن
لەگەڵ تۆدا هەموو دوژمن

لیرەدا شاعیر هەموو زۆرلێکراوانی دنیا بەپاڵپشتی خۆی و یەکتری دەزانێ . چونکە هەموویان ئامانجیان هەڵتەکاندنی شیرازەی رژێمی دەرەبەگایەتی و رووخاندنی داوودەزگای بورجوازییە ... ئەی داوو دەزگایانەی سەربەستی مرۆڤی رەش و رووت لەزەڵکاوی کونەپەرستیدا دەخنکێن .

پەیامی دەسگیرانی شاعیرێکی خەمبار

فاضل شەوڕۆ

-١-

تاهەتاوی خۆشەویستی .. ژانی چاوتان بخواتەوە ..
تاهاژەی حەزی رووبارەکانی بێستوون ،
خەمی دڵی « شیرینەکان »بشواتەوە ...
پرس کەن چۆن ..
گڕی برسیەتی حەماڵەکانی شار
دەرگای بەهەشت .. ئەسوتێنێ ...
پرس کەن چۆن ..
شەماڵی شەوی بەهاران
خەمی هەموو دڵدارەکان .. لەباوەشی خۆی ئەنوێنێ ..
پرس کەن چۆن ..
شەوی ئەفسانەی بووتەگان رووی فریشتەکانی کرمانج ..
ئەشیوێنێ ..

-٢-

ئەی لافاوی چاوگەی پشکۆ ...!
نامەوێ .. لەچاوی ئارزووی داهاتووتا
تەرمی ژێر قەنارەی شەقام و کێلگەکان .. هەراج بکەی ..
نامەوێ .. لەترسی قەمەی سوڵتانەکان
هەواڵ و کوڵمەی پەیکەرەکانی تاوان .. میکیاج بکەی ..

-٣-

ئەی کاروانی خوێنی تینوو ...!
لەگەڵتا دێم ..
لەگەڵتا دێم .. تاخەندەکەی پێشمەرگەو سەپانی تینوو
ئەبێتە رێژنەی باران
بۆ رووباری شاری ماندوو .. لەگەڵتادێم .. تابرو سکەی
زامی هەڵچوو ،
خۆشەویستی نەخش ئەکات لەسەر رووی خۆرێکی زیندوو
لەگەڵتا دێم .. تاوەرری لافاوو تۆفان
خەم ئەرژێنێتە دەریای نەمان ...

-٤-

گیانە .. گیانە .. کە ئاغاکان..
بەسەرگەرای تاوانی شار .. ئەرشێنەوە
پەنجەکانم .. رقی منداڵە برسییەکان .. ئاگرئەدا ..
گیانە .. گیانە ..
کە « سەهێونە » بێ حەیاکان ..
نۆوشتەی مەرگێ ، بۆ گوندەکەم .. ئەنووسنەوە
شمشێرەکەم .. دەنگ و تەختی « بلفۆرەکان » شەقارئەکا ..

بائاوڕێکیش لەم دەنگانە بدەینەوە

لەم چەند ساڵەی دواییدا وە لەناو نەوەی نوێدا گەلێ لاوی خوێن گەرم پەیدابوون کەرویان داوەتە خوێندنەوە بە تایبەتی خوێندنەوەو دەرس کردنی بیرو باوەڕی شۆڕشگێرانە کە یارمەتی داون لە تێگەیشتنی واقیعی گەلەکەیان و .. وەدەس هێنانی باری سەرنجێکی تایبەتی بۆ ئەدەب و دەوری ئەدەب لەرێرەوی خەباتی نەتەوەیی و چینایەتی کۆمەڵانی خەڵکدا .. وە لە پێناوی دەس گرتن و هاندانی ئەو لاوانەو بەردەوام بوونیان لە خوێندنەوەو - بەرهەم بەخشین بە پێویستم زانی هەر جارە یەکێکیان - بیروڕایان و بەرهەمەکانیان - بە خوێندەواران بناسێنم بە هیوای سەرکەوتنیان لە رێگای خزمەت کردنی کوردو کوردستاندا .

ناو : نجم الدین عبداللە - تەمەنی ١٧ ساڵە - لە کەرکوك دائەنیشێ .. پۆلی پێنجی ئامادەیییە -

پ : لە کەیەوە دەستت بە نووسین کردوە ، وە بۆ هەوڵی بڵاو کردنەوەت نەداوە ..؟

و : دەتوانم بڵێم لەسەرەتای ئەمساڵەوە - ١٩٧٣ - دەستم بە نوسین کردوە - هەرچەندە پێشتریش هەوڵی نووسینم داوە .. وە لە بارەی بڵاوکردنەوەوە ئێستاش بەرهەمەکانم - لە شێوەو ناوەرۆکا - بەسەرەتایی و سادە دەزانم .

پ : بەڕای تۆ دەبێ ئەدەب بۆچی وە بۆ کێ بنوسرێ ؟

ماوتسی تونگ دەڵێ « هەموو رۆشنبیری یەك ، کە بەشێکە لە ئایدیولۆژی ، دەربڕینێکی سیاسەتی کۆمەڵێکی دیاری باری ئابووری ئەو کۆمەڵەیە .» وە هەر لەبەر ئەم راستییەیە کە ئەدەبیش پەیوەندییەکی زۆر گەورەی بە خەباتی چینایەتییەوە هەیە .. ئەدیب یەکێکە لە کۆمەڵ - واتە مرۆڤێکە سەر بە چینێکی تایبەتییە .. وە هەر چینەش جۆرە بیرکردنەوەیەکی تایبەتی هەیە کە لەگەڵ بەرژەوەندی خۆیا دەگونجێ .. خەباتی کرێکاران و جوتیاران و خوردە بۆرژوای شارەکان دژی بۆرژوازی و بۆرژوازی کۆمپرادۆرو دەرەبەگەکان لە بنەڕەتدا خەباتێکی ئابوورییە .. بەڵام گەشە ئەکاو لە شێوەدا ئەبێتە خەباتێکی سیاسی کە خەباتی رۆشنبیریش یەکێکە لەرووەکانی ... لەمەی سەرەوە چیمان بۆ دەردەکەوێ ؟ ئەدەب بۆ کێ دەنوسرێ ؟...

هۆی نووسینی هەموو ئەدەبێکی راستەقینە خەباتی چینایەتییە .. ئەدەبی هەڵگری بیرو باوەڕی راستەقینە ، ناکۆکی نێوان چینەکان ، نێوان کۆن و نوێ وە ناکۆکی نێوان هێزی بەرهەمهێنان و پەیوەندییەکانی بەرهەم هێنان دەردەبڕێ .. چونکە هەروەکو ماوتسی تونگ دەڵێ « هۆی گۆڕینی کۆمەڵ لە بنەڕەتا ئەگەڕێتەوە بۆ گەشەکردنی ئەو ناکۆکییانەی لە ناویا هەن : ناکۆکی نێوان هێزی بەرهەم هێنان و پەیوەندییەکانی بەرهەم هێنان ، ناکۆکی نێوان چینەکان وە ناکۆکی نێوان کۆن و نوێ » ... چینە زەحمەتکێشەکان ، کە رابەری راستەقینەی هەموو گۆڕینێکی شۆڕشگێرانەن ، تەنها پێویستیان بە خەباتی چەکدارانە نییە بەڵکو پیویستیان بە ئەدەب و هونەرێکیشە کە ئەو خەباتە دەربڕێ و رێی روناك بکاتەوەو بەهێزترو پتەوتری بکات .

پ : رات دەربارەی شیعری نوێی کوردی ؟!

دەتوانم بڵێم شیعری کوردی لەم چەند ساڵەی دواییدا بە لیپ هەنگاوی ناوە .. بەڵام زیاتر لەبارەی فۆرمەوە نەك ناوەرۆك . هۆی ئەمەش بەلای منەوە نەبوونی بیروباوەڕێکی زانستییە لەلای شاعیرە نوێخوازەکان کە بتوانن بیکەنە سەرەتایەك هەنگاوی لێوە بنێن .. بۆ ئەوەی ئەو ناوەرۆکەی دەریدەبڕن بناغەیەکی فیکری هەبێ و تەنها بۆ چوونێکی زاتی نەبێ ... لە لایەکی کەشەوە هەندێ شاعیرمان هەن بەرهەمی باش پێشکەش دەکەن بەڵام لە هەمان کاتا بڕوایان بەو شتە نییە کە دەینووسن ! یان لە لایەکەوە رەفزی هەموو واقیعەکە ئەکەن ... لە لایەکی تریشەوە شیعرێك دەنووسن کە ئەو پەڕی رەجعیەتی تیایە ! باشە ئەمە چی دەگەیەنێ ؟

بە وتەیەکی بچووك شاعیرە نوێکان مەسەلەیەکی دیاری کراویان نییە بۆ ئەوەی خۆیانی پێوە ببەستنەوەو ئیلتیزامی پێوە بکەن .!

ئەمەش نموونەیەکە لە بەرهەمی کاك نجم الدین رەنجدەر .

«بازووی کرێکارو .. پەیام»
- « خۆشەویستم - ئەڵێ
پەیام .. چاوەڕێ بکە ....
هەتا تەزووی وشەکانم
ئەهۆنمەوە .. لە ناو دڵۆپی
خوێنی مەیووم بۆت دەردەهێنم

- کەمال میراودەلی -

دەربازیان دەکەم لە سێدارە » ..

ئەمەی وت و سەیری ناوچاوی ئەکرد .. وردە وردە لێی دوورکەوتەوە .. رێگەی سروشتی گرتەبەرو لەبەرخۆیەوە ئەیوت :

- ئەبێ لەکوێ بێ ؟ لە کوێوە هەڵقوڵێ ؟

کات هاتو چوو .. ئەو هەر بیری لە پرۆژەی پەیامەکەی دەکردەوە . پایز لەدایك بوو .. مرد .. زستان لە ناخییەوە

بڕوانە ل -٧-

بۆستری خوێنەران

ئەوا جارێکی تر لەسەر رووی هەمان لاپەڕە لەگەڵ خوێنەرە بەڕێزەکانمانا ئەکەوینەوە گوفتوگۆو گلەیی و ئیناشتی خۆمان ، خۆزگایە هەر خوشك و برایەك وەڵامدانەوەکەی بەدڵ نەبوایە بەسینگێکی فراوانەوە وەڵامەکەی وەربگرتایەو هەوڵی ئەوەشی بدایە بەپێی زەمینەی رۆژنامەکەو رەوتی ژیانی کۆمەڵی کوردەواری ئەمڕۆمان شتی باشترو شیاوی بۆ بناردینایە .. ئەو وتارانەی بڵاوناکرێنەوە رێزیان لەبەر چاومانا ون نابیت بۆیە پێشەکی سوپاسی هەموولایەك ئەکەین .

● **کاك کەمال ئەمین حەمە ماموستای قوتابخانەی قەمچوخە:**

ئەو وتارەی لە ٩-٥-٩٧٣دا بۆت ناردین بەدا خەوە کە وەختێك پیمان گەیشت ئەوەمەسەلەی لەسەرتان نووسیوە بەشی زۆری جێبەجێ بووە .. دڵنیابە کەوتارەکەتان بەسودەو شیاوی بڵاو کردنەوەیە .

● **کاك شێرزاد عبدالرحمان لەهەولێر :**

ئەو وتارەی کە بەناوونیشانی (هونەرو رەخنەی زانستی) بۆت ناردبوین حەزمان ئەکرد هیچ نەبێ هەندێکی هەرلێ بڵاو بکەینەوە بەڵام یەکەم لەبەر لاوازی جۆری دارشتنەکەی و دووبارەو سێ بارەکردنەوەی هەندێك لەرستەکان و دووەم ئەو مەسەلەیەش ئەوەندەی لەسەر نووسراوە نووسینەکەی جەنابیشت نوسینەکانی پێشووەوەرد ئەداتەوە ئینجا لەبەر ئەوە بڵاو نەکرایەوە ببوورە .. دیسان تاقە براکەم بەقسەمان بکەیت جاری تەنیا رێبوواری یەك رێگابە !! یەعنی یاشاعیر بە یا هونەرمەند ، یارەخنەگر ، یاچیرۆك نوس .. یەکێك لەمانە بۆ خۆت هەڵبژێرە بەڵکو تیایا سەرکەوتوتر بیت دوای سەرکەتن . دەست بو یەکیکی تر یشسان بەریت کەیفی خۆتە !

● **کاك ئەحمەد کەرم زامدار پۆلی پێنجەمی وێژەیی ئامادەیی کوردستان لەکەرکوك:**

پارچە شیعرەکەت لەژێرسەرناوی (تابلۆیەکی بێ بازاڕ)دا .. وەکو خۆت ناوت ناوە بەراستی بێبازاڕ دیارە خۆزگە بازاڕی گەرم بکردایەو ئێمەش بەشانازییەوە بڵاومان ئەکردەوە ، بەڵام ئەوەشت لەبیر نەچێ ئەگەر خۆت ماندو بکەی و باشتر بیربکەیتەوە شتی نایاب ئەنووسی و بەرهەمی چاکت ئەبێ ..

● **کاك تەیب جەبار لەنیمچە شاری قەرەحەسەن دێی تەپەلو :**

کاکی برا ! خۆ خوا هەر شیعری دروست نەکردووە جەنابت کە لە هۆنینەوەی شیعردا زوو ماندو ئەبیت وتارو چیرۆك بنووسە بێقەزابی جەنابت نوسیوتە :

(روخێنەری تەلاری یەکێتین)
(خنکێنەری کاروانی هەڵمەتین) .

ئێمە چۆن دڵمان بێت ئەم دوو دێرە شیعرە بۆ منداڵی کورد بڵاوبکەینەوە لەکاتێکدا کە منداڵی کورد پیویستی بەهاندان و فێرکردنی تێکوشان هەیەو ئەبێ بەپێچەوانەی شیعرەکەی جنابتەوە پێی بووترێ :

(دروستکەری تەلاری یەکێتین
یارمەتیدەری کاروانی هەڵمەتین)

ئیتر بالەبەینی خۆمانابی و دارو دیوار گوێی کەرِبێ .

● **کاك ئازاد عبدالقادر خۆشناو لەهیران :**

نووسینەکەت فریای بڵاوکردنەوە نەکەوت چونکە کۆڕی شەقلاوە دوایی هات .. خۆزگایە نامەو نووسراوەکان زوو پێبگەیشتایە بۆ ئەوەی کەس گلەییمان لێ نەکات .

● **کاك عبدالواحد دیبەگەیی :**

ئەو نووسینەی لەسەر شانۆگەری (مارەیی) نووسیوتە ئەو دەردانەت تیا دەس نیشان کردوە کە چەند جار باسی کراوە ئینجا بۆ ئەوەی مەسەلەکە نەبێتە (بنێشتە خۆشە)ی ژێردان بڵاومان نەکردەوە تکایە شتی تازەمان بۆ بنێرە .

● **کاك حەیدەر نانەکەلی :**

ئەو پارچە شیعرەی بۆت ناردوین ئەم چەند دێرەمان لێ هەڵبژارد

پێتان بڵێم
منداڵەکان
ئێوەش ونن
زۆریش ونن
بەدوای وشکە وشە کەوتون
چاونابینن
نەهەنگێکە خوێنی گەشتان
ئەخواتەوە
کلپەی ئاگر .. لەدەروونتان ئەکاتەوە

● **کاك نەژاد - گەلالە :-**

نووسراوەکەت کە بەدڵ گەرمییەوە نووسیبوت پێمان گەیشت .. بەرامبەر بەوەی کەبەرێزەوە تەماشای رۆژنامەی (هاوکاری)تان کردوەو سوپاست ئەکەین .. براگیان ئەو نووسینانەی کە جەنابت باست کردوون گوایە بڵاو نەکراونەتەوە لەکاتی هاتنی نووسراوەکانی جەنابتا بارەگای هاوکاریمان گوێزرایەوە لەوانەیەلەوگواستنەوەیەدا وون بووبن چونکە لەو گواستنەوەیەدا هەندی شتمان لێون بوو . ئەوەش بزانە هاوکاری هی هەموکوردیکی کورد پەروەرە .

● **کاك بەکر زانا لەهەولێر:** ئەو پارچە شیعرەی ناردبوت پەیوەندی بەتاکە کەسێکەوە هەیە نەك بەکومەڵەوە ببورە بویە بڵاومان نەکردەوە هەرچەندە ئێمەش رێزی ئەو کەسەمان لایە هەق وایە بوخۆی بنێریت .

● **کاك نوری مستەفاقەرەداخی لەسلێمانی :**

پارچە شیعرەکەت گیانی وورەبەردان و راکردن لەتێکۆشان نیشان ئەدات ئیتر ئەوەلەکێش و سەرواو سۆزو ناوەڕۆك بگەڕێ .. ئینجا لەبەر ئەوە ئەم جۆرەشیعرانە گیانی خۆبەدەستەوەدان زیندوو ئەکەنەوە بۆ بڵاوکردنەوە ناشێن .. داوامان ئەوەیە شیعرەکانت هاندەری نەوەی داهاتوو بیت و ونەوز لەسەر چاوی رۆڵەی کورد بسڕێت ..

● **کاك چیا لەسلێمانی :**

« تروسکاییەك لەشەوەزەنگدا » ئەبوایە دەستکاری بکرایە ، جگە لەوە کەزۆردوورو درێژ نووسیوتە ئەم وایە ئەت توانی لەرێگایەکی کورت و تیربڕەوە بگەیتە ئەو دیو مەسەلەکەوە .. ئینجا برالەگیان ئەو جۆرە شتانەش بە (نازناو) بڵاوناکرێتەوە ، هەی بێ بەلابی لەساڵان و لە مانگان شتێکت بۆ ناردوین ئەویش لەهەزار لاوە گیرەو کێشەی کەوتۆتە رێ ..

● **دیسان کاك احمد کریم زامدار لەکەرکوك :**

کاکی خۆم! ئەو سەرکردەیەی ویستوتە بەباشی باسی بکەیت ئاگات لەنووسینەکەت نەبووە لەکوتاییەکەیدا کەوتویتە باسکردنی بەخراپە بۆیە بڵاومان نەکردەوە هیوادارین لەمەولا وردتر سەیری نووسینەکانت بکەیت .

نامەیەك و لاوکێکی خەماوی

کەی بەیەك ئەگەین ..؟ خۆشەویستم پرسیارێکە خۆ ئامادەکردنێکی ئەوێ لەناخەوە بێت ... چاوێکی ئەوێت ترسی تیادا نەدۆزرێتەوە ... بەڵام گیانە لەگەڵ دڵنیایی و قووڵبوونەوەیەکی دووردا خۆشم ئەوێی ... چۆن کاتی منداڵی درك ئەچەقی بەپێی پەتیما ، ئاوا ئازارو ئێشت هەست پێ ئەکەم چوون پارچەیەکین جیابو نەوەمان بۆ نیە .. ئەڵێی بزر دیارنیم ..؟ نەك جارێ بەڵکو زۆر جار هانم سەرکەوتم دابەزیم .. برسیەتی تینوویەتی .. جەندرمەکان پاشقولی هەنگاوەکانیان ئەدایەوە ... لەو رۆژەوە نەوەستاووم ... بەپێچەوانەوە شاتاوولم .. توندتر ئەبێ .... بەڵام هێشتا نەگەیشتووم ئەرانی بۆخۆشەویستم ...؟

کاتێ تۆ لەسەر روخی رووباری خەم لەچاوەکانتا سەووز ئەبو قژەکاڵەکەتدا ئەهێنا .. - لاوکێکی - خەماویت ئەووت ... جەندرمەکان هاتن پەلیان گرتیو ووتیان (ئەم زمانە لەکوێوە فێربووی ... گۆرانی خەم لەم وولاتا قەدەغەیە) .

ویستم خۆم بخەمە رووبارەکەوە .. کەئەزنەکەمدا .. قاچەکانمیان بەبنێشتە تاڵ نووسانبو بەم بەرەوە .. ویستم بەدەنگێکی بەرز بانگت بکەم (خۆشم ئەوێی) مستەکۆڵەیان ئاراستەی ناو دەمم کرد .. ووتیان - خۆشەویستی قەدەغەیە .. خۆشەویستم .. لەکۆتایدا وانەزانی لەیەك جیابووینەتەوە ... گۆرانییە خەماویەکانت بڵێ .. لەهەموو جێگایەکا .. لە کۆڵانا ... لەزیندانا .. لەسەر رووبارەکان ... لە - قامشلی - لە - دیاربەکر - لەئێوارە بێدەنگەکانی - درسیم - دا ..

هیشام تاهیر بەرزنجەیی
- دەربەندیخان -

Institut kurde de Paris

٣ملیۆن دینار بۆ چەند پرۆژەیەکی تەندروستی لە کوردستان دا

سەرچاوەیەکی لێپرسراو لە وەزارەتی تەندروستی رای- گەیاندووە بەمزووانە خەستە- خانەکەی موصل تەواو ئەبیت، وە ئیستا خەریکن کە کەل و پەلی پێویستی لێدابنین .

ئەو خەستەخانەیە جیگای خەوتنی ٥٠٠ نەخۆشی تیا ئەبیت وە نزیکەی ملیونیك و ٥٠٠ هەزار دیناری تێئەچیت ئەمەجگە لەو خەستەخانەیەی بۆ نەخوشی لە شارەکە ئەکریتەوە کە ١٧٠ هەزار دیناری تێئەچیت .

وە مەلبەندیکی تر بۆ پاریزگاری لە نەخۆشی تیا ئەکریتەوە کە ٨٠ هەزار دیناری تێئەچێت .

وە لە قەزای تەلەعفەرو شەرگات لە پاریزگای ناوبراوا دوو خەستەخانە دروست ئەکریت کە ١١٠ هەزار دیناریان تێئەچیت .

بەلام لە پاریزگای دهوکا دەست کراوە بەدروستکردنی خەستەخانەیەکی گشتی کە ١٥٥ هەزار دیناری تێئەچیت .

وە خەستەخانەی جمهوریش لە پاریزگای ناوبراوا فراوان ئەکریت و ٢٠ هەزار دیناری بۆ دانراوە ، جگەلەوەی عیادەیەك لە دەرەوەی خەستەخانەکە لەگەل چەند هۆلیك لە خەستەخانەی زاخۆ دروست ئەکرین و ٣٥ هەزار دیناریان تێئەچیت ، وە لە پاریزگای ناوبراوا بەمزووانە دەست ئەکرین بە دروستکردنی خەستەخانەیەکی تایبەتی بۆ سنگ کە ١٥٥ هەزار دیناری تێئەچیت .

وە لە پاریزگای هەولیر قوتابخانەیەك بو برین پیچی ئافرەت سیستەرەکان دروست ئەکریت و ٢٥ هەزار دیناری تێئەچیت .

وە خەستەخانەکەی سینگ فراوان ئەکریت کە ٥٠ هەزار دیناری تێئەچیت .. وە ٤٠ هەزار دیناریش بۆ فراوان- کردنی خەستەخانەی جمهوری لە شاری هەولیرا دانراوە .

ئەمەجگە لەوەی دایەرە « فنی » یەکان نەخشەی خەستەخانەی چۆمانیان ئامادە- کردووە کە وەزارەتی تەندروستی جێبەجێی ئەکات وە نزیکەی ١٠٠ هەزار دینار بۆ دروستکردنی تەرخان- کراوە .

وە لە پاریزگای کەرکوك خەستەخانەیەکی تر دروست ئەکریت کە ١٥٥ هەزار دیناری تێئەچیت .

هەروەها خەستەخانەی جمهوریش فراوان ئەکریت بۆ ئەمەش نزیکەی ١٠٠ هەزار دینار تەرخان کراوە .

ئەمە جگە لەو ٣٠ هەزار دینارەی بۆ دروستکردنی عیادەی پزیشکی لە شاری ناوبراوا تەرخان کراوە .

لەو پروژانەی بریاروایە لە کەرکوك بکرین دروست کردنی مەلبەندیکی گەورەی پاریز- گاری یە لە نەخوشی کە ١١٥ هەزار دیناری تێئەچیت .

بەلام لە چەمچەمال ٥٠ هەزار دینار بۆ دروستکردنی خەستەخانەیەکی گشتی تەرخان کراوە . هەروەها ١٧ هەزار دیناریش بۆ فراوان- کردنی خەستەخانەکەی کفری تەرخان کراوە .

وە لە پاریزگای سلێمانی بەمزووانە خەستەخانە گشتی- یەکە تەواو ئەکریت کە ٥٨٨ هەزار دیناری تێئەچیت ، ئەمە جگە لە ١٥٥ هەزار دینار کە بۆ دروست کردنی خەستەخانەکەی سنگ تەرخان کراوە ..

وە لە شاری پێنجوێن موناقەسەی دروستکردنی خەستەخانەکەی بلاوکراوەتەوە کە نزیکەی ٦٥ هەزار دیناری تێئەچیت . هەروەها ٢٥ هەزار دیناریش بۆ دروستکردنی موختەبەریکی تەندروستی لە شارەکەدا تەرخان کراوە .

هەروەها چەند خانوبەرەیەك بۆ پزیشك و سیستەرەکانی خەستەخانەی جمهوری دروست ئەکریت کە ٢٠ هەزار دیناریان تێئەچیت ، ئەمە جگە لە دروست کردنی قوتابخانەیەك بۆ سیستەرەکان کە ئەویش ٢٥ هەزار دیناری تێئەچیت . وە لەلایەکی تریشەوە ١٧ هەزار دینار بۆ فراوان کردنی خەستەخانەی قەلادزە تەرخان کراوە .

یادداشتێکی ماموستایانی کوردستان

لە لیژنەی بەڕێوەبەری نەقابەی ماموستایانی کوردستانی عیراق - لقی سلەیمانی‌یەوە ئەم نووسراوەمان بە عەرەبی بۆ هاتووە وا بە کوردی ئەیخەینە پێش چاوی کاربەدەستان و خوێنەرانی بەڕێز :- هیوادارین لەمەولا خویان بۆمان بکەن بە کوردی چونکە بلاو کردنەوەی بەکوردی بۆ ئیمە ئاسانترە وە ناوەڕوکەکەشی بەو جورە ئەبیت کە خویان ئەیانەویت و گلەیی چۆنیتی وەرگیرانەکەیمان نایەتەسەر .

بەڕێز وەزیری پەروەردە

بەڕێز وەزیری کاروباری ژووروو .

سلاویکی نەقابی‌یانەی گەرم :

بێ گومان ئەو سیاسەتەی حکومەتەکەمان دەربارەی بلاو کردنەوەی خوێندنی سەرەتایی بۆ بلاوکردنەوەی زانیاری و روشنبیری لە ولاتەکەمان گرتویەتیەبەر ، هەنگاویکی بەجێ و پیروزە کە بەهۆی ئەوسیاسەتەوە ئەتوانین بەسەر نەخوشی نەخویندەواری و نەزانینا سەربکەوین .

ئەو نەخۆشی‌یەی لە ئەنجامی سیاسەتی ئیستعماری بە میرات بۆمان بەجێماوەو تائیستا لەژیر باری قورسیا ئەنالینین ، کە ئەیانەویست بەهۆی ئەوسیاسەتەیانەوە گەلی عیراق بە نەخوێندەواری و نەزانینەوە بمێنیتەوە .

بەهۆی ئەمەوە هەرچەندعیراق بەگشتی توشی نەزانین و نەخوێندەواری بوە ، بەلام کوردستان لە چارەیا نوسراوە کەپتر بارەکەی لەم رووەوە قورستر بۆبیت ، وە ئەوەی زیاتر ئەم بارەی لەسەر گرانتر کردووە ئەمەیە کە لە ئەنجامی ئەو (١٠) ساڵەی شورشە رزگاری یەکەیەوە زیاتر بێ بەش بوە لە خوێندەواری ، بیجگەلەوەی لەو ماوەیەدا بە سەدەها ئەو قوتابخانانەش داخراون کە لەدوای شۆرشی ١٤ی تەموز کرابونەوە .

بۆیە ئیستا پێویستی بەکردنەوەی هەزارەها قوتابخانە هەیە کە ئەمەش جێبەجێ نابیت بەبێ ئەوەی کادیری خوێندەواری تەواوی هەبیت کە سودیان لێ وەربگیریت بۆ ئەوەی منالەکانی فیری خوێندەواری بکەن .

بەلام نەبونی قوتابخانەی ماموستایانی کچ و کور وە خوێندنگای ماموستایان بۆتە کوسپ لە جێبەجێ کردنی ئەم هەنگاوەدا .

ئیستا بە هەزارەها قوتابی هەژار کە ئەتوانن خوێندن لەو دەورەو خوێندنگایانە تەواوبکەن دەست لە خوێندن هەلئەگرن ، چونکە لە توانایانا نیە لە زانستگاکان بخوینن .

سەبارەت بەوەی بەتاقی کردنەوە دەرکەوتوە کە داخستنی ئەو خوێندنگاو قوتابخانانە بونەتە هۆی کەم بونی کادیری فیرکردنی خوێندەواری یا هەرنەبونیان کە ئەمەش بوتە هۆی سەرنەکەوتنی سیاسەتی بلاوبونەوەی خوێندنی سەرەتایی یا چاکتر بلین لە کیس چونی هەلی مسوگەر کردنی پاشەروژ بو روڵەکانی چینە هەژارەکان .

بۆیە بەپێویستمان زانی ئەو بیرخەرەوەیەتان پیشکەش بکەین و داواتان لێ بکەین کەچاو بخشینەوە بە کردنەوەی دەورەی ماموستایان کچ و کوروپەروەردەو خوێندنگای ماموستایان لە پاریزگای سلیمانی دا کە لەتوانایدا هەیە ئەو قوتابخانەی لێ بکریتەوە بەهۆی بونی زانستگای سلیمانی‌وە . وە هەروەها داوائەکەین کە ئەو قوتابخانانە لە پاریزگاکانی تری کوردستانا بکریتەوەو قوتابی ئەو ناوچانەی تیا وەربگیریت تاکو کادیری فیرکردنی خوێندەواری تیا پێ بگەیەنیت و ئامادەی بکات بو ئەوەی لە پاشەروژدا بەزور خوێندن تیا سەرکەوتو بکات . وە داوا لە وەزارەتی کاروباری ژووروو ئەکەین کە ئەو دەورانە بکاتەوە هەروەکو لە پاریزگای دهوکا کردی‌یەوە کە هەموبەشەکانی روشنبیری و خوێندن پشتگیریان لی کردووە .

تکا ئەکەین ئەم داوایەمان بۆ جی بەجی بکریت سوپاستان ئەکەین .

لیژنەی بەریوەبەری نەقابەی ماموستایانی کوردستانی عیراق لقی سلێمانی

خوێندنگایەکی نوێ لە زانستگای سلێمانی

زانستگای سلێمانی بریاری داوە لە سەری ساڵی خوێندنی داهاتوا خوێندنگایەك بۆ بەشی بەرێوەبردن و موحاسەبەو هەرەوەزکاری کشتوکاڵ دابمەزرینیت وە (٥٠) فەرمانبەر کە لە دایەرەکانی پاریزگای سلێمانی‌دا ئیش ئەکەن وەر- ئەگیرین‌وە ئەبی ئەو فەرمانبەرانە پەیوەندی‌یان بەو بەشانەی باسکراوەوە هەبیت و لە قوتابخانە ئامادەییەکان دەرچوبن . ماوەی خوێندن لە خوێندگای ناوبراوا دوو ساڵەو دوای دەرچون تیایا، فەرمانبە- رەکان دیبلۆ میان ئەدریتی ئەوەی شایانی باسە روژی ٦-٩-١٩٧٣ دانرابو بو دیتن و تاقی کردنەوەی ئەوکەسانەی داوای بەشداربونیان لە خوێندگای ناوبراو کردووە .

سوپاس

بەبۆنەی کوچی دوایی خوالی خۆشبوو ، شیت مستەفای برامانەوە ، لەناخی دەروونەوە زۆر سوپاسی ئەو گەورە برایانە دەکەین ، کە ئەرکی ناشتن و پرسەیان چێشتووە ، یان بروسکەیان ناردوە داواکارین لەیەزدان هیچ ناخوشی نەبینن .

بەشیر مستەفا ، یونس مستەفا
لەجیاتی گشت خزمەکان
هەولێر

ئەم هەفتەیە لە مێژوودا

نەریمان

ئەم هەفتەیەمان کە لە ٨ تا١٤ی ئەیلول ئەگرێتەوەو رێکەوتی ١٧ تا ٢٣ی مانگی گەلاوێژی کوردی‌یە ئەم رووداوە گرنگانەی تیادا قەوماوە

رووداوی کوردی :

لە ١٠ی ئەیلولی ١٩٦١دالەسەر خواستی عبدالکریم‌قاسم بۆمبابارانی دەربەندیخان کرا .

لە ١٠ی ئەیلولی ١٨٨٠داشۆرشگێرانی کورد لە ئێران هەرێمی مەنگوریان داگیرکرد .

لە ١٠ی ئەیلولی ١٩٦١دالەسەر خواستی قاسم سوپا هێرشی بردە سەر کوردستان .

لە ١١ی ئەیلولی ١٩٥٨دابە یادداشتێك پارتی دیموکراتی کوردستان هەلوێستی خۆی بەرامبەر یەکێتی‌ی عەرەب ئاشکراکرد .

لە ١١ی ئەیلولی ١٩٦١دا بزوتنەوەی بەرگری دژی قاسم دەستی پێ‌کردو بو بەسەرەتای شۆرشی کورد .

لە ١٤ی ئەیلولی ١٩٢٢دا کۆنگرەیەکی میللی لە سلیمانی گیرا .

لە ١٤ی ئەیلولی ١٩٧٠دائەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش بریاری دامەزراندنی (بەرێوەبەرایەتی گشتی روشنبیری کوردی) بلاوکردەوە .

رووداوی عیراقی و عەرەبی :

لە ٩ی ئەیلولی ١٩٣٣داغازی بوە مەلیکی عیراق .

لە ٩ی ئەیلولی ١٩٤٣دا نوسەری عیراقی (عبدالمسیح وزیر) کوچی دوایی کرد .

لە ١٣ی ئەیلولی ١٨٨٢داشەڕی (التل الکبیر) لە میسر لە نێوان سوپای پێشەوای گەلی میسر (عرابی پاشا)و سوپای بریتانیا دەستی پێ کرد .

لە ١٤ی ئەیلولی ١٩٧٢داسەرۆك کۆمار (مهیب أحمد حسن البکر) گەیشتە یەکێتی سۆڤیات .

گۆشەی تەندروستی

ئەنکولوستوما

-٢-

- دکتور نەوزاد -

ئەوەبو لە ژمارەي پێشودا بومان روون‌کردنەوە کە کرمی ئەنکولوستوما چۆن پەیدا ئەبێت و خۆی ئەگەیەنیتە ریخولەي ئادەمیزاد .

اسم دریژییەتی .

ئەم کرمانە یەك سانتیمتر دریژ ئەبێ و لە بەشی سەرەوەی ریخولەدا بەدەم بەپەردە تەنکەکەی ناوەوەی ریخۆلەوە ئەنوسێن وە دەست ئەکەن بە مژینی خۆین کە ئەمەش ئەبێتە هۆی ئەوەی نەخوش خۆینیکی زۆری لە کیس بچیت وە توشی کەم‌بونی خۆین ئەبیت و رەنگی زەرد و لاوازو بێ‌هێزبیت و توانای خواردنی نەمینیت .

هەروەها لەسەر هەردو رووومەتی نەخوش پەلەیەکی (قاوەیی) رەنگ دروست ئەبیت کە زۆر جار دکتور بەم هۆیەوە نەخوشی‌یەکە دەست نیشان ئەکات .

بیجگە لەمانە نەخوش تووشی ژانەسك و باوبژەیەکی زۆر ئەبێ .

● بۆ دەست‌نیشانەکردنی تەواوی ئەم نەخۆشی‌یە ئەبێ فەحسی پیسایی نەخوش‌بکریت، کە بە میکروسکوب هیکلەکەی ئەبینریت :

● چارەسەرکردن و خوپاراستن لەم کرمانە بەوەئەبیت نەخۆش دەرمانی (الکوپار) بخوات کە توانای کوشتن و لەناوبردنی ئەم کرمانەی هەیە ، کە ئەم دەرمانەش وەکو توز دروست‌کراوە لەکاتی بەکار-هینانا تیکەل بە ئاو ئەکریت وە بە جاریك ئەدرێ بە نەخوش . بۆ خۆپاراستن پێویستە هەمو گۆم و زەلکاویك پربکریتەوە وە هەروەها زیرابەکان داپوشرین ، وەپیسایی دزر بخریتەوە لە ئاوی خواردنەوە وە لە هەمووی گرنگتر ئەوەیە کەس بەپێی پەتی نەچیتە ناو ئاوی زەلکاوەوە ، هەروەها مەنە لە زەلکاوو گۆم و ئاوی پیسدا نەکریت .

چەند سەرنجێك لەبارەی «زاراوی کارگێڕی»ی کۆڕی زانیاری کورد

عزیز گەردی

پاشماوەی : بەشی سێیەم

بێجگە لەووشەی (دۆسیە)ئێمە ووشەیەکی تریشمان هەیە ئەوماناىە دەدات ئەویش ووشەی(کونیە)یە ، (کونیە) ووشەیەکی زۆرباوەو بەزۆری لێی راهاتوون ، بۆیە ئەگەر بۆ (اضبارە) بەکاربێ خراپ نی‌یە .. خۆ ئەگەر ماموستایانی - کۆڕ - هەرسوور بن لەسەر بەکارهێنانی ووشەی (دوسیەتەن) ئەوالاموایە پێویست ناکا خۆمان بە وەرگێرانی حەرفی ببەستینەوەوبڵێین (دۆسیەی تەن) یا (دۆسیەی کەسایەتی) بەڵکوچاکتر وایە یەك ووشەی بۆ بەکار بێنین و بڵێین (دۆسیە)وبڕایەوە .

(٨) ئەگەر یەکێ بێو لێیم بپرسێ - کۆڕی زانیاری کورد - زاراوی (سەرئاسا)ی بەکار هێناوە یا دارشتوە چۆنی تێدەگەی ؟ ئەواراستەو خۆمن بیرم بۆ ووشەیەك یادوو ووشە دەچێ (مثل الرأس) چونکە ئاشکرایە ماناى نەژادی وبنەڕەتی (سەر) (رأس)ە ئنجا بۆ فوق و علی و بۆ رئیس وقائد بەکاردێ ، ووشەی (ئاساش) وەکو لەبەشی یەکەم باسمان کرد ئەوزاری لێکچواندنە - اداة التشبیه - وماناى وەکو دەدات کەواتە ماناى (سەرئاسا) بەم جۆرەی لێدێ (مثل الرأس) یا (کالرأس) .. ماموستایانی کۆڕ ئەم زاراوەیان بۆچی دانابێ باشە ؟ بۆ (فوق العادە)یان داناوەل ٤٩٣ .. (فوق) یان کردووە بەسەر و (العادە) یان کردووە بە (ئاسا) .. شتی ئاسایی یانی شتی عادەتی بەلام (العادة) چۆن وبۆچی ببێ بە (ئاسا)؟ ئەم دووە هەریەکەیان زاراوێکی تایبەتی یەو هەریەکەیان لەسەر چاوەیەکەوە هاتووەو بۆشتێ بەکاردە برێ .. زۆرم (سەیرە کە ماموستایانی - کۆڕ - لەهەندێ شوێن‌دا بەم جۆرە دەست بەقوڵپی وەرگێڕانی ووشە بەووشەوە دەگرن و شتی‌وا دێننە ناوەوە کە دووربێ لەراستی و دووربێ لەزەوق و چەشەی کوردەوە !

(ئاسا) لەهیچ شوێنێکا بەماناى (عادە) نەهاتووەو نایە ، جگە لەمەش نازانم ئێمە تاکەی هەر هەوڵ بدەین زاراوی عەرەبی بکەینە کوردی ؟ ئەرێ باشتر ئەوە نی‌یە کە ئێمە خۆمان لە شتەکە بکۆڵینەوەو بزانین ئەو زاراوە عەرەبی‌یە ماناى چی‌یەو چی دەگەیەنێ و بۆچی بەکاردێ و لەچ وەختێکدا دەگوترێ بۆئەوەی ووشەیەکی کوردی رەسەن و خانەزای وای بۆ بدۆزینەوە کە کت و مت ئەو مانایە رابگەیەنێ یا زۆر لێیەوە نزیك بێو بیکەین بەزاراو ..

بەراستی بەلامەوە جوان و لەجێ و لێوەشاوەیە کە ماموستایانی - کۆڕ - هەندێ ووشەی کوردی ناو جەرگەی ژیانی رۆژانەی کوردەواری‌یان کردۆتە زاراو بۆ هەندێ شت کە پڕبەپێستی شوێنەکەی خۆیان وەکو : « ماڵداری - کابانی - بنەوانی - تیروپشك - باربو - پارزونگ .. هتد» کەچی نازانم بۆ لەهەندێ شوێنێکی تردا وادوور دەکەونەوەو خۆیان تووشی ووشەی بێتام و بۆی وەك (سەرئاسا) دەکەن ؟!

(٩) لەلاپەڕە ٤٨٩ بۆ (عمل شعبی) (گەلکاری) دانراوە ، کە وەرگێڕانێکی ووشە بەووشەیە ، (گەل) بۆ (شعب)و (کار) بۆ (عمل) ئنجا (گەلکاری) بۆ (عمل شعبی) .. هیچ گومانی تیانی‌یە ئێمە تابتوانین لەناخی کوردەواری رۆبچینە خوارەوەو ووشەی لێوەشاوەی تێدا هەڵێنجینین و بیانکەین بەزاراو گەلێ سەرکەوتووترە لەم جۆرە وەرگێڕانە . زمانی کورد ئەوەیە کورد قسەی پێدەکاو پاکترین زەمانیش ئەوەیە کە لەدەمی کوردەوە دێتە دەرەوە بەتایبەتی لەو شوێنانەی کەدوورە شارن و زمانە کانی‌تر کاریکی زۆریان تێ‌نەکردوون و سەلیقەپاك و رەوان و کوردانەکەیان هەرماوەو پارێزراوە ، بۆ نموونە بەلای منەوە ئەگەر ووشەی (زبارە) بۆ (عمل شعبی) دابنێین پڕبەپێستی خۆیەتی ، کە ئەمەشیان ووشەیەکی رەسەندو زۆرباشترە لەووشەی (گەلکاری) یا (کاری میللی) کە هەندێ کەس بەکاری دێنن ..

لەم کوردەواری‌یە تابەم دوایی یەکشت وکاڵ ئەوەندە پێشکەوتوو نەبوو ، (دراسە)و (تەرەکتۆر)و ئەدەواتی نوێی کشت‌وکاڵ بڕەویان نەسەندبوو یا هێشتا هەرنەبوون ، ئەوەی

پروانە ل ٧

شەشی ئەیلول لاپەڕەیەکی زێڕینی خەباتی گەلی کوردە - پاشماوە

نەتەوەیی کورد سەرانسەری کوردستانی گرتەوەو تێکوشەرانی هەموو چین و بەشەکانی گەلی کوردی لەرێزی خۆیا کۆکردەوە - جالەم رۆژەدا کە بزوتنەوەی کورد لەکوردستانی عیراقدا گەیشتوتە پایەیەکی بەرزو دیارو ئاسۆیەکی رۆشنی پڕ ئاوات و شانازی لەبەردەمدایەو لە بەشەکانی تری کوردستانیشدا بزوتنەوەیەکی چەپ- خوازانەی پێشکەوتنخوازانە لەبرەوو گەشەکردندایە ، ئالەم رۆژەدا تێکوشەرانی گەلەکەمان بەچاوی رێزو شانازی‌یەوە یادی شەشی ئەیلول و شەهیدانی سەربەرزو جوامێری ئەم راپەڕینە ئەکەنەوەو دڵنیان کە زۆر نابات ئاواتی ئەو شەهیدانەو هەموو شەهیدانی تری گەلی کورد دێتەدی بەتایبەتی لەم چاخەدا بەچاخی نەمان و فەوتانی ئیمپریالیزم و سەرکەوتنی سیستەمی سوشیالیستی‌یە لەسەرانسەری جیهاندا ، چاخی لەناوچوونی چەوساندنەوەی نەتەوەیی و چینایەتی و سەرکەوتنی بزوتنەوەی شۆڕشگێری پێشکەوتنخوازی گەلانە .

ئیتر پایەداربێت خەباتی شوڕشگێری گەلەکەمان و سەرکەوتووبێت خەباتی ناوکۆیی کوردو عەرەب و هەموو گەلانی دنیاو شەکاوەبێت ئالای بەرزی شەهیدانی نەمرو سەربەرزی کوردستان .

قارەمانێتی ناوچەی کوردستان لەیاری تۆپی پێ‌دا

هەفتەی رابردوو پێنج یاری توپێنی پێ لە نێوان چوار شارەکەی کوردستان موصل، هەولێر ، کەرکوك ، سلیمانی‌دا لە سەرکاسی قارەمانێتی ناوچەی ژوورو رێك‌خرا ، کە یاری‌یەکان و ئەنجامەکانی بەم شێوەیەی خوارەوە بو :

رۆژی یەکەم : هەولێر - سلیمانی . لە ئەنجاما هەولێر سەرکەوت .

رۆژی دووەم : موصل - کەرکوك . موصل سەرکەوتنی وەدەست هێنا .

رۆژی سێیەم کەرکوك - سلیمانی . تیپی سلیمانی سەرکەوت .

رۆژی چوارەم : سلیمانی - موصل - سلیمانی سەرکەوت

رۆژی پێنجەم : هەولێر - سلیمانی - هەولێر سەرکەوت

بەم شێوەیە هەولێر کاسی قارەمانێتی ناوچەی کوردستانی ئەمساڵی وەرگرت .. سلیمانیش بە دووەم دەرچو .. شایانی- باسە ، لە قارەمانیتی کۆماری، هەولێر سلیمانی هاوبەشی دەکەن ، بەلام کەرکوك و موصل مافی ئەوەیان نەما ..

تیپەکان : تیپی هەولێر ، هەلبژاردەی پولیس بوو ، تیپی سلیمانی : ئەویش هەلبژاردەی شارەوانی بوو .

تیپی موصل : هەلبژاردەی نقابەی کریکاران بوو .

پەیامنێری هاوکاری

institut kurde paris

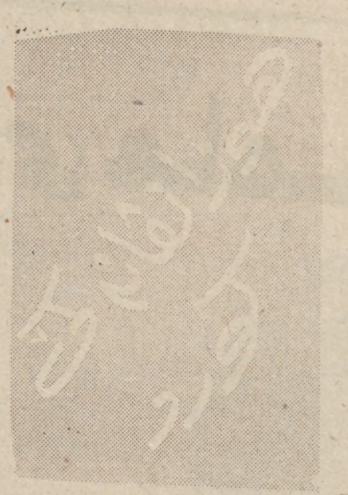

دیتنەك دگەل هوزانڤانەكی

ژ هوزانڤانێت بەهدینا برادەر (فخر الدین دوسكی) چەند پسیار ژێ هاتنەكرن لسەر هوزو تورێت كرمانجی وی ژی بدل خوشی ئەڤجابە یێت داین .

● كەنگی تەست بڤەهاندنا هوزاناكریە ؟

منهوزان یێت نڤیسین ژسالا (١٩٦٤)ێ وەرە ، بەلێ ئەزگەلەكێ دەست ساربوم حەتاسالا (١٩٦٨)ێ .

● كیژهوزان تەپێشكێشی ئێكەتیا تورڤانا كربو كوتو پێ بویە ئەندام ؟

من هوزانەك نڤیسیبو ببیرهاتنا نەوروزێ لسالا (١٩٧٠)ێ .

● چ كوسپە ئوكێموكاسی لبەر جڤاتا ئێكە تیاتور ڤانێت دهوكێ هەنە ! ئەزدشێم ببێژم گەلەك كێماسی یێت هەیـن درێكا جڤاتا ڕێبەریا ئێكە تیا تورڤانا لدهوكێ هندەكژێ ئەڤەنە ..

حەتانوكە ئێكە تیاتورڤانالدهوكێ چ بارەگانینن ، بەلێ ژورەكا هەی (ئێكە تیامادوستایێت كوردستانێ) تورڤان كومپونا لوێرێ دكەن ، ڤێجار بدرستاهی نەشێن خزمەتازمانو شێوێت كوردی بكەن .

مالداریا تورڤانا لدهوكێ (٣٠) دینارن ، ڤێجار یێ خودانێ (٣٠) دینارا نەشێت كورسیكا ئوكرێ ئو ئاڤوئەلەتریكا بكرێتو بدەت .

دگەل وێ چەندێ تورڤانالدهوكی نەشیایە خەلكێ لدورخو كومكەت بەلێ هیڤی ئەوەجڤاتانوی بشێت ڤان ئاستەنگا درێكاخودا لا دەت ئو دڤێت ڤێ ئێكەتیێ هاریكاری هەبیت ژهەمی لایەكی ڤە ، ئەڤ هوزانەمن یاگوتی بڕوژا نەوروزێ :

چ پیشكێش كەم
نەوروزە ئەڤرو
شاهیە لناف كوردا
بە ڕێخوبدێ
شەهید ڕابون ژ
دبێژن ئەڤرو
جەژنە وەلات
شەهید هاتن
پێشمەرگە بون
ماتە ژ بیركر
پێژڤە هەرەو
بەخێر هاتن
گەلی كوردا
پێكڤە بكەن
بێژنێ شەهید
یالپێش چاڤا هەمی
ڕێك كە فتنا
تو وەرگرە
نەوروز هاتی
تومز ئاگینی
كوردو چیا
داتو ببینی
مەیا نڤیسنی
ڕێك كە فتنا
ئەی بهاری
هەكو دسوتن
ژبەر هندێ
ئوگازی دكەن
وێ ئالایێ
كوردستان
لهەمی وەختا
توودە رمانی
هەمی دبێژن
(١١)ێ ئاداری
بوباب شەهیدا
نەوروز
هەمی گاڤا
درێكاوێ دا
حەتا مرنێ
دادیار كەین
ئەم ژێ دزانین
كوردستان
كورد كاوەنە
پێشمەرگەنە
هەمی پێكڤە
درێكاتەدا
هەمی گاڤا پێكڤە بمرن
نەوروز پیرزكە
بێژە دەیكێ
بێژە بویكا جەحێل
ژبەر خوبكە
بێژی جەژنە
بەرێخوبدێ نێ
گەلی كوردا
هەلكەن چرا
بكەنو ببێژن
وەلاتێ ڕەنگین
لڕوژهەلاتو
جەژنامەیە
لڤێ جەژنێ
ڕەنگێت گولا
لهنداف مالێت
هەمیا پێكڤە
داكوبزانن ژبەر
ڤێ دونیایێ
بەخێرهاتی
جارەكادی ئو
لسەر مە ئەهەدە
وان شەهیدا
حەتا مرنێ
بژیت وەلات

ئەی وەلات
كەیفو سەمایە
ئەی وەلات
چەپلو هەرایە
كوردستانا دخەملاندینە
جەژنامە كوردایە
گوهێ خو بدێ
ئاگازی تەكر
دوەختێ خودا
كاوا چ كر
بێژێ شەهید
هوین نەمر
هەمی ڕابن
هوین چڤاتە
تونە مری
گاڤا ژیاناتە
ڤێ ئاداری
خوش خەلاتە
تو بخێر هاتی
لڤێ بهاری
یێ لهیڤیاتە
ڤێ ژیاری
بخوینارە نگین
ڤێ ئاداری
یا لبیرامە
هشكو تەڕ
هەرێ دبێژن
دارو بنەر
كەسكو زەر
نە لبهاری
تەڕە نگینی
بو برینا
توئە ڤینی
تو پێشكێش كە
كە مزگینی
بناڤێ كوردستان
دێ هەر بێژیت
خوینا لەشی
هەردێ ڕێژین
بو ملەتا
كاچیە ژین
توبزانە
ئاسن گەرن
لنەخوشیا
بارهەلگرن
وان پێ خوشە
جەژنا شەهیدیو
بەسكە ڤێ تازیێ
هلوڕابە ڤەمالەڕوندكا
كراسێ ڤێ شینیێ
شەهید هاتن
پارتی یێ لبەراهیێ
پێكڤەڕابن
نێ بهارە
بژیت كوردستان
نێ شنوی ژیارە
لڕوژئاڤا دابزانن
لمە ئادارە
ژدەشتوچیا
دێ بچینین
ڤان شەهیدا
دێ وەرینین
ڕێكائەو لسەرچوین
دێ هەژینین
جەژنا كوردا
هەر دێ بێژین
ژبیر نەكەین
خوینا بژوین
هەردێ بێژین
كوردستانا ڕەنگین

ڕابە جوتیار

عارف رشدی
زاخو

ڕابەجوتیار ئاخازێرین لهیڤیاتەیە
دێ بكێلەبچینە بەر هەر پێ تەیە
جوتیاربەسە توئاخاخو بپارێزە
سالومەهن دوریناتە شەڕزەیە
چەوا ئەڤرو شریناتە ژخەلكێڕا
هلوڕابە لبەژنویالێ باش بنێرە
بسوزبێژە بچەندسیما ئەورەنگینە
چاڤێن زەلال ڕوینیبرخال پرچزێرە
دەستێدڕەشو لەوتێژێ دویركە ئەڤرو
دارا زوردارا ژ ڕه هلكێشە ئەڤرو
قەت نەهێلە ئو ژیانێ قەتبژیتن
كەهینا واری ڤەگێرە تێهنێ ئو ئەڤرو

مرادخانی بایەزیدی ئوچیروكا زمبیل فروشی

عبدالرحمن مزویری

پاشی هوزانڤان دبێژیت ، زەمبیل فروش و خێزاناخو پشتی ئەڤ كارە بسەرێ وان هاتی ، زڤرینەڤە (دیاربەكر)ێ باژێرێ بابێ زەمبیل فروشی :

شەڤو ڕوژان ئەو هەردو چون
برەقصو كەیفو شاهی بون
بداوەتو هەنگامی بون
هەتا چونە (دیاربەكرا) بوش

زەمبیل فروش ـ ب : ٣١

یان :

حەتا گەهشتینە (دیاربەكر)ێ
پەیابون ئەو لدەرێ قەسرێ
كورێ ماچكر دەستێ بابێ
عالەم دكەن مەدحێ خودێ

(ئەڤ چار مالكێن دیماهیێ كێشو قافیێن وان لەنگن !! هوسا هاتینە نڤێسین . بەرێ خوبدە : زەمبیل فروش ـ ب : ٣٢) .

روهن و ئاشكەرابو نوكە ، چوكا زەمبیل فروشی دناڤبەینا باژێرێ (مێردین) و (دیاربەكر)ێدا یاشین بوی ، نە لئاخەكا دی .

لڤێرێ یافەرە بێژین هندەك جوداهی وێن اهەین دناڤبەینا چیروكێ وەكی مرادخان بودە ڤەدگێریت و چیروكا پرفیسور حاجیێ جوندی چاپكری .

دچیروكا پروفیسور (جوندی)دا زەمبیل فروش نازڤریتە مالاخو دناف شەڤا دارێدا بەرزەبیتن ! لدیف دوعا بخوكری پشتی ژدەستێن گولخاتونێ رزگار بوی . (بەرێخو بدە : خوەندنا زمانا كرمانجی ـ پرفیسور حاجیێ جوندی ـ یریڤان ـ چاپا سالا ١٩٣٧ ز . دیسان : قصص شعریة كردیة ـ وەرگێرانا : محمد توفیق وردی ـ چاپخانا الارشاد ـ بەغدا ١٩٦٥ ز ـ ب : ٩-١٦)

بهزرا من مینا مرادخانی نڤێسی راستو (واقعی)ترە ! ئانكو زەمبیل فروش لسەر داخازا بابێخو دزڤریتەڤە دیاربەكرێ جارەكادی پشتی بێ بسەری هاتین .

مرادخان وەكی ژ هوزانێن وی دیارە ، هوزانڤانەكێ سەركەفتیو پایەبەرز بویە ، دەستەكێ درێژوبالا دەیدانا (وەصفێ)دا هەبویە ، وەرن ببینن چەوان (وەصفێن) گولخاتونێ دكەت لسەرئەزمانێ زەمبیل فروشی :

بروانە ل ٧

بوبیرهاتن

ژ بولینا نەه سالا لسەرشەهیدبونا (مەلا ئەنوەرێ مائی) پارچە هوزانەك (عارف رشدی زاخویی) یا هنارتی سەد سلاڤ لسەرجانێ تەبیت ئەنوەر ئیرو نەه سال لسەر شەهیدبون ڕابورین :

سەد سلاڤ لوێ گورێ تێكوشەر
كو بێ لناف ئەو چاڤێن گەش بەرزەبین
لتەپیروز بیت مەلێ ئەوتێكوشان
تەداگوری ژبو وەلاتئەو گیان
بوێ خوینێتە ڕەوشەنكر كوردستان
د دلداچ پەلبو ژ خاكێ ڕەنگین
جانێ مەلو لگەل ستێرا بودلدار
لەشێما لگورێ مابێ دەنگونەهشیار
لسەر سینگێ شینبون بنەفشو گوڵزار
شێستودوسالا رشتی خویناشرین
ئەنوەربو سەروەرێ توروتورڤانا
سەیدایێ نڤشتو و هوزانڤانا
خوێبیرا نوینەرێ نڤیسڤانا
بچاڤەك تەوەكو خانێ هەرنهین
ئەیڤەلەك كورد هەزارینژێردەستین ئەم
پر ئاخوئای خەفەتو خەمینئەم
بژانوبرین ئو نالوغەمگینئەم
چون شەهید بهزاران تێربوزەمین
نكارم بێ چارەم ئەز بدمچ ڕەنگ
ددلدا گەلپەلێت ئانەش مەهەرجەنگ
بناڤێوە نەمرا لبامە هەردەنگ
نیشانی بو ڕێكێت خەباتێ دانین

عارف رشدی ـ زاخو

ئەزو گوتنەك

فارس عبداللە حمو

ژمارا (١٥٢)ێ دەستەكارێبەرێت هاوكاری ئاگاداری من كر كو ئەز ڕونكەم ئەودرەوێت بدویف (بهاء الدینێ) دیاربناڤێ (قەرەقوشی)هاتینەڤەنان .

ابیمەماتی نڤیسەڤانەكێ مصریە پەرتوكەك دانا ژێرناڤێ (القوشوش فی حكم قرقوش) دناف پەرپت ڤێ پەرتوكێدا ژمارەكا حیكایەتا یاكومكری باهراپترژێ بێ بەختینە ئودرەون بدویف قەرەقوشیڤەناین ، ئەڤپەرتوكە یاهاتیەنڤیسین دەما (صلاح الدین الایوبی) بزاڤلجهێ ئیسلامێدكر ، ژبەرڤان ئەگەرا ئەڤ (نەوەیە) پێڤەهاتنە نویساندن :

١ ـ هندیكە قەرەقوش بوقەهرەمانەكبو ژ یێت دەولەتا ئەیوبی ، ئەوژی مروڤەكێ ڤەنجبو یێ زیرەك ، دگەل وێ چەندێ یێدژواربو لسەر بجهئینانا فەرمانێت سەروكا ، دادگاڤداكەت ئودا بجهئینیت .

٢ ـ دانانا دەولەتا ئەیوبیالجهێ دەولەتا فاطمیا ئەڤەژی ئەگەرەكابنكیبو كومصریاكەربژێڤەدبون ، لەو خاسمە وی (خوتبە) بناڤێ عەباسیا دخاندمصریا دگوت ئەیوبی یێتهاتین دا جهێمە وێران كەن .

نەكودا جهێمە ئاڤەكەن ، دەما دەستێتوان ژكاروبارێ دەلەتێ كێشان زیدەتر كەربژێ ڤەبون .

ڕوژهەلات ناسەك هەبودگوتێ (گازانوفا) دبێژیت ئەڤ نەڕاستیە بدویف قەرەقوشیهاتنە نویساندن چنكی دەولەتا ئەیوبیا هاتەدانان لجهێ دەولەتافاطمیا ئو ئەیوبی دبیانیبون .

دبێژن عەزیزێ مصرێ وەسیەتكر كو قەرەقوش لشویناوی ڕوینیت لسەرتەختێ ئوحوكمێ لمصریابكەت لویدەمێ مصریا جڤاتا خو گرت ئووەنەكركوقەرەقوش ببیتەحاكم لسەر مصرێ ، خودانێ وێ پەرتوكێ ئێك ژوان كەسابو كوێ نەڕازیبونا خو دیاركری بەرامبەر حوكمێ قەرەقوشی دگوت ، قەرەقوش بكێرسەروكاتیا مصرێ ناهێتڤێجار ناڤێ قەرەقوشی بخرابیچو ، هندەك قەرەقوشی د دانن كو مروڤەكێ چاكبووەكی (عمادالدین الاصفهانی) دناف پەرتوكاخو یا بناڤودەنگ (الوفیات) چنكی (صلاح الدینی) دەستێ وی ژكاربەدەستیێ نەكیشا هەكە یێ خرابا یێ بگێرناهانی با داسەخبسنسەدای نبحیا ینلی بدویرئێخیت بێگومان ، ئەوژی بەشداربو دگەل (صلاح الدینی) دگەلەك شەڕادا وەكی شەرێ كافرا لشامێ ئو لشەرێ فەلەستینێ حەتا مصرێ .

بروانە ل ٧

لێ چونەك لسەر زمانێ كوردی

ـ ٤ ـ

ژنڤیسینا : صالح علی گولی

وبو زانینا رەسەن ونەژادا میللەتەكێ بدروستی دڤێت بەرێخو بدەینە وێ بنەمالێ یاكو زمان ژێ وەكی زمانێ كوردی ، زمانێ كوردی یان هەمی ئەزمانێت جیهانێ نەزمانەكی خوییە ، بخو بخو پەیدابییە وخلاس ، بەلێ بەلكی هەر ئەزمانەك ژبنەمالەكی عەدەتی یاكو ئویجاخ وباب ژێ دچن ، ئەزمانێ كوردی وەكی ئەم دزانین ژینەمالا هیندوئەوروپیانە وتایبەتی پشكا هندو ئیرانیا ئەوا كو دبەتە دووپشك :

أ ـ ئەزمانێ هندیا

نێسزیكی (٢٣٠) ملیون هندستانی پێ دئاخڤن ودناڤ خودا دبەنە چەند تایەك وبناڤ ودەنگ ترین زارێت وانا ئەڤەنە :

١ ـ مەرابی

(١٩) ملیون كەس بێ دئاخڤن .

٢ ـ كوچەراتی

(١٠) ملیون كەس پێ دئاخڤن .

٣ ـ پەنجاپی

(١٦) ملیون كەس پێ دئاخڤن .

٤ ـ راچسە

(١٣) ملیون كەس پێ دئاخڤن .

٥ ـ هندێت رۆژ ئاڤای

(٣٨) ملیون كەس پێ دئاخڤن .

٦ ـ هندێت رۆژهەلاتی

(٢٥) ملیون كەس پێ دئاخڤن .

٧ ـ ئەورویا

(١٠) ملیون كەس پێ دئاخڤن .

٨ ـ بنغازی

(٥٠) ملیون كەس پێ دئاخڤن .

٩ ـ ئەزمانێ قەرەچا .

وژبلی ڤان هندەك تایێت دی دكەڤنە دناڤدا وەكی ئەزمانێ « بوزیا » وئەزمانێ سانسكریتی ئەوێ كو كەڤن ترین ئەزمان .

ب ـ پشكا دووێ ژئەزمانێ هندو ئیرانیا ئەڤەژپێك هاتییە ژچەند ئەزمانەكا :

١ ـ ئەزمانێ فارسی بهەمی زارا ڤە .

٢ ـ ئەزمانێ كوردی كەنمونەیەكە ژرۆژ ئاڤایا زۆرییە

٣ ـ ئەفغانی .

٤ ـ چەند پشكەك ژپشكێت بچویك ژهەرێما « پامێرێ » ئەڤەژ تێكەلن ژزارێت رۆژئاڤاورۆژهەلاتا زۆری .

٥ ـ بەلوجی ژئیرانا زۆرییە ونیشانا كەڤناتیا ڤێ زارێ ئەڤ بنەماڵە نە :

ئەزمانێ داری ، ئەزمانێ ئاڤێستا پیروز یا زەرەدەشتی . لڤێرێ یومە ئاشكرا دیت كو ئەزمانێ مەیێ كوردی رەسەنا وێ دگەهتە بنەمالا هندوئەوروپێ پشكا هندو ئیرانی یان دبێژنێ ئەزمانێ ئاری ، ئانكو ئەزمانەكی سەربەخویە ونەزارەكە ژزارێت فارسی وەكی هندەك دوژمنێت زمان ومیللەتێ كوردی دبێژن . وهەتاكو رۆژهەلات ناس وزمان ناسێت ئیرانیا حسێت دكرن كو ئەزمانێ كوردی پشكەكە ژئەزمانێ فارسی وهندەكئەزمانەڤان دبێژن . ئەزمانێ كوردی ژپشكا ئیرانێتژۆرینە وئەزمانێ فارسی ژپشكا ئیرانێت ژێری یە ئانكو فارسیجودایە وكوردی جودایە .

ـ یامای ـ

ڤێ ژی بخوینە

نڤیسینا عبدی دهوكی

لدەمەكێ نەگەلەك درێژ یێ بەرینوكە ڤێسەرهاتییێ ڕوی دا ... یێ زانی ئوبیراوی هاتی سەرێخو هژاند ئوگوت : دیارە ئەوا تێتەگوتن ... بەئەوە یادهێتەكرن لبن پەردێت جانێت پاك دیاردبیت جەهەورێ ئینسانی ئو پویچی ئو چەپەلیاوی ، دیارە ئەوبیرو باوەربێت هندەك لسەر ئو لبەرچاڤێت خەلكێخو پێڤەماندی دكەن ، نەشیاینە وی پاڤژكەن ئوبشون ژوێ پیسایا دزكێ ئینسانیدا ، ئو وێ بێبەختیا دگیانێ ویدا بەرامبەر برایێ وی یێمروڤ .

دیارە بێبەختی ... قورسی ... ناحەقی ... درەو ئو دەلەسە ژ ڕەوشتێت مروڤانن ، ئەڤان گرفتاریاشوینێتكوێرێت ئێخستینە جەرگێ مروڤی ، حەتا بیروباوەرێت ئاینی (دینی) نەشیاینە وان كوروكەندا دجەرگێ مروڤیدا تژیئو دەشت كەت ، ئەوا جلكێتڕەنگ ـ ڕەنگێت بوینەپەرژان ئوحەقێ دایێ كو خەلك گوهێخوبدەنێ بەلێ وەكی واننەكەت ، حەقێ دایێكو سەرتیرێت مروڤا ژێ نەكرن یاحەزدكەن ئەوبتنێ ببێژن ئوبكەن ... (و خلق الانسان ظلوما جهولا) . نیشانێت گرفتاریێ دەربون لعەسمانا ئینسانێ بێچارە گوت : ئەڤ نیشانە ڕویدانا سلیاخودێت مەیە چنكیمە كەسبونە ڤەكوشتیە ئان كەس بو نەهاڤێتیە دئاڤێدا ، ڤێجار دێ سالێت دەخلو دكاكێمە دهشكبن ، مری ساخكرن .. نەساخ چێڤەكرن بڤەمالینا بدەستی لسەر سەروچاڤێتوان ... دار لبەرچاڤاكرە مار ... هەیڤدوكەركر ، ئاڤژناف تبلێت خوئینا ... طەیر پرت ـ پرت كر ئوساخكرەڤە مروڤێ ستویرگوت : ئەڤە هەمی سێحرە ... پا دێبلا خودێخو نیشامە بدەت ... برای براكوشت نەزانی بنئاخكەت گونەهـ دگەل كەسوكارێتخوكرن ... بچیكێت خوبساخی نهاندن

دئاخێ ڕا ، گوت ئەز دشێمەڤانا دێخودێ منژمن ڕازیبیت ، ئەڤ ئینسانێ هندێ ستویرێ پیسێ خونەچەماند ژخونەگرت لپێش پێغەمبەرا یاكێم دانیت ئازاری بوچێكرن .. كوشتن.. یاری بخو پێكرن ..مشاركوند دارارا .. كردنەد مەنجەنیقادا ئو هاڤێتنە ناف پەلا .. ئینسانی چونەمایە نەكری ژخرابی ئوپیسییێ ، زێدەتر ژهزار سالاوەرە پێغەمبەر دگەل وان كتێبێت هاتینەخارێ ژنك خودێ نەشیاینە گونەهێ راكەن ژعەردی ... بیننە دەرێ ژ جەرگێوی ، ئینسانی بیننەسەر ڕێكادرست ، دیارە اهێژێت ماین كوببێژن (ئەز ـ ئەزم) ژتەزانیناخو ئو ژبێ چارەی ، پاهەكە ئینسان باوەر بكەت كو لدیماهیاوی پسیارەكا هەی دێلدویف هێتەكرن ... چاكیئوخرابی یابكێشانوپیڤانە ... باوەری هەبیت كومرناهەی ... پسیارا قەبرییاهەی ... ئو دێڕابیتەڤە .. پێغەمبەرێت اهەین ... خودێیێ حازرە هەمیدەما ئو لهەمیعەردا ... دێ چاواخرابییێ كەت ... دێ چاوا وێریت بێ بەختیێ كەت .. دێچاوا درەوێكەت ، دێچاوا چەنەبازی ئوحیلەو تەشقەلا لبرایێخوكەت ... بوچی یاخودێگوتی .. ناكەت ... یا خودێگوتی نەلە ... دێكەت ... دیارە ئینسان مەزنێخویە ... یێ ڕوی قائمە ... یێدلستویرە ... یێ زالمە ... بێبەختە .. باوەری بچوناهێت ... هەكە پا ... كا ... ئەو ئاڤەتە یاوەنەكەت ڤێبكەت ... كا یێ عەردو عەسمان دانایین ئو چێكرین .. ئو مروف لسەر ڕویێ وێ ژنەنین ... بوچی پیفكەكی توخیبەكی بوڤان زالمانادانیت .. دا لپشتڕاوەستن ... داخرابیێ نەكەن ... تەعدایێ نەكەن ... دا دخودان ئیمان بن ... یێت هەین دەما زور داریەكلێ دهێتەكرن ...

نەحەقیەك لێ دهێتەكرن ... یازوردەستێ وی دێ كەتەهەوار خودێ پاكا تو این الله ... كا ڕەحماتە ... دێ وەرە بەلاڤێ زالمی ژمن ڤەكە ستوهێ وی بشكێنە وەرە دتانامن ئەزئەڤ بەلنگازە من ژدەستێتڤێ زورداریقورتالكە بمن وەرە ئەڤەنە قەسا كوفرێ یە ... مە گوهلێبیت گەلەكجارا دهێتەگوتن لسەر ئەزمانێ وانكەسا یێت زولمەكا مەزن لێدهێتەكرن ئو نەشێتچ بكەت ئان چ ژدەستێ وی ناهێت دێبێژیت : هەكە خودێ هەبیت ناهێلیت ئەڤ تەعدایە لمنبهێتەكرن ، هەكە لخودێ خوشبێت لمنژێخوشە ئەڤە دبێژنێ (تێكەهشتنا بەلەڤازی) (المفهوم المخالف) وەكی ڤێ بەندێ : ئەگەر بێژی ڕەحیم نینم ... بەڤێ ناڤێتەنا خوینم ... ڕەحەت دێلجهەنەمێ روینم ... مەپاكی بجەنەتێ نینە ، بكورتی دێهندەك ڕێزا نڤیسین بەلكو هندەك بخوینن بەلكی بزاڤێ بكەن گویزی بشكێنن دابزانن چ دنیڤەكێدا هەیە ، نەكو قەلپێ وێ ببینن ئو بڕیارێ لسەر بدەن كویارەڤە ناهێتەخارن ، گەلەكجارا بەلكو لهەمێ تشتا بەرگێ هەمی تشتەكێ نادەتەبسەر یێت نیڤەكێدا ، جلكێت تازە یێت پاڤژ یێ مروڤ دكەنەبەرخو ئو بیسیا دزكێویدا ، قەلپێ باهیڤێ ، پرتەقالێ ... قەشەكی ئێكێ دەیكو بابنەنیاس بخو بخودانكر ، قەشەی دوستەك هەبو یێدرەوینێ دز یێ مێركوژ ژبەر دراڤا ، قەشەی كەیفێ دهات ژبەر دەنگێ وی یێخوش دەما لدیرێ دگەل قەشەی دچو ئو لدویف نەسیحەتێت قەشەی (تەراتیل) دگوتن ، بەلێ وی بخو چو بیروباوەری بچوتشتا نەبون ، هەرژبەر خاتر قەشەی ئووی (مەی) پێكڤە ڤەدخار

بروانە ل ـ٧ـ

Institut kurde de Paris

یادی دە ساڵەی مامۆستا بەشیر موشیر

– پێشەكی –

ئەمساڵ دە ساڵی رەبەق بەسەر كۆچ كردنی دوایی مامۆستا بەشیر موشیردا تێ ئەپەڕێت ، ئەو مامۆستایەی كە ناوی لەدنیای ئەدەبو نووسینو مێژووی كوردا ئەدرەوشێتەوە .

بەراستی مامۆستا بەشیر ، خۆی بۆ خۆی قوتابخانەیەكی تایبەتیو سەربەخۆبوو كە زۆر زەحمەتە جێگای لەدنیای كوردەواریدا پڕ ببێتەوە . وە گەورەترین بەڵگەی ئەم قسەیەشمان ئەوەتا بەهەموو بەشیریستەكان كە دوكتورو زاناو ئەدیبو هونەرمەندو مامۆستای زانستگاو شارەزایانی تریان تیدا هەیە هێشتا نەیان توانیوە جێگای ئەم زاتە پڕ بكەنەوە ، ئەمە جگە لەوەی گەلێك رۆژنامەنووسو رۆژهەلاتناسو پرۆفیسۆرو سیاسەتمەداری بێگانە لە رۆژئاواو رۆژهەڵات كە مامۆستا بەشیر بە پیاوێكی گەورەی كورد ئەناسنو پەندو ئامۆژگاریو بیرو راكانیان پێ خۆشە ، بۆ نموونە ئەمجارە ئەڵەمانیەكی بەشداربوو لە كونفرانسی رۆژهەڵات ناسانی پاریسدا لەلای بەشداربوویەكی كوردی عیراق گەلێك ستایشی مامۆستا بەشیری كردووەو زۆر شارەزایی لەو بارەیەوە هەبووە كە هیواداریـن لەو بارەیەشەوە ئەو برا بەشداربووە وتارێكمان بۆ بنووسێت ، جا بۆ ئەوەی جێگای ئەم زاتە بەهەرەمەندە نەكوژێتەوە شاگردە پێشكەوتووەكانی بەرهەمو قسەی نەستەقو پەندەكانی لەفەرهەنگێكی گەورەدا كۆبكەنەوە .

جا بەم بۆنەیەوە بەشێكی زۆر كەم – كە وەك دڵۆپێ ئاو لەدەریادا وایە – لەبەرهەمە بەنرخەكانی بەلێكدانەوەو لێكۆڵینەوەوە بڵاو ئەكەینەوە ، ئەبێ ئەوەش لەیاد نەكەیـن كە ئەمساڵ كاك « ی . م سلیمانی » لەرۆژنامەی بەرێزی بیری نوێدا لە ژمارە (٥٧) رۆژی ٢٤-٧-١٩٧٣ یادی كردۆتەوە كە بێگومان بەشیر پستەكانی دڵخۆشو مەمنون كردووە .

مامۆستا توفیق وردی لەبەشی یەكەمی زنجیرەی پێشخستنی ئەدەبی كوردی ژمارە (٦)دا كە لەسەر نووكی مامۆستا بەشیر موشیر ساڵی ١٩٥٧ چاپی كردووە وێنەی مامۆستا بەشیری ساڵی ١٩٢٩ی بڵاو كردۆتەوەو لەپاڵیا ئەمەی خوارەوەی نووسیوە ، ئێمەش چۆن نووسینەكانی مامۆستا بەشیر بێ دەستكاری كردن وەكو خۆی بڵاو ئەكەینەوە :

(وێنەی ساڵی ٩٢٩ ووتی بە وێنەی ٩٥٧ « بچۆ بەولاوە تۆ لەكوڕی نەوجوانانا نرخت نەماوە !! وێنەی ٩٥٧ وڵامی دایەوە وتی من هەر چەندە پیرم هێشتا هەر بەكارو ژیرم ئەمن یەك رەنگم كاشكی هەموو پیریكتان وەك من بوایە! ئەگەشایەوە وەكو گەلاوێژی بەر بەیان !) .

ئینجا لەلاپەرەی ٢٣ی هەمان بڵاوكراوەدا لەژێر ناوی « گەشتێك بە سلیمانیدا » بە قەڵەمی بشیر مشیر وتارێكی بڵاو كردۆتەوە : وا لـەم لاپەرەیەدا بەجیا بۆتان بڵاو ئەكەینەوە كە هەمووی زانستو شارەزاییو فەلسەفەیەو ئێمەش هەندێكی لێ شی ئەكەینەوە :

لە كەرتی -٥-دا باسی گرنگی شاری سلەیمانی ئەكات كە مەڵبەندی كوردایەتیو بزوتنەوەی نەتەوایەتی كورد بووە ، ئنجا رۆژی ڕەشی شەشی ئەیلول دێنێتەوە یاد كە گەلی كورد لەپێناوی مافە رەواكانی خۆیدا بەرهەڵستی كۆنەپەرستانی عێراقی كردووەو لەم رێگایەشدا قوربانی داوە ، دوای ئەوە مامۆستا بەشیر زانایانە ئەوەی دەست نیشان كردووە كە بزوتنەوەی سیاسی ئەبێ باری ئابووری وڵات بگۆڕێت وەژیانو گوزەرانی خەڵكی پێش خات وە ئەوەشی زانیووە كە پیشەسازیو كشتوكاڵ بە دامەزراندنی رێگاوبانی نوێ پێش ئەكەویتو گەشە ئەكات بۆیە باسی رێگای ئاسنی كردووە خەڵكی هانداوە داوای شەمەندەفەر بكەن چونكە شەمەندەفەر جگە لەوەی پیشەسازیو كشتوكاڵ پێش ئەخات ناوچەكانی كوردستانیش بەیەكەوە ئەبەستێت كە ئەمە مەرجەكانی پێكهێنانی نەتەوە (الامـه) پتەوتر ئەكات وەچینی كرێكار لەكوردستانا پێش ئەخاتو كەم زۆر ئەكات كە بڕبڕەی پشتی بزوتنەوەی پێشكەوتن خوازن جگە لەوەی كوردستان بە بەشەكانی تری عێراقەوە ئەبەستێتەوە .

ئنجا زور گلەیی لە دەولەمەندی كورد ئەكات كە ئەمەش نیشانەی هەستی چینایەتی یە لە دڵی ماموستا بەشیردا ، دوای ئەوە ئەڵێت « عەیب نی یە چاپخانە یەكی كوردی نەبێت بە هەزار ناوی عەلی نووسەرەكان ئەتوانی شتێ چاپ بكەن . دیارە هانی خەڵكی ئەدات بۆ زانستو خوێندن كە بێ زانستو خوێندن گەل هوشیار نابێتو تا هوشیاریش نەبێت لەدەردە كومەڵایەتی یە كوشندەكان رزگاری نابێت .

وە كە باسی بانك ئەكات بۆ ئەوە داوای ناكات دەولەمەندی پێ دەولەمەندتر ببێت بەڵكو ئەڵێت « ئەو بانقە نابێ ببێتە هوی بەدبەختیو چەوسانەوە بەڵكو پشتی هەژاران بگری . »

ئنجا هەندی بیری ئەندازیاری لە بەشی شەشەمی نوسینەكەیدا بەبیری ماموستا بەشیردا هاتووە كە رەنگە تا ئیستا ئەندازیارانی ئەمڕۆ بیریان لێ نەكردبێتەوە « خۆ ئەگەر هاتو شاخی گۆیژە لەسێ لاوە بەوێنەی كولان ببڕێت یەكجار كاریگەر ئەبی بۆ نەهێشتنی ڕەشەبا ووشتر رفینەكەی سلێمانی .. »

ئەم مەسەلەیە دوو هەزار ساڵ لەمەوپێش دیوانەیەكی عاقڵی چینی خویو سێ كوڕی خەریك بوون شاخێك تا خوارەوە داتاشن بو ئەوەی بەری روبارێك بەرەڵلا بكەنەوەو ئەوروبارە بكەنە سەر دەشتێكی پانو بەرینو كشتوكاڵی پێ بكەن .. چەند كەسێكی چینی بە گاڵتەپێ كردنەوە ئەچنە سەریو ئەڵێن ئەوە چی ئەكەیت، دیوانە چینی یەكە ئەڵێت سەیری من كەن هیچم بەسەر هاتووە ، ئەڵێن نەء ، ئەڵێت دە سەیری شاخەكە بكەن بزانن چۆن هەندیكم لێ داتاشیووە ئێستا لەسێبەری سیستەمی سوشیالیستیدا ئەو شاخە كون كراوەو روبارەكەی لێوە براوەتە سەر دەشتێكی پانو بەرینو كشتوكاڵێكی زوری بەپیتی پێ ئەكرێت .

ئنجا لیرە ماموستا بەشیر چارەی روبارەكەشی كردووە بەوەی ئومێدی بەوە بووە كە لەداهێنانی شاخی گویـژەدا روبارێكی بن زەوی بتەقێتە سەرزەوی . لەلایەكی ترەوە زانیویتی كە سلەیمانی ئەبێت بە شارێكی خاوەن گەشتو گوزار بۆیە داوای كردوە ئوتیلی باشی تیا دروست كرێت .

ئنجا بە شێوەیەكی نوێ خوازانەی ئەم زەمانە باسی گۆمی دوكانو دەربەندیخان ئەكاتو دژی ئەوە ئەدوێت كە كورد خوی بەسەر لایەكا ساغ بكاتەوە ئنجا لەبەر ئەوەی ئەم مەسەلەیەمان زور بە قوڵ زانی بۆیەدامان نا بۆ بەشیریستێكی شارەزاو لێزانو هاوچاخی مامۆستا بەشیر لە كوتایی وتارەكەیا بەشیعرێكی خوش و فەلسەفیانە هێرش دەباتە سەر هەڵبازوو دووروو وە داوای یەك روویی و راستیو جوامیری ئەكاتو زانیویشێتی گەلە دواروژدا ئەمقوتابخانەیەی ئەو قوتابیو شاگرد دۆستانی زور ئەبێت كەوتویەتی ویستە « بەشیر خوا » زوجابەجاكەی . بەشیر خوای لەبریتی بەشیریست بەكارهیناوە . یان بەشیر خوازان .

– شەریك شعورێك

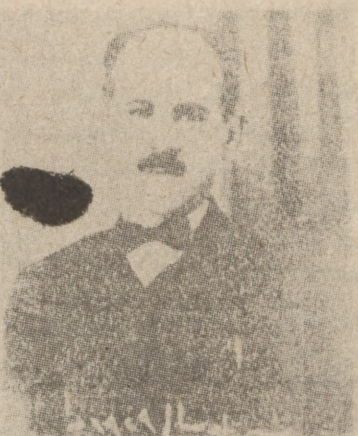

گەشتێك بە سلێمانی دا

بەقەڵەمی : بشیر مشیر

– ١ –

گەشتی یەكەم ساڵی ٩٤٤ بوو ، دوەم لە ٢٠-٧-٩٥٧ رووی دا . بەراستی شاری سلیمانی وەكوو جاران نەماوە شێوەی لادێیی وە پەشیویەكەی جارانی لاچوە !! كەلی (بنای ساختومانی جوانی تیا دروست كراوە كە زور دڵگیرن .

بە تایبەتی ساختومانی شركەتەكان كارخانەی چەمەنتو هەندی تەلاری تر ، ئەو شەقامەی كە راست ئەڕروا بو دوا دوای (سابون كەران) سلیمانی كردوتە شاریكی تر . گەر بیتو كارخانەی جگەرەو قوماشیش دروست بكریت بوكەم كردنەوەی بێ ایشی دانیشتوان هەنگاویكی گرینگە .. بەلی لەماوەی ئەو سیانزە ساڵە كە من نەمدیوە هەنگاویكی بەرزی بو پیشەوە هاویشتوە . لە آسوی شارەكانی كوردستان خەریكە وەكوو گەلاویژی سەر شاخی گویژە پرشنگ بداتەوە !!

– ٢ –

چوینە سەر ئەو گردە كە بەدارستان رازاوەتەوە ئەو دارانەی بەهوی « جیژنی دارودرختە » وە نیژراون دیمەنیكی شیرینو چاو ئەندازیكی نایابی هیناوەتە بەرهەم ! گەر بیتو شاری ناوبراو بەم وینەیە روو بەرەو پیش بروا هیوام وایە لە ماوەی دە ساڵی تر بەچەشنی شارەكانی « سویسرەی » لی بیت هەروەكوو كوردستان خوی بە (سویسرە)ی رۆژهەڵاتی ناوەراست ناو براوە .

– ٣ –

تا بلیی دانیشتوانی شاری سلیمانی میوان پەرستو نیشتمان پەروەرن ، خوو رەوشتیكی نایابیان هەیە بونمونە ئەكریتە مەردایەتیو سەخیاتی لە كوردستاندا گەرچی كورد هەموی مەردو سەخین .. !!

– ٤ –

كە ئەچیتە كولانەكانی سلیمانی ووها ئەزانی شاریكی چولە چونكە دەرگاكانی نزمو بچوكن آدەمیزاد وا ئەزانی لادییە وە كە لاوە كونیكە !! بەڵام كە چویتە ژوورەوە بە وینەییكی تر خوی ئەنوینی بەجوری دل بكاتەوە بەتایبەتی ئەو ماڵانەی باخیان بونی گولەباخو رەیحان سەری آدەمیزاد كاس ئەكاو پیری وەكوو مەمانان شەنگ ئەكاتەوە !!

– ٥ –

گەرچی سلیمانی گەلی هەنگاوی بو پیشەوە هاویشتوە بەڵام هێشتا كەمو كورتییكی زور لەشارەكەدا ئەبینری ایمە هەندیكیان ئەخەینە بەرچاوی كاربەدەستان بو ئەوە بە چاویكی گرینگ تەماشا بكریو نەهیاری نابی ئەو شارە بە دواكە وتویی بمینی بوچی ؟ چونكە چەند جار پایتەختی حكومەتانی كورد بووەو لەجولانەوەی میللی كوردا بە جیگەییكی بەرزی بو تەرخان كراوە ، روژی نەمری (شەشی ایلول) یەكیكە بە قەڵەمیكی زیرین لەلاپەرەی میژووی بەناوی میللەتی كورد . هەرگیز سرینەوەی بونیە !! دانیشتوانی سلیمانی ئەبی چاو لە داواكردنی شەمەندەفەر نەپوشن چونكە هاتنی ریگای آسن بۆ سلیمانی سەد ئەوەندەی تر ئەو شارە پیش ئەخات !

ایمە زور زور خەم ئەخوینو دڵمان كونكونە كە ئەبینین دەولەمەندەكانی كورد تەنیا هەر خویان ئەبینێنو هەر پارەو پولیكی هەیە بوشتی بێسود بەكاری ئەهینن ، بەرژەوەندی وولاتەكەیان هیچ تەماشا ناكەن سلیمانی سەدەها سەرمایەداری تیایە بەڵام نەكارخانەیە ئەهێننو وە نە مشروعی بەسود ئەكەنەوە آیا عەیب نیە كە هەموو میللەتی كورد چاپخانەییكی كوردی نەبیت بە هەزار ناری علی نووسەرەكان ئەتوانن شتی چاپ بكەن ، ئایا كورتی نیە كە (بانكی نەبیت میللەتی كورد) ، شاری سلیمانی زور پیویستی بە بانك هەیە بەناوی بانكی كوردستان چونكە ئەو بانكە گەلی سودی ئەبیت بۆ ژیانەوەی باری ئابوری لەویو ئەتوانی پارە بە قەرز بداتە ئەو كەسانە كە لیيان ئەقەومێ ، بەڵام ئەو بانقە نابی ببێتە هوی بەد بەختیو چەوسانەوە بەلكە پشتی هەژاران بگری بە سودیكی كەم پارە بدانە كاسبكاران !

– ٦ –

گەڕانەوەی (ترانسیت) بوسلیمانی باری آبوری ئەو شارە پیش ئەخات . دیسان گەر بیتو جادەو كولانەكانی سلیمانی بەدارو درەخت برازینریتەوەو كولانەكانی گشتی قیرتاو بكرین بێگومان وینەی شارەكە زیاتر . جوان ئەبی خو ئەگەر هاتو شاخی (گویژە) لەسی لاوە بەوینەی كولان ببرزیت یەكجار كاریگەر ئەبێ بونەهێشتنی رەشەبا ووشتر رفینەكەی سلیمانیو ئەگونجیش لە ئەنجامی ئەو بررینە ئاویكی فراوان هەڵقولی جا ئەو حەلە سلیمانی ئەبیتە هاوینە هەوارو سەیرانگای هەموو عراقو دەرەوەی عراقو كوردستانی مەزن من ئەلیم زور پیویستە میوانخانەییكی بە آبروی تیا بكریتەوە وینەی میوان خانەی (سیروانی) كركوك چونكە كوردستان پررە لەپیتو بەرەكەتو (آثاری كون)و كان وینەی دڵگیر لە دوا رۆژیكی نزیكدا هەزارەها لە بیگانەی ئەورووپای ئەبن بە میوانی !

– ٧ –

لە سلیمانی هەندی پیاوی بەناو . لەبابەت گوڤاری (هیوا) وە چەند پرسیارێكیان لی كردم آیا خراپە یان چاك ؟ ئەفروشی یا نە ؟ ووتم زور كەس ذنبی ئەكاو گەلێ كەسیش خوشی ئەویت هەندی ئەڵین « بویە ایمە نای كرینو خوشمان ناویت چونكە بەناو هی كوردە كەچی بو بیگانە شت ئەنوسیتو لایەنگیری بیگانەیە دیسان گوڤارەكە تەماشای زلی ناوەكان ئەكات ، بەیەك شیوەی كوردی ئەنوسی ، گرانی ئەفروشن ، دەست لەنوسینی خەلك ئەدەن كە وای لیبیت نوسینەكەت نەناسیەوە ، شت بەشیوەی زازا ، فەیلی سورانی نانوسی !

وە بەم وینەیە ووتم : ایمە كە كوردین هەر ئەبی كوردبینو بەس وەكوو سلیمانی كەوتوتە ناوەراستی دوو گومەوە (دەربەندیخانو دوكان) ئەو گولانە گەر رقیان هەڵسیت سلیمانی دائەپوشن ایمە دەبی نە لەم لابین نە لەو لابین ، راست بین لەهەموو شتی باش ترە چونكە هیچ لاییكیان پیویستیان بەپرو پاگاندەی ایمە نیە !!

« وەك مریشكی كە ئەقلی نەهینی بیتو هیلكەی مراوی »

« هەڵ بینی وەك بگاتە كەناری جوگەلەیی نایتە شوینی »

« بمری جوجەلەیی جی ئەمە وشكە جیی ئەوە آوە »

« تی دەگا كینگ درزانی پیماوە !

یا وەكوو قسەی پیشینان دەلی :

« ئەوەی كە بكا بیگانە پەرستی ئاخری هەر ئەهینی نشستی » .

من لە هەموو نووسەرو خاوەن گوڤارەكان داوا ئەكەم بە دلی نیشتمان پەروەرە راستەكان بنوسریت چونكە روژی ئەوە نەما میللەتی كورد بەفریو بچیت نیشتمان پەروەری (ساختەچی) خومان لێ بشاریتەوە !!

– ٨ –

لە كانی دلەوە سوپاسی لاوە دلسوزەكان ئەكەم كە بە گەرمی بەخیرهاتنیان كردمو ئەو گەشتا نەشم لەبیر ناچی كە بو (سەرچنارو زەلمو بكرجو) كردم بەڵام داخەكەم هیوای من كەمدیتەدی هەروەكو كەمیەكەی آوی بكرجو كە بەشی آو دانی [illegible]

[illegible]

« یەك رەنگو دوو رەنگ »

لەیەك رەنگی دوو رەنگ

« رەنگی ئاوێتەی گوڵەگەی بەهاكەی ! دوو رەنگ »

« شەرمەزار هەر دوو دنیاكەی ویستەی (بشیر) خوا زو جا بەجا كەی ! »

بەراتێكی تەبیعی كۆمەڵی ئینسانە سەربەستی
وەلاتی میللەتی خاوەن رەوشتی جوانە سەربەستی
بەرومیوەی تەلاشو كۆششی مەردانە سەربەستی
گوڵی عومری هەزاران هەیبی ناوزیندانە سەربەستی
برشتی رەنجی جوتیارو كرێكارانە سەربەستی
لەنێو بەردی نەزانین گەوهەری پەنهانە سەربەستی
لەپشت هەوری زوڵم ، رۆژوچرای ئاسمانە سەربەستی
لەژێر دەریایی ئیستیعماردوڕو مەرجانە سەربەستی
شەوەی زۆرداروپولدارودزو جەردانە سەربەستی
لەسەر كایەی حوكمرانی سەپان سوڵتانە سەربەستی
بەرامبەر زاڵمان ، تیغێكی بێ ئامانە سەربەستی
لەئاقار پولپەرستو رەنجمژان ، توفانە سەربەستی
لەراست بەدخوو سەفیهانشیوەنو گریانە سەربەستی
لەبو گیانی هەژارانی نەخوش ، دەرمانە سەربەستی
تفاقە ، عیلمە ، ئینسافە ، كەرەستەی ژیانە سەربەستی !!

دەنگێكە، لەدەنگە دلێرەكانی شیعری كلاسیكی كوردیمان ، ئەشێ بڵێم : دوادەنگ وهەناسەی شیعری كلاسیكیمانە چ لەروی روخسارو ناوەرۆكو جۆری بیركردنەوەوە ، یان لە روی شێوەو دارشتنو ئیقاعی هونەریەوە .. پاڵەی خوێندنی ئەم شاعیرە تا دووەمی قوتابخانەی ناوەندیە .. هەر لەساڵەكانی ١٩٤٧ وە تا ١٩٥٧ بەندیخانەكانی نوگرەو بەدرەو مەركەزیو كەركوكو كوتو سەرتاپای گرتوخانەكانی ئەم وڵاتەی دیوەو ئاشنایی لە تەرزی ژیانو سەربردەی ئەم بەندیخانە پەیدا كردووە .. دوافەرمانێكی میری دیبی (رئیس ملاحظ)ی تاپۆی رواندز بوە . لە مانگی رابردوشدا لەسەر خواستی خۆی خۆی تەقاویت كراوە .

مامۆستا رۆستەم، كرۆندێك و تۆمارێكی زلی شیعری خۆیو خەلكە .. تەنیا جارێك شیعرێكی بۆ بخوێنیتەوە ، تەر نۆزی بە دڵی بێ لەبەری ئەكاو بۆ دووەم جار ئەو بۆ تۆی ئەڵێتەوە ... ژمارەیەكی زۆر لە تیكستە بڵاو نەكراوو نەبیستراوی شاعیرە كلاسیكیەكانمانی لەبەرە ، كە ئەلوێ كۆبكرێتەوەو سودێكی تازەو بە بایەخی بۆ مێژووی ئەدەبیاتمان لێوەربگیرێ ... پارچە شیعری (٤٥) ساڵەی بەر لە ئێستای خۆی لەبەرەو زۆر بە سانایی بۆتی ئەخوێنێتەوە ، وەك بڵێی : بەر لە چەند ساتێك تەواوی كردبێ ..

رۆستەمی شاعیر ، لە ساڵی ١٩١٣ ، لە شاری حاجی قادری كۆییدا چاوی بە وڵاتی كوردا هەڵیناوە .. لە شیعرێكیا كە

ئامادە كردنی : محمود زامدار

لە ساڵی (١٩٢٥)دا دایناوە دەڵێ :

تۆرە كوردێكم نافیعە ناوم
لە شاری كۆیە كراوە چاوم
ساڵی هەزارو نوسەدو سیازدە
بەهاتنە دنیام ، دراوە مژدە
تاك عبدالفتاح آغا باوكمـە
زەینەب حەمەآغا ناوی دایكمە
نایێتە یادم ، كاتێ دایكم مرد
نەنكم رەحمەخان منی بە خێو كرد
هەرچەند منال بۆ چاكم دێتە بیر
گەیشتە كۆیە سوپای ئۆزدەمیر
سەركردەكەیان ناوی رەمزی بو
جلوبەرگیان كۆنەو رزی بو
تەمەنم هاتو بیتە دەساڵان
ئینگلیز كە كۆیەی كرد بۆ مبا باران

لە پاڵ ئەوەش كە رۆستەم ، شاعیرێكی سەلیقەدارە ، دوو ئەوەندەش نوكتەبازو قۆشمەو پلار تێگرو پیلەبازێكی كەم هاوتایە .. جار جارە ئەگەر

تۆرە بێ .. دەنا دڵی لە دەریا بەرین ترە ..

بۆ هەندێ پرسیاری لەبار ، مامۆستا رۆستەممان خستە قسەكردن .. لەوەلامی (چۆنیەتی بیركردنەوەی لەمەفهومی كۆنو نوێی ئەدەبەوە) وتی :

– بەرای من شیعر بە شێوازو روخسار نەبەستراوە، ئەوەندەی كە بە بەرژەوەندی میللەتو كوردایەتیەوە بەندە.. شیعر لەلای من ناوەرۆكە ، بەر لە روخسار .. بۆیە من مەفهومی كۆنو نوێم بەلاوە زۆر سەیرە ، لە جیاتی كۆنو نوێ،

لاپەرە -٧-

روون كردنەوەیەك

لە ژمارەی «١٨١»ی رۆژنامەی خۆشەویستی هاوكاریدا هۆنراوەیەكی كاك ئەنوەر قادرجاف بڵاو كرابووەوە بە ناونیشانی « ئێوارەیەو ... كۆچ ئاگرەو ناكوژێتەوە » .

لە هۆنراوەكەیدا دێرێك هەیە ئەڵێ : هاورێ كۆچە ، كۆچی ماتی هەژارەكان) ، ئەودێرەی لە هۆنراوەیەكی منەوە وەرگرتووە كەبڵاوم نەكردۆتەوەوكاك ئەنوەر خۆیشی دان بەمەدا ئەنێ ، بەڵام وەكوو پێویستە پەنجەی بۆ ئەم راستیـیە رانەكێشابوو ، وە هیچ تێبینیەكی نەنووسیبوو بۆیە بەپێویستم زانی ئەم روونكردنەوەیە بڵاوبكەمەوە .

ئەنوەرشاكەلی

institut kurde de paris

پاشماوەی : رۆشـــنبیری‌و شیعرو تۆمار ..

[illegible]

شیعری رەسـ..

زۆربەیان لە چاولێکەری‌و چەند بەخشانێکی سادە بەدەر نین !! شیعر ئەبێ لەگەڵ بزوتنـەوەو مێژوی کۆمەڵ رێ بکا . نـەك بە پێچەوانەیەوە !

● .. ئەی چ پرۆژەیەکی ئەدەبییت بەدەستەوەیە ؟

– هەندێ لە شـیعرەکانی خۆم بۆ چاپ ئامادەکردون .. پرۆژەی کتیبێـکی زلم لەژێر سەرناوی (رێزمانێك بۆ زمانی کوردی) تەواو کـردوە .. سەرباری ئەمانەش باسێکی درێژم بەدەسـتەوەیە لەباری (پەندی پێشینیان) لەگـەڵ شەرح‌و لێکدانەوەی سەرگوزشتەی چیرۆکەکانیان ...!

● ئـەی جوانتـرین تەخمیسێکت کە ئێستا بێتە بیر .. تا بیخەینـە بەرچـاو خوێنەرانی ئەم رۆژنامەیە ؟

– ئەم پێنج خشـتەکیەمە لەسەر شیعرە ناودارەکەی تایەر بەگی جاف :

شۆی برى قەوس‌و موژانت،
سـینە فەرموو : وەردەوە
مەیلی وەسڵە ، گوڵ بەفەسڵە
، گوڵو جۆی لێ هـەڵدەوە
شەرت بو کـردت ، دڵ بو
بردت ، تۆ لـە ژێری پەردەوە
تابەکەی قوربان بناڵم مـن
بـەئێش‌و دەردەوە
سەر بە ئەژنۆ ، قوڕبەسەر،
دایم بە ئاهی سەردەوە

***

جوانی روی تۆ ، رووتی کردم ،
بردی هۆش‌و گیـانو دین
هـەر لەترسی ناحـەزانە ،
ناچمـە مـاڵی تـاز دین
تا نەمردووم لە حەسـرەت ،
هەروەکـو مـەم ، خاتوزین
هەروەکو قەوس‌و قەزەح بێ
دەس لەگەردن دانیشـین
تۆ بە سـوخمەی ئاڵو
سەوزو من بەرەنگی زەردەوە

***

سەنگی باری عەشـقی تۆ ،
پشتی وەها کردومە کـۆم
بێ خەوو خۆراکو گـریە ،
دامەنی کردومە گـۆم
سا بفەرمو ، دەستی وەسڵت ،
دامێنـی سفتوسـۆم
چونکە من بەشـاڵی باڵاو
بۆسەچینی کوڵمـی تۆم
چی‌دەکەم ئیتر لە سـەیری
باغو بێنـی وەردەوە

***

هەر تەماشات کەم لە خۆشیان،
دەبمـە پاشا خونچـەدەم
تێکەڵاوی خوێن بوە ، عەشقەت
بـە چاوانت قەسـەم
هەر لەبەر بێ لوتفیە ، نوسیم
لەسـەر خۆم بێ قەڵـەم
یەك کەرەت چاکی نەهـا..
کەعبەتەینی بە ختـەکەم
شـەش دەرم گـیراوە
مەشغوڵم بەدەستی نەردەوە

***

هەر کە دیم ، بێ خۆش نیە ،
بەشداری ئەم سـەیرانە بم
مەقسەدی خۆی تێگەیاندم ،
هـەر دەبێ لێـرانە بم
بۆ قسـەو پەللاری دوژمن ،
من دەبێ نیشـانە بم
رۆژی ئەوەڵ بو کـە زانیم
من ئـەبێ دێوانـە بم
عاشقی من ،چەشنی مەجنون
وا بە کێـوو هـەردەوە

***

لێم بپرسـن چێت‌دەوێ ،
ئیمـان یا ماچی کـوڵم
زوو دەڵێـم ماچێ لەسـەر
خاڵی سەری سەروی گـوڵم
نەك رەقیب هەستێ گوڵـم
ئای خـاتە ناو خانەی زوڵم
مەرحەمەت کە ، زوو برۆ ،
قاسـید بڵێ دەردی دڵم
نازی پاپڕچـی دەکێشـم
من بـە تۆزو گـەردەوە

***

خۆشەویستی خۆت دەناسـی
بێ تـو مەعبودی نیـە
رۆژ بەرامبـەر رویی تـۆ ،
زاینـوتە بۆ نەودی نیـە
غەیری داڵـداری نـابێ ،
شاعیر چ مەقسودی نیـە
ئیلتیماسی (تاهـیری)
بێچارە هیچ سـودی نیـە
تۆ کە ئیمرۆ شـەرفرۆشی ،
بـەم دڵـەی وەك بەردەوە

لەسەر :

بەسـتەو حەیرانو لاوکـە
بەندو باڵۆرەو سـەرشۆلکە

کـە خۆی لـە خۆی‌دا ، دنیایەکی بەپیت‌و پێزی هەستی هونەری‌شاعیرانەیەو کەرەستەیەکی خاوو لێڕەشاوەی شیعرو فیکری کوردیە ..!!

● باشە مامۆستا .. ئـەی ئەو شاشاعیرانەی کـە کاری تێکردوی‌و خۆیشت بەردەوام شانازیان پێوەدەکـەی ، کێن‌و لەبەرچی ؟

– بەڕاستی‌من باپیرەم یەکەم رێبەرم بوە بۆ دونیای شیعرو وجوانی‌و کوردایەتی ..

هەر لەمناڵیەوە بەشیعرەکانی حـاجی نـەمر ئاودراوم ..

ناڵی‌و کوردی‌و سـالم‌و مەلای کۆیەو شـاعیرێکی نەناسراوی کورد کە ناوی (رەمزی) بو ، هەروا شێخ‌رەزاو فیکـری‌و مەحوی‌و مەلا ئەسعەدو قاسیدو فانی‌و هەناری‌و وەفایی‌و ئەدەب .. سەرباری فۆلکلۆر بەندو بەیتەکانی میللی ، بەوکەرەستانە دادەنێم بە سەلیقەی‌شاعیرانەیان لە لامدا خستە پێرەوکە .. هەر بۆ نمونە ، بەسە کە بڵێم : پتر لە (٢٠) هەزار قەسـیدەی جۆراوجۆری کوردیم لەبەرە .. هەر لەبەر ئەوەش ، تا گیـانی کوردایەتی خۆمی پێ‌زاخـاو بدەمەوە ..!!

● باشە مامۆستا ، ئـەی لەبەرچی زۆربەی زۆری شیعرەکانت روخسـارو شـەقلی سیاسەتیان پێوە دیارە ؟

– سۆزی کوردایەتی ئـەم زاهیرەیەی لەلادا پەیدا کردم .. چونکە من شیعر بۆکورد دەڵێم‌و بەس .. لە کەڵێنی کوردایەتیەوەش سـەیری مرۆڤایەتی زیندو ئەکەم !!

● ئەی ناوی ئەم شاعیرانە، لەلای تۆدا چ ئەبەخشێ ؟

(گۆران) :

لە بەندیخانەدا بوبە هاورێی بەڵام شێوازو ناوەرۆکی شیعری من لە ئەو جیایە !

(کامەران) :

لە دەسبەسـەری‌دا بو بـە هاورێم .. شاعیرێکی سەلیقەدارە ، بەڵام ئەو لە شێوازێك‌و من لە شێوازێکدا شـیعر دەهۆنینەوە !

لەتیف هەڵمەت :

ناوبانگیم بیستوە ، بـەڵام شیعریم نەخوێندوتەوە !

دڵزار :

هاورێمەو شـاعیرە ، بەڵام لەگەڵ هەوەسی شاعیرانەی من دا ناگونجێ !

شێرکۆ :

شیعرەکانیم نەدیوە ! کەچی لەگەڵ (بێکـەس)دا زۆر رام‌بواردوە !

● ئا بەم دەمە ، چ‌شیعرێکی خۆتت لەبیرە ؟!

– نۆکەرم ناوێ ، بەڕاستی
نیشمە نۆکەر راگـرم
نۆکەریش ناکەم لەبرسانا
ئەگەر بێ بشـەرم !!

بروانە ل ٧

پاشماوەی : مەلا ئـاوارەو هەڤاڵەکانی

بگیری‌و قارەمانیەتی ئافرەت)و (بخوێنەوەو ئاڵان بناسە) باسی لادێ‌و ناوچەی ئاڵانی بەشـیعر نوسیوە وەکو دەڵێ :

ئاڵان ئەی باغ‌و بێستان ئەی ناوچەکەی کوردستان
ئەی بەهەشتی سەرزەمیـن ئەی نەخشی جان ئافەرین

ئاوارەی شەهید پارچـەشیعرێکی‌تری داناوە بەزمانێکی پـاراوو سـادەو رەوان‌شورشگێڕانی کورد هان‌ئـەدا بۆ تێکوشان‌و تیژکـردنی خەباتیـان تیایدا ئەڵێ :

هەدا نادەم رۆژو شەوێ خۆم بسرەوم دڵ ناسرەوێ

وا ئەمەش پارچە شیعرێـکی‌تری مەلا ئاوارەی شەهیدە کەلە ساڵی ١٩٦٢ لەناحیەی داوەتی کوردستانی عیراق نوسیویەتی پێشکەش بەخوێنەرانی بەرێزی‌هاوکاری ئەکەین :-

راوەستە هەتا دەت‌گەمێ ئەی خوێن‌مژی قازی
ئێمە کە بەناو کۆمەڵی پێشمەرگەی خاکـین
پێش دەست‌و فیداکاری‌هەموو کوردێکی‌چاکین
دەست‌هەڵگری سەروماڵ باب‌و کوڕو داکـین
چونکە بەدروستی رەگەزی کاوەیی پاکـین
بۆیە لەشەڕی دوژمنی گەل هێندە بێ‌باکین
لەوکاتەوە خەڵفی قـەدو باڵای مەچـەقاوە
بەخوێنی شەهیدانی وەتەن ئـاوی‌دراوە
چونکە لە مەمەی کوردیـەوە تێر کراوە
هەربۆتە دلێری‌و نەبەزی هەرچی‌خـوراوە
بۆیە لەشەڕی دوژمنی گەل هێندە بێ‌باکین
تائەمڕۆ لەبەر زەڕەڕەی گـەرماف خوراوین
ئێستاکە هەموو یەکو یەك زارو تەواویـن
بڕوانە بۆسەر سەنگەری دوژمن چ بەتاوین
چونکا لەبەرەی‌پاکـژی ئەیـوبی بەناوین
بۆیە لەشەڕی دوژمنی گەل هێندە بێ‌باکـین
ئێستاکە چەقیوین وەکی شێر لەمەیـدان
دەس هەڵنـەگرین مەرجە لەجەنگین‌و هەوڵـدان
تاوەرنەگرین مافی خـوراوی گەلی بابان
ئێمەینە بەجێماوی قەدەم خێرو کەریم خـان
بۆیە لەشەڕی دوژمنی گەل هێندە بێ‌باکـین
سەیری کە کە (ئاوارە) بەپێشمەرگە دەنازێ
چریکەی دێ بەبێ ترسی دەڵێ هەروەکی‌بازی
راوەستە هەتا دەت‌گەمێ ئەی خوێن مژی قازی
هاتوینەنەبەردی هەموو بێگـانە بەسـازی
بۆیە لەشەڕی دوژمنی گەل هێندە بێ‌باکین

کانی خێڵ

پاشـــماوە : « زاراوی کارگێڕی »ی کوردی ..

هەبوو هەوجاڕو داس‌و شەنەو جۆرە یارمەتی‌و درۆینەیەی کـە شەغرەو جەنجەڕو .. بوو بۆیە خەڵکی لادێ بەرامبەر بـرا لەگەڵ ئەوەش‌دا کـە فەبارەی پاشکەو توەوەکانیان دەیکـەن کشت‌و کاڵەکە کەم بـوو لەکوردەواری پێی دەگوترێ وەختێکی زۆری دەبـرد .. (زبارە) .. جا لەبەرئـەوەی زۆر جار وارێك دەکـەوت ئیشەکە تێکڕایی‌یە – جماعی – ئێستاش ئەو رێکەوتە لەهەندێ هەریەکێکیشیان لەوانە بـەو شوێنا ماوە کە هاوین خەڵکی بەری ئارەزووەوە چۆتە سـەر هەموو لەدرۆینە دەبنـەوە ئیشەکەو لەناخەوەی هاندەرێکی وقڵشەکانیان دەکێشنەوە سەر زاتی هەبووە بزوانـدوویەتی‌و خەرمان ، کەچـی لەولاوە پێویستەئەو چەشنەئارەزووەش هەندێکی کەم دەست‌وبێ توانا لەو کەسەدا هەبێ کە دەچێتـە هەرلەگەڵ‌درۆینەدا لەفـەرە – عمل شعبی – ولەهـەمان لەقیانەوبـای پایـزیش ووردە کاتیش‌دا – عمل شـعبی – ووردە تەباڵەیان دەشەکێنێتەوە ئیشێکی تێکڕایی‌یە ، بۆیە لام ئیدی دوا کەوتنی کابـرا وایە ئەگەر لەباتی (گەلکاری) لاووگەنجانی دێ لەناخـەوە ووشەی (زبارە) بەکار بێنین دەبـزوێنێ‌و بەزۆری وا رێـك زۆر کوردانەترە .. دەکەوێ کەبێ ئەوەی کابـرای خـاوەن دەغڵ ئاگای لێ بـێ لەناوخۆیان‌دا رێك دەکـەون‌و بەیانی‌یەك بەکۆمەڵ دەچنـە دروێنـەکەو تا بۆی لەعـەرد نەدەن وازی لێ ناهێنن . ئەم

(١) فرهنگ جامع – فارسی ئینگلیزی . ف سـتانگ ، ل ١٣٠ .

(٢) فرهنگ طلائی – فارسی عربی – ل ١٣٠ .

(٣) المنجد – الطبعة العشرون ل ٧٣ .

(٤) فەرهەنگی خاڵ ب ٢ ل ١٦٤ .

(٥) فرهنگ طـلائی – ل ٢٨٢ .

(٦) دیوانی سەلام ل ١٧١ .

پاشماوەی : ئایا تاقـی کردنەوە سۆشیالیستی ..

١٩٦٤ هیچ سەرکەوتنێـکی ئەوتۆی بەخۆیەوە نەدیوە ، تا لەو ساڵەدا ژمارەیەکی باشی دەنگی وەرگرت‌و تـــۆزێ پێش‌کەوت .

سەرکـەوتنی بەرەی گەل :

لە ساڵی ١٩٧٠دا ئـــەم بەرەیە دامەزراو لە ٣٠ ئایاری هەر ئەو ساڵەدا پرۆگرامـــە تایبەتی‌یەکەی خۆی بڵاو کردەوە وە سەرەڕای هەوڵی بێ‌وچانی موخابەراتی ناوەندی ئەمەریکاو سەرف کردنی ملیۆنەها دۆلار بۆ رێگەگرتن لەسەرکـەوتنی ئەم بەرەیەو سـەرەڕای یەکگرتنی هەموو هێــزە راستڕەوەکان بەرامبەری ، ئەم توانی بە پشتیوانی گــەل سەرکەوێ ، وە لەپـــاش ماوەیەك چاوەڕوانی کردن کـە کۆنگرێسی شیلی بڕیاری لەسەر دابوو بەرەی گەل توانـــی تاکتیکێکی چالاکانە بەکـار بهێنێ‌و زوربەی نوێنـەرانی پارتی دیموکراتی مەسیحی لە پەرلەماندا بە لای خـۆیا راکێشێ‌و سەرکەوتنی ئەلیندی زیاتر بچەسپێ ، تا وەکـو ئەوەبوو لە تشـرینی دووەی ١٩٧٠ سلفادۆر ئەلێنـدی بەتەواوی جێگەی خۆی گرت‌و بوو بە سەرەك کۆمار ، هەموو ئەو هەوڵانەش کە موخابەراتی ئەمەریکاو هێزە کۆنەپەرستەکان دایان بۆ پیلان گێـڕان‌و کوشتنی سەرکردەی سـوپا (شنایدەر) بە مەبەسـتی جوڵاندنی سوپا دژی حوکم .. ئەم هەوڵانە هیچی سـەری نـەگرت‌و پێشێل کرا .

گیروگرفتە دەستوریەکان :

ئینجا لێرەدا بابزانین ئەو گیروگرفتە دەستوریانـــە ئامانەن کە رێگایان لە بـەدی هێنانی ئارەزووەکانی ئەلێنـدی گرتووە ..

ئاشکرایە کە لە شـیلیدا هیـچ پێشنیارێك جـێ‌بەجێ ناکرێ ئەگەر بێتو زوربـەی پەرلەمان دەنگی بۆ نـــەدا، کەواتە ئەلێندی چۆن ئەتوانـێ ئەوەی نەخشەی بۆ کێشـاوە جێ‌بەجێ کات لە کاتێکدا کە زوربەی ئەندامەکانی پەرلەمان لە گەڵیدا نین .

ئەلیندی داوای لەپەرلەمان کردبڕیار لەسەر خۆماڵی کردنی مس بدات کە کانەکـانی وان بەدەست کۆمپانیـا مۆنۆپۆلـەکانی ئەمەریکاوە ، هەروەهـا داوای کرد کە بانقەکان‌و کارگە گەورەکان میللی بکرێن ، بەڵام پەرلەمان تەنیا موافەقـەتی لەسەر خۆماڵی کردنی مـس کردو داواکاریەکانی تری دایە دواوە ، ئینجـا بـۆ ئـەوەی ئەلێندی هەموو رێگەیـەك لـە پەرلەمان بگرێ ، هەڵسـا بـە جۆرێکی تر جوڵایەوەو شێوەی دەست بە سەراگرتنی بەکاز هێنا .. کرێکاران هانـدران کە مان بگرن و ئینجا خۆیـان دەست بەسەر بەرهـەم وە.... هەم هێنان بگـرن .. لە لەم جوڵانەوەیە دەوڵەت وەکو چاودێری‌کەری بەرهەم‌و دابەش‌کردن هاتە پێشـەوەو هەڵبژاردنی گشتی لـە نێوان کرێکاراندا کردو لیژنەیـان هەڵبژارد بۆ بەڕێوەبردنی ئەو کارگانە .. هەر بەم جـۆرەش جوتیارەکان هاندران کە دەست بەسەر زەوی‌وزاری دەرەبەگە-کاندا بگرن .

هاوێتی

پاشماوەی : با ئاوڕێکیش لەم دەنگانە ..

دەرکەوت .. رووی گـەش‌و روونی بەهار .. هات .. چوو هـات .. چوو .. چوو .. وو .. ب .. و .. لە تەنیایی‌دابوو .. تەنها نەبوو ... سروشتی مرۆڤایەتی گرتەبەر ... گشت لادێکان گەڕا .. چەنگی نەکەوت .. بینی کە وا گشت وشەی سەر زاری ژەنگاوی بوون .. لەگەڵ زەلکاوی برینی کۆنا تێکـەڵ بوون ... بەرەو شار کشا .. لە دوورەوە بۆنی ئەکرد !.. کۆڵان‌و شەقامەکانی پێچانـەوە .. سەری بە دەزگایـەکی بەرین‌دا کرد ... گوێ لـە دەنگە دەنگێـکی زۆر بوو .. بۆنی ئارەقی چەوساوەکـانی ئەکرد .. دەنگەکە بەرزتر .. سامناکتر.. بوو. لەدوورەوە هێرشیان بۆ پێشەوە دەهێنا.. لە پێش خۆیانـەوە تابلۆیەکی نەخش کراویان هەڵگرتبوو .. – چەکوش ... چەکوش .

دەماری دەستیان زەق‌بوو بو .. ئارەقی چڵکن بـە سەریانا دەهاتـــە خوارێ .. هاواریان ئەکرد ... بازووی کرێکار .. بازووی کرێکار !! رای کـردە ناو خەڵکەکـەو دەستی بە هاوارکردن کرد لـە گەڵیانا .... گەڕایەوە ... پەیامەکەی نارد بۆ دەزگیرانـەکەی‌و ... هاتـــەوە بۆ لای تابلۆکە .. دڵدارەکەی نامەکەی کردەوە .. بیبینی گشت وشـــەکان خوێناوی بوون ..!!

پاشماوەی : یادی دامەزرانـدنی ...

کردۆتە ئاڵقەیەك لـە زنجیرەی خەباتی گەلان بۆ رزگـاری و سەربەستی .

بێ‌گومان حیزبی دیموکراتی کوردستان لەداهاتووش‌دا بـە شارەزایی و ئازایەتی و لێوەشـاوەیی خەباتی پیرۆزی گەلەکـەمان بەرێوە دەبا و تا وەدی هێنانی ئاواتە لە مێژینەکانی گەلی‌کورد و ئامانجە نیوەچڵماوەکـانی کۆماری دێموکراتی کوردستان رێبازی قازی محمد و هاو-بیرەکانی کوێر ناکاتەوە .

باشـترین رێزگرتن لـە بیرەوەری‌دامەزرانی حیزبەکەمان یەکێتی بیروباوەڕ و کردەوە و پتەوکردنی رێزەکانی خەبات و فیداکاری و لە خۆبوردنە لـە پێناوی جێبەجێ کـردنی ئەرکەکانی حیزبدا .

لـە بیرەوەری دامەزرانی حیزبەکەماندا دەبێ پەیمـان لەگەڵ گەلەکەمان تازەبکەینەوە کە هەموو هێز و توانامـان بۆ بەجێ‌گەیاندنی ئەرکەکـانی حیزبی و پتەوکردنی ریزەکانی خەباتی گـەلی کورد تەرخان بکەین .

هەزاران سڵاو بۆ شەهیدانی حیزبی دیموکراتی کوردستان . شانازی و سـەربەرزی بۆ زیندانیانی سیاسی حیزبەکەمان

لـە ژمارە – ٢٨ی ئابی ١٩٧٣ی رۆژنامەی ئۆرگانی کۆمیتـەی ناوەندی حیزبی دیموکراتی کوردستانی – ئیرانەوە – وەرگیراوە .

پاشماوەی : سەربەستی ئافرەت ..

ئافرەتەکەو تاوانبارکردنی ئەو کەسـانەیان‌دا کەدەستیان لەکوشتنی‌دا هەبووە و ئەنجام لەناوەڕاستی بارەگای یەکێتی‌دا تاوانبارەکـان ئیعدام کران . بێ‌گومان ئەم هەڵوێسـتە مەردانەیەی ئافرەتان کارێکی ئەوتۆی کردو کۆمەڵی پیاوانـی بەجۆرێك چاوترسێن کـرد نەتوانن جارێکی‌تر کرداری وا ناڕەوا دووبارە بکەنەوە .

خۆشـەویستی‌و پەیوەندی جنسـی

خۆشـەویستی بـەمانا راستەقینەکەی ، واتە پەیوەندی دۆستایەتی‌و هاوپەیمانێتی لـە نێوان ژن‌و پیاودا ، بەڵام نەك بەجۆرێ .. ورانی‌و شـیعرو چیرۆکی ئـەم سـەردەمە پیاهەڵئەدەن ، چونکە ئـەی خۆشەویستی‌یە دوورە لـە ناوەرۆکە مرۆڤایەتی‌و زانستی یەکەوەو خۆی لەخۆیدا میراتی سـەقافەتی دەرەبـەگی‌و بۆرجوازی‌یە . بنچینـەی خۆشەویستی راسـتەقینە ، هەڵبژاردنی هاوسەرە بەسەر-بەسـتی‌و بەپێی خواست‌و ئارەزوی هـەردولا – واتە کوڕوکچ – چونکە خوشـە-ویستی لەیەکلاوە جگەلەوەی زپەرستی‌یە ، ئـەوی پێی بوترێ یەکسانی لە نێوانی ژن‌و پیـاوا نایهێڵێ‌و هەسـت‌و ئارەزوی ئافرەتیش ئەمرێنێ ، بەتایبەتی ئافـرەت بەردەوام ئامادەیە پەیوەندی مرۆڤایـەتی لەگەڵ پیاودا بگۆڕێ بە باری خۆشەویستی‌یەکی هەمیشەیی .

گومان لەوەدا نی‌یە ئـەم تێگەیشتنە مایەی بەرهەڵستی کردنە لە کۆمەڵی بۆرژوازی‌دا، بەتایبەتی لەلایەن هەڵگـرانی بیروڕاو سەقافەتی کۆنـەوە ، چونکە یەکێکە لەو مەرجانـەی بنچینە ئابووری‌یەکانی کۆمەڵی کۆن هەڵئـەتەکێنی‌و شروتی ژن‌هێنان‌و شووکردنی‌سەردەمی زوو گۆڕ ئەکات، وەك، مارەیی‌و رەزامـەندی دایك‌و باوك‌و هەندێك نەریتی‌تر ، کە بوونەتە هۆی لەناوچوونی پەیوەنـدی‌یە مرۆڤایەتی‌یەکـەو کردویانە بەجۆرێك لـە بازرگـانی . خۆشەویسـتی پرۆلیتاریانـە ، هەردەم لەگەشە کردن‌و نەش‌و نوما دایەو ئەو کاتەی نـەوەی نوێ دێتە دنیـاوەو ئەبینن پەیوەندی نێوان ژن‌و پیاو لەوە بەولاوە کە یەکسانی‌و خۆشە-

ویستی‌یەکی دوولانەیە ودوورە لـە هەموو جیاوازی‌یەکی چینـایەتی‌و رەگەزایـەتی‌و نەتەوایەتی‌و ئایینـی‌و خیزانی شتێکی‌ترنی‌یەو زۆر جیـاوازە لەگەڵ شێوەی خۆشەویستی بۆرژوازی یانەدا ، چونکـە خۆشەویستی پرۆلیتـاریانە – وەك لینـین ناوی ناوە – لەسەر ئەم بناغانە داڕێژراوە .

١ – رزگاربوون لەگیروگرفتی پارەو پوول .

٢ – رزگاربوون لەکێشـەو بەرەی مارەیی .

٣ – رزگـار بوون لەبیرو باوەڕی کۆمەڵی کۆن .

٤ – رزگار بوون لـەکۆن‌و پیوەندی یاساو دادگاو پولیس – کەمیراتی رژیمی بطریرکین –

٥ – سەربەسـتی ئافرەت لەبەرهەم هێنانی منـاڵدا ، بەپێچەوانەی نەریت‌و رەوشتی عەشایەری‌و دەرەبەگایـەتی‌و بۆرژوازی‌یەوە ، کە بەمەبەستی بەرهـەم‌هێنـان‌و زۆربوونی پرۆلیتاریای پیشـەسازی‌و کشتوکاڵی‌و رەوانەکردنیان بۆ ناوجەرگەی شەری عەشایەری، لەسەر حسابی ئافرەت .

لەمەوە بۆمان دەرئـەکەوێت سەربەستی ئافرەت مەسـەلەی پێشکەوتنی زانست‌و حەزارەت نی‌یەبەتەنها، بەڵکو مەسەلەیەکە پەیوەندی بەرژێمی کۆمـەڵایە-تی‌یەوە هـەیەو پەروەردەی مێژوویی‌یەو بەندە بەرژێمـە کۆمەڵایەتی‌یەکەی سـەردەی خۆیەوە . لە بەر ئەوە رزگاری‌ی ئافرەت تەنیا لەڕێگەی‌نەهێشتنی خاوەنداریێتی تایبەتی‌و راماڵینی چەوسانەوەی مرۆڤ لەلایـەن مرۆڤەوە تەواو ئەبێت‌و دەرگـا ئەکەوێتە سەر پشت بۆ مرۆڤی مولتەزم‌و شۆڕشـگێر خۆی دەرباز بکات‌لەبیروڕای کۆن‌و بۆ بڵاوکردنەوەی سەربەستی‌یەك کە لەسەر بناغەیەکی حەزاری‌و مرۆڤایەتی دامەزراوەو جیاوازە لەتـەك ئەو سـەربەستی‌یە ساختەیەی کۆمەڵی ئـەوروپای بۆرژوازی‌و زۆریش جیـاوازە لەگەڵ پەیوەندی‌یەئازەڵی‌یەکەی سەردەمی کۆمۆنی سەرەتایی‌دا .

شاهۆ بەدەستکاری‌یەوە لە گۆڤاری – الهدف – وە کردوێتی بەکوردی

شەرمایێ : مراد خانـی بایەزیدی ئو ..

خاتونا گـەردەن ب موری
دەم وەکی سۆرگولا سۆری
سنگ‌و بەر ، زەردی بوری
ترسـامن ژ‌دەبـێ ژوری

یان :

خاتونا شـەنگ‌و شەپاڵە
چاف‌رەشە ، یاچاف خەزاڵە
روی سۆرا ، گەردەن بخاڵە
بـەردەمن ، دا بچمە ماڵە

زەمبیل فروش – ب : ٢٤

ئەرێ دمەیدانا (هیجاء)ێ‌دا ژی مەلەڤانەکێ شارەزا بو ، بەرێ‌خو دگەل من بدە ڤان چار ماکلێن داهاتی لسەر ئـەزمانێ زەمبیل فروشی ، چەوان تێدان بەهاو گرنگیـا گول اختونێ ئێکسەر دشکێنیت :

گوت : خاتونا دەڤ بکـەنی
هەی روی رەشاوەکی تـەنی
پیسا مرارا . گوشت گەنی!
هەی‌بێ حەیا هـەتك دروشی

زەمبیل فروش – ب : ٣٠

من هیڤیـیە خانـدەڤانێ بەرکەتی مالکاسێ « پیسا مرارا گوشت گەنی » پیچەکێ سـەر راوەستیت وهویر بخوینیت ، دا بزانیت مرادخـان چەندێ ئەزمان تیژ بویە ، دیسـان چەندا لسـەر ئەزمانێ مرۆڤی سـڤك‌و رەوایە ، بێ لدیف گەریان و خووەستاندن ، مینا گەوهەرەکێ ژدەڤی یاکەتی .

ئەڤە گوتارەکا کورت‌و باش نەگەهشتی‌بو ، لسەر هۆزانڤانەکێ نیف بـەرزەبوی دباغێ توری کوردی‌دا ، هیڤیـدارین قولاچەکـا ڤالا پڕبکـەت ، نڤیسەڤانێن دی پتر فورنەتێن تاربێن ژیان وبەرهەم وهلێزانیا وی بومە روهن بکەن .

عبدالرحمن مزوری

بەرمایێ : ڤێ ژی بخوینە..

دگەل دپودێرێ . روژەکـێ وەساهاتەڤەگێران کو دەستێ مەریەمێ یێ دیاربوی دبنـێ بیرەکی‌دا ژگوندی وێڤە ئورو-ناهیا ژێ‌دچیت (نویرهـــە) هەرکی‌یێ گەهشتە سـەردەڤێ بیرێ ئوبەرێخودابنی دەسـتێت خوگەهاندنەئێك دانەسینگێ‌خو بونڤێژێ، ئوسەرێ‌خـۆ چەماند ئوزڤری بسەرچوکـا ، کوڕکێ بچیك ئەوێ قەشەی‌بخوان کری ئەوژی چو سەردەرێ‌بیرێ ، وی

ژی‌دیت چاڤێت وی تژی‌رونك بون ، باوەرکر براسـتاکو (نویرهـەیە) دەمازوڕیەڤە هەڤالێ قەشەی‌دیت بوقەکێراڤە یادیتی وی ژی پێ‌کرەکـەنی گوتێ : تو هێژبچیـکی توچ حیلەو تەشقەلا نزانی ، وی ژی گوتێ : هەکە تو هەڤالێ مامێ منێ‌قەشە نەبای دا دانمەتەبەرا ... وی ژی گوتێ خوبێ عاقل نە کە وەرەدا تەشبـقەلێت‌وان نیشاتەبدەم .. بو شـەڤ هەردورونیشـتن .لمالاقەشـەی قەشەیێ چویەدێرێ ... مێرکی گوتەکوڕکی : بەرێخوبـدەمن ، هندەك فسفوز – هەکە کپرێ دەدەستێ‌خودا ئوپف‌کرە چراکی ... کوڕکی‌دیت تبلێـت دزی روهن‌بون گوتەکوڕی تەدیت .. باوەرژمن‌بکە سوبەهی دێ‌قەشە باراجەمینیت‌دا دێ‌ژەکێ‌لسـەر دەڤێ‌وێ بیرێ ئاڤاکـەت ، وان پارازی دێ‌قەشە هەمی لخـو لێکڤەکەن ... کوڕك‌ما هـزرا خوکر ... هەر وەچکوئێـکی سـتەك لناف‌چاڤادای .. کا ئەو هزرائەوا ئەو لسەر ئەبیرو باوەرییێت لسـەر مەزن‌بوی . کوڕك‌بێ‌هیڤی‌بو ... گوت .. دیارە مامێ قەشـە دزانیت کوچونینە ... پاکاخودێ ... دا پشتاڤان توخمابشکێنیت .. دابەس حیلا لخەلکێ‌بکەن بناڤێ ... ، ئو هەلخەلەبینن .

لە تابلۆکانی ئەیلولی سوور .. شیعری : عبدالله عباس

-١-

کە ، دەممان ، لـە مەمکی دایکی ،
هەڵواسراومان ، بەرەڵـلابوو ...،
وشەی خۆشەویستی فێر بووین ..
بووین بە دڵدار...!
بەڵام ، هەر یەکجار دڵدار بووین ..،
دڵدارەکـەمان ، مردن بوو...
مردن ، بۆ مارەبڕینی ..
ژیانێکی سەربەستی بوو ..

-٢-

ئەی شارەکەم ...،
ویستم ، پەیکەرت بۆ بکەم..
پێیان وتم :
لەبەر دەرگـای دادی توانا ..
داوای تۆزی بەزەیی کەم ..
بۆ بەزەیی ...
ئەبێ داوێنی شاهیدی توانا بادەم
ئەی دادگا :
کڕنووش نابەم...
لاپەڕەی مێژووی خوێناویم
نابێ ڕەش کـەم..

من ، لەسەیوان..
پەیکەر بۆ شارەکەم ئەکەم ..
بە شەونمی دەمگوڵە ئەرخەوانەکان ..
« توانای » شارەکەم ، ئاو ئەدەم ..

-٣-

ئەی بەر دەرگـای سـەرای شاری
مردنی دوێنێی بەهەڵمـەت..
بۆ ژیانی ئەمڕۆی ڕەسـەن..
لە « ئەیلولا » ...
ئەرخەوانی سـەیوانەکـەت...
توانای مل کەچی کرد بەپەن...
ئەیلول ، ئەیلول..
ئەتکەم ، بە گۆرانیەك ، سوور ..
تویشـومان بێ...
بۆ ڕێگای دوور...

***

١٩٧٢

(١) چەند پارچەیەکە لـەوهۆنراوە درێژەی ، لەیەکـەم میهرەجانی شیعری کوردیدا لەکەرکـوك خوێنرایەوەو بە عەرەبیش لە گۆڤاری - الهدف-دا بلاو کراوەتەوە .

ع.ع.

هۆی دواکەوتنی زمان پژانی منداڵ و ڕێگای چارەسەرکردنی

فێربوونی قسەکردنی تیـا دەر ئەکەوێت ، جاری‌واش هـەیە هەندێ منداڵ لەوەش زووتر فێر ئەبێت ، ئـەم پاش و پێش کەوتنەش شتێکی سروشتیەو ترسی لێ ناکرێ .

بەڵام کەی منداڵ پێ‌ی نایە تەمەنی سێ‌ساڵیەوەو زمـانی نەپژاو سـەرەتای فێربوونی قسـەکردنی لا دەرنەکەوت ئەمەیان شایەنی سەرسوورمان و سەرنج ڕاکێشانەو گومـان لەوە ناکرێ هویەك بۆ ئـەم دواکەوتنە هەیە ، بۆنموونە :

- دواکەوتنی زمـان پژانی سروشتی بەشێوەیەکی گشتی لە هەموو ئەندامێکی منداڵاو ئەم بەشێوەیەکی گشتی منداڵ ، هۆیەیان تەنیا دواکەوتنـەو لەتەمەنی یەك ، یان دوو ساڵیدا ترسی بەردەوامی قسە نەکردنی زمـانی ئەپژێ‌و سـەرەتای لێ‌ناکرێ .

- هەندێ منـاڵ دەربڕینی چەند وشەیەك ئەکەوێتە سـەر زمانی بەڵام زۆری پێ‌ناچـێ لەبیری ئەچێتەوە ، ئـەم بیرچونەوەیە لەخەریك کردنی منالەوە ئەبێ بە هەوڵدانی بۆ فێربوونی شتی‌تر وەکـو ڕویشتن و بەدەستی خۆی نان بخوات .

- زیاد نازدان بەمنـاڵ لەلایـەن دایکەوە هویەکی دواکەوتنی زمـان پژانی مناڵەکەیە وەکو خێـرا وەڵام دانەوەی هەرچی مناڵ ئەیلـێ بەتایبەتی ئەوەی بەدەنگ دەری ئەبرێ ، کەمنـاڵ بەدەنگ دەربرین داوای شتێکی کردو یەکەو ڕاست درایە دەسـتی ئیتر هەوڵی دوو بارەکردنەوەی ئەو شتە بەزمان نادات و لەبیری ئەچێتەوە .

- هەندێ جار زۆر کـردن لەمناڵ بۆ ئەوەی ، ئەو چـەند وشەیەی فێری بـوە دوو بارەو سێ بارەیان بکاتە وەلەبەرچاوی کۆمەڵێ دانیشتوانی گەورەدا ، وای لێ ئەکات ڕەگێکی شەرم و ڕوو گرژکردن لەخەڵکی لەدڵیا ئەچەسپێ‌و لەمەسەلەی قسـە کردنا گیـرو دوا کەوتوی ئەکات .

- بێ جـگە لەم هویانە ، نەخۆشی کـەم خۆراکی کار ئەکاتە سەر دواکەوتنی زمان پژان لای منال .

- زۆر جار گوێ گـرانی دەور لەم مەسەلەیەدا ئەبینێ ئەگەر منـاڵ ئەو نەخۆشیەی تووش بو ناتوانی گوێی لەوقسانە بێت لە دەورو پشتی ئەکرێن و فێریان نابێت و دوو بارەیـان ناکاتەوە .

بۆ ئەوەی منـاڵ هـەر لەسەرەتاوە بـە دەربرینی وشەی ڕێك و پێك ڕابێـت ، دایك و باوك ئەرکێکی گەورەیان لەسەرشانە کـە هەوڵ بدەن قسە بەئاشکراو ڕێك و پێـك بخەنە سەر زمانی مناڵەکەیان ، وەك ئەو وشانەی ئەیانـەوێ فێری کەن لەشێوەی خوێندنـەوەی ڕێك و پێك داو بەدەنگـی بەرز بۆی دەرببرن ، هەروەها تێـکەڵ بوونی منـاڵ لەناو مناڵانی ترا یارمـەتی ئەوەی ئەدات خۆی هەوڵی دەربڕینی پێویستیەکانی بە وشە بدات .

شیرین عباس

گفتوگۆیەك لە چەقی شەقامدا !

لەژێر سێبەری چەوساندنـەوەی چینایەتی و نەتەویی ، یان لەئەنجامی شەڕو کارەسـاتی خوێناوی و سروشتی ، شتێکی ئاسایی‌یە مرۆڤ ڕۆژی چاوی بە چەندەها دیمەنی ناخۆش و تاڵ و نالەبار بکەوێ ، بەڵام ، پاش لەناوبردنی ئەو هویانـە دەست بەوە دەکرێ ڕۆژ بەڕۆژ پاشماوەی ئەو واقعـە تاڵ و خوێناوی‌یە چارەسەر بکـرێ . وە چونیەتی چارەسەر کردنیشی بێ‌گومان بەندە بە چەشـنی سیستەم و دەستەڵاتداریتی ئەو وڵاتەوە کـە دووچاری ئـەم دەردە کۆمەلایەتی‌یە بووە .

کۆمەڵی کوردەواری هێشـتا پاشماوەی ڕژێمی دەرەبـەگی و چەوساندنەوەی چینـایەتی و نەتەوەی و شەڕی برا کوژی ، نەك بەشێوەیەکی ئاسایی تیـادیارە بەڵکو زۆر دیمـەنی نالەبارو دور لە مرۆڤ پەروەری لەچەقی شەقامەکانی کوردستان ڕوو بەڕووی مرۆڤ قـوت ئەبنەوەو بێ‌چارە سەرکردنێکی ڕاستەقینە ماونەتەوە !

لێرەدا تەنیا دیمەنێـك دەخەینە ڕوو ، بەنیـازی دۆزینەوەی چارە سەرکردنی ، کە هەموو ڕۆژێك مرۆڤ لـە کۆمەڵی کوردەواری‌دا چاوی بەدەهای وا دەکەوێ تاکـو چارەیەکی بۆ نەدۆزرێتەوەو لەکەیەکی تەڵخـە بەناوچاوانی کۆمەڵەوە .

وا (هاوکاری) لەگـەڵ مرۆڤێکی گیرەوەی لێ‌قەوماوی‌دا لەشەقامێکی سەرەکی هەولێردا ئەدوێت :

- کاکە بەخێر ناوت چی‌یە ؟

× **عبو صالح .**

- ناوی باپیرت ؟

× **احمد ....**

- خەڵکی کوێ‌ی ؟

× **ئاکرێ ...**

- دەردت چی‌یە ؟

× **شەپلە (شلل) ..!**

- لەکەیەوە ؟

× **٢٠ ساڵ زیاترە ..**

- باشـە بۆ ناچیت بۆ نەخۆشخانە ؟!

× **وەڵلا برا چەند جار لەموصل چومە خەستەخانە، بەڵام هیچ فایدەی نەبو !**

- باشە چی ئەکەی لـەهەولێر ؟!

× **ساڵی جارێك دێمـەهەولێر بۆ خڕکردنەوەی پارەو پول !**

- ئەی ئەم زەلامە تـۆی‌خستۆتە سەرشانی کێ‌یە ؟

× **وەڵلا کاکە بە پـارەرام‌گرتوەو ناویشی محمـد رشیدە !**

- ڕۆژی بە چەند ؟

× نزیکەی دینارێك !

- ئـەی تۆ چەندت دەستدەکەوێ ؟

× **جومعە لە بۆ جومعە لـە(١٠) دینار زیاتر !**

- لەژیانا چیت دەوێ ؟

× **ئەز .. دەمەوێ بژیم وبەس ..**

- ژیان بەس ؟!

× **ئەدی چی‌کە هەیە ! چاك‌بوونەوە .. نی‌یە کەس نی‌یە من چاك بکاتەوە ..**

ئامادەکردنی : م . حیدری
پەیامنێـری - هاوکاری - لەهەولێر

یادی شەشی ڕەشی ئەیلولی ١٩٣٠

شەشی ئەیلول ...
لەبەر درگای ئەم سـەرایە
داوای حەقی خۆمانمان کـرد
لولـەی مەترەلۆزەکـان بوو
ئاو پرژێنی لەشی کـردین
بەڵام باوەڕی نەپێکـاین ..!
بە مەچەکی پۆڵاینمان
یەخەی زنجیرمان دادڕی

***

ئەوەی کوژرا
شەهیدکرا ...
تۆوی « خەباتی خوێناوی
درێژ خایەن »ی بۆ چاندین

***

ئیستەش ! هەتا کوردێ مابێ
دەستی پیلکەی تفەنگ بگـرێ
سەری بەرزی نەوی ناکـا
لە سەنگەرا قەت ڕاناکا

***

کورد، ئەو کوردەی چەندساڵەیە
لەسەر ڕێچکەی خەباتی سوور
ملی شەقامە ڕێ ئەگرێ
ئۆقرە ناگرێ
تاکوماڤی خۆی وەرئەگرێ
ئۆقرە ناگرێ
ئۆقرە ناگرێ ...!

هەر جارەی نوسینێك ...

فتبۆڵین و سروشتی پاکی مرۆڤـایـەتی

هەر لەمنالی‌یەوە حەزم لـە سەیرکردنی « فتبول » ئەکرد . تائەهات ئارەزوی سەیرکردن و خۆشەویستی ئەم یاری‌یە لەدڵم جێگیرتر ئەبوو .

لەگەڵ ئەوەشدا لەم ساڵانەی دواییـەدا بەباشی لێ‌ی ورد بوومەوە . ئیتر بۆم‌دەرکـەوت کە یاری‌یەکی باشم‌کردووە بە هەڵبژاردەی خوم ، یاری‌یـەك زیاتر هەستی خوشەویستی و مرۆڤایەتی ئەبزوێنی ..

یاری‌یەك لەگەڵ سروشـتی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی و بیروباوەڕی شۆڕشگێڕی عیلمـی و گیـانی یەکسانی گەلان و ئاشتی و دۆستایەتی‌دا ئەگونجی و پەرەی پێ ئەدات .. چونکە ..

● گەلی ژمارە زۆرو ژمارە کەم ، هەردوولا وەك‌یەك و بەیەك ژمارە ئەچنە کۆڕەوە .

● لەوانەیەو زۆرجاریش هەروا بووە ، گـەلی هەژارو لەزانست و تەکنولوجیـا دواکەوتوو ، گرەوی لە گـەلی پێشکەوتوو خاوەن کەشـتی ئاسمانی و بۆمبـای ئۆتۆم و خاوەن دەسەڵات بردۆتەوە .

● تیپی پێستڕەش یـان سپی و ڕەش تیکەڵ بێ‌جیاوازی بێ‌ئەوەی ئاورێك لە ئایدیولوجی ڕەگەزپەرستان بدەنـەوە ، لەگەڵ تیپی سپی پێسـتدا ئەچنە مەیانی ئەم یاری‌یەوە .

● ڕەوشتی بەرزی مرۆڤایـەتی و دوستایەتی و کۆمـەڵ پەرستی و دەرونی فـراوان فەرمـان ڕەوایی ئەکات و ڕەوشت نزمی و دەستدرێژی و لەرێ‌لادان خاوەنەکانی سوك و ڕسوا ئەکات .

● دەولەتی گـەورە ئەمافی ڤیتۆی هەیەو نەئەتوانێت بـە لەشکرو چەك و تفاقی پێشکەوتووی جەنگ بنازێت .

ناشتوانێت بەژمارە زۆری گەلەکەی و سامانی نەتـەوەیی دەولەتی لاوازو ژمارە کـەم و نیشتمان بچوك ببەزێنێت .

● بەکورتی هەر گەلێك ، بچـوك یان گەورە ، زۆر یان کەم ، هەژاریان دەولەمـەند ، ڕەش ، زەرد ، سپی ، هـەر ڕەنگێك بێت ئەتوانێت لەماوەیەکی کەمـدا چەند کەسێکی لێ‌هاتووی شارەزا بۆ ئـەم یاری‌یە پێ‌بگەیەنێت و گرەوی خوی بباتـەوە . بێ‌ئەوەی‌هەڕەشەی پنتاگونی ئەمەریکا ، فرۆکەی فانتـوم و بی ٥٢ ، ڕەگەزپەرستی ڕودیسیا ، لاف و گەزافی سـولتان قابوس ، هەڕەشەو گوڕەشەی شـای ئێران ، دڕندەیی پورتوگانی‌یەکان ، فروفێڵی زایونیستەکان ، دەستێوەردانی دەولەتە گـەورەکان لەکاروباری ئەلاندا .. بتوانن جیگاپێ‌بەیەك لـەم مەیانەدا بۆخـۆیان بکەنەوە ..

- وەیس -

بۆتان ئەگێڕمەوە !

لەوە ئەترسێ سـەری بتاشیت

کابرایەك ئەچێتـە لای سەرتاشێکی ناشی سـەری بتاشێت و گوێ درێژێکی پێ‌ئەبێ لەبەردەم دوکانی سەرتاشەکەدا ئەی بەستێتەوە.. سەرتاشەکە لەچەند لایەکەوە سەری کابـرا بەگوێزانەکەی ئەبڕێ‌و خوێنی لێ‌دێنێ .. لەو کاتـەدا گوێ درێژەکـە بەرەڵلا ئـەبێت و ڕائەکات ، کابرای سـەرتاش بەکابرای لادێیی ئەڵێ :-

- ئەوە گوێ درێژەکـە بۆ ڕای کرد ؟

- لەوەئەترسێ سـەری بتاشیت .

سوێند

لە شیعری فولکلوری کوردی‌دا

بـەو خودایـە پێت باوەڕە
ئەبرۆت خەنجەر جگـەر بڕە ،
مەنعی ناکـەم دۆستی کوڕە !

***

بـەو خودایە بێ شـەریکە
سەرچاوەی دڵـم تاریکـە .
بێ‌تۆ شك نابـەم چی‌دیکە .

***

قەسەم بەسوورەی زاتی حـەی
مەعلوومە یەکێك شك دەبەی ،
بۆیە ئاشنایەتیم ناکـەی ..

***

کۆکردنەوەی
کامەران کەریم شارەزا

گۆڤاری خەباتی لاوان

ژمارەی دووهەمی سـاڵی ١٩٧٣ی گۆڤاری خەباتی لاوان کە مەکتەبی مەرکەزی کاروباری ڕۆشـنبیری یەکێتـی لاوانی دیموکراتی کوردسـتان دەری ئەکات کەوتە بازارەوە . لـەم ژمارەیەدا گەلی وتارو نووسینی بەکەڵك دەربارەی کـاروباری لاوان بلاو کراوەتەوە ، ژمارەیەك بەدیاری لـەم گۆڤارە پێش کـەش بـەکتێبخانـەی - هاوکاری - کراوە سوپاسی هەڵسورێنەرانی گۆڤاری ناوبراو ئەکەین .

شانۆی ئوتێلی لانەوازەکان

هەفتەی ڕابوردوو ، تیپـی پێشڕەوی شانۆی کوردی لـە سلەیمانیەوە هاتە بەغـداو چیرۆکی شـانۆی (ئوتێلی لانەوازەکان)ی بۆ تەلەفزیونی کەرکوك تۆمار کرد ، ئـەم چیرۆکـە کاك - ثامر مطر - نووسـیویەتی و کاك سـمکۆ ناکام کردویەتی بەکوردی و کاك احمد سالار دەری هێنـاوە زوربەی زۆری ئەندامانی تیپی ناوبراو لە نواندنی دەورەکانی ئەم شانۆیـەدا بەشـداریان کرد .

چاپکراوی نوێ

« لاوان نـەوە دوای نـەوە ئەبێ درێژە بەشۆڕش بدەن » - کیم ئیل سونگ -

لە بلاوکراوەکانی کتیبخانەی - بیری نوێ - ئـەو وتارەی پێشەوای گەلی کۆریا - کیم ئیل سۆنگ - لە کونگریسی شەشـەمی یەکیتی لاوانی کارگێڕی سۆشیالیستی کۆریادا بە ناونیشـانی « لاوان نـەوە دوای نەوە ئـەبێ درێژە بە شۆڕش بدەن» خوێندویەتی‌یەوە وا بەکوردی کەوتە بازارەوە .

خوێندنەوەی ئـەم جۆرە نووسراوە بەکەڵکانە لەلایـەن لاوانی پیش‌کـەوتن خوازی کوردەوە ، بەتایبەتی لەم بارەی ژیانی گەلەکەمانا سـوودێکی گەورە ئەگـەیەنێت بۆ خۆ پێ‌گەیاندن و ڕووناك کردنەوەی ڕێڕەوی پێش‌کـەوتن خواز وە سوود وەرگـرتن لـە تاقی کردنەوەی خەباتی لاوانی دنیـا بەتایبـەتی لاوانی لەخـەبات سەرکەوتوودا وەکـو لاوانی قارەمانی کۆریا وە گەیشتن بەو قەناعەتەی تێکوشـان و لەخۆ بوردن و ڕێکخستن و شـارەزا بوون بەسەرکەوتن شاد ئەکات چونکە بەم جۆرە گیـانی شۆڕشگێڕی لای لاوان بـەتین ئەکات و بەردەوام لەسەر ڕێگای بەدی هێنانی پاشـەڕۆژێکی باشتر بەرەو پێش ئـەبات ، هەڤاڵ - کیم ئیل سۆنگ - بەم جۆرە ئامۆژگـاری لاوانی کوریاو جیهان ئەکات ، هیـوا دارین ئەم بلاو کراوە لـە کوردستانا جێگای‌خۆی بکاتەوەو لاوانی تێکوشەری شۆڕشگێڕی کوردستان تادێت زیاتـر بروا بەرێبازی سۆشیالیستی‌عیلمی و برایەتی و یەکیتی خەباتی‌لاوانی دنیا بکەن لە پێناوی تێـك شـکانی ئیمپریالیزم و کونەپەرسـتی و دامەزرانـدنی کۆمەڵگایەکی پێشکەوتوودا کە تۆوی چەوسانەوەی نەتەوایەتی و چینایەتی تیا لەناو ببرێت .

***

دیوانی مەلا وەسمان

لەم ڕۆژانەدا « دیوانی مەلا وەسـمان » ، لێکدانەوەو لێکولینەوەو لەسەر نووسـینی دوکتور ئەمین موتابچی کەوتـە بازارەوە ، ئەم دیوانە کـە بەیارمەتی کۆڕی زانیاری کورد چاپ کراوەو بریتیە لـە ٣٢٤ لاپەڕە بریتیە لە بەرهـەمی شیعری ئەم شاعیرە کلاسیکی‌یەکە بە زمانی کوردی و فارسی نووسیویێتی ، دوکتور ئـەمین دانەیەکی لەم دیوانە بەخشیوە بـە کتێبخانەی ڕۆژنامـەی - هاوکاری - زۆر سوپاسـی ئەکەین و هیوادارین جیگـای خۆی لە کتێبخانـەی کوردی‌دا بگریت .

***

یەکەم هەنگاو

چەند نموونـەیەکە لـە پەخشانی هونـەری کوردی و شەش چیرۆك لە نووسـینی دلشاد مەریوانی ، لەم دواییەدا کەوتە بازارەوە نووسـەر دانەیەکی لەم بەرهەمەی بەدیاری بۆ کتێبخـانەی ڕۆژنامـەی - هاوکاری - ناردووە سوپاسی ئەکەین .

***

بروسکەی هـەوری مەبەستێك

کۆمەڵە شیعرێکی کاك - فرید زامدار - ە لەم دواییەدا کەوتە بازارەوە ، کاك فرید ئـەم بەرهەمەی بەدیاری بۆکتێبخانەی ڕۆژنامەکـەمان ناردووە ، سوپاسی ئەکەین .

***

institut kurde de paris